COMMENTARIVS
DE DATIS ET PROMISSIS
PRO IVSTITIA VEL GRATIA OBTINEND. IN EXTRAVAG.

AB IPSO, S.D.N. GREGOR. XIII.
qua innouatur Extrauagans Bonif. VIII. ea de re olim ædita.

Ad ſapientiſſimas, eaſdemq́ fortiſſimas Diuas Virgines, & Martyres, Luciam Syracuſanam, & Catharinam Alexandrinam.

Authore Martino ab Azpilcueta Doctore Nauarro.

NIL VLTRA

CVM LICENTIA SVPERIORVM.

ROMÆ,

Apud Ioſephum de Angelis. M D LXXV.

Insignis forma, doctrina insignior vnus,
At superat summi cultus vtrumque Dei.

Doctor Martinus ab Azpilcueta Nauarrus.

GREGORIVS PAPA XIII.

MOTV proprio &c. Dilecto filio Martino ab Azpilcueta Doctori Nauarro, Cathedræ primæ functionis sacrorum Canonum inclitæ Vniuersitatis Conymbricensis iampridem rude donato, in Ro. Cur. nostris, sacræq; nostræ in foro conscientiæ Pœnitentiariæ obsequijs residenti. Nuper a fæ. re. Pio Papa V. prædecess. nostro, emanarunt litteræ tenoris sequentis. Dilecto filio, Martino ab Azpilcueta, Decretorum Doctori, Pius PP. V. Dilecte fili, salutem & Apostolicam Ben. &c. Dudum fæ rec. Paulo PP. III. prædecessore nostro, emanarunt litteræ tenoris subsequentis; Dilecto filio Martino de Azpilcueta Decretorum Doctori, primariam cathedram Iuris Canonici in vniuersitate studij Conymbricen. actu regenti. Paulus PP. III. Dilecto filio salutem & apost. ben. &c. Cum (sicut nobis exponi fecisti) vt alijs iuxta traditum tibi a Deo talentum, prodesse posses; nonnullas lecturas super uoluminibus Decreti, & Decretalium, non sine maximis laboribus & vigilijs ad laudem diuini nominis, cuius ope litterariæ rei, & Christianæ Reip. consuluisse & profecisse credis, scribendo composueris & compilaueris; easq; de proximo, tuis proprijs expensis, in lucẽ edere & imprimi facere intendas. Pro parte tua nobis fuit humiliter supplicatum, vt tibi, quod lecturæ huiusmodi absq; tuo consensu imprimi non possint, vt tuarum vigiliarum effectu læteris, concedere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos, volẽtes te specialis gratiæ fauore prosequi; huiusmodi supplicationibus inclinati, tibi quod ad septennium a die quo tu lecturas prædictas imprimi feceris, computandum; nullus alius per vniuersum orbem Christianum constitutus, lecturas ipsas, vel earum aliquã partem imprimere aut imprimi facere: vel impressas in sua domo aut alibi habere & tenere, nec illas vendere, seu mutuo aut ex dono, vel alias donare possit; authoritate Apostolica, tenore præsentium, de speciali gratia indulgemus. Districtius inhibentes in virtute sanctæ obedientiæ, & sub excommunicationis pœna, eo ipso si contra factum fuerit incurrenda, omnibus & singulis cuiuscunque status, gradus, ordinis, & conditionis existentibus, & quauis etiam Apostolica authoritate aut facultate fungentibus, per vniuersum orbem constitutis; ne lecturas huiusmodi vel earum aliquam partem, absque tuo expresso consensu & licentia septennio prædicto duntaxat durante, imprimere seu imprimi facere, aut vendere seu donare præsumant. Non obstant. constitutionib. & ordinationib. Apostolicis, ac quarumcunque Prouinciarum, & locorum statutis & consuetudinibus etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis: nec non priuilegijs, indultis et litteris Apostolicis quibusuis Prouincijs, & illarum personis ac uniuersitatibus & collegijs, etiam per nos, & Sedem Apostolicam sub quibuscunque tenoribus & formis, ac cum quibusuis clausulis & decretis, etiam derogatoriarum derogatorijs, uel alias quomodolibet concessis, confirmatis & etiam iteratis uicibus innouatis. Quibus omnibus, etiam si de illis, eorumque totis tenoribus, specialis, specifica, expressa, & indiuidua, ac de uerbo ad uerbum; non autem per clausulas generales id importantes, mentio seu quæuis alia expressio habenda, aut exquisita forma ad hoc seruanda foret: tenores huiusmodi, ac si de uerbo ad uerbum insererentur, præsentibus pro expressis, & de uerbo

ad uerbum insertis habētes; illis alias in suo robore permansuris, hac uice duntaxat, specialiter & expresse derogamus: cæterisque contrarijs quibuscunq; Dat. Ro. apud Sanct. Pet. sub annulo piscatoris. Die viij. Ian. M. D. XLIII. Pontificatus nostri Anno nono. L. de Torres. Et deinde. Cum sicut nobis nuper exponi fecisti: tu, qui (sicut asseris) rogeris a multis, ut opera tua tam prius edita, quā nondū edita, quæ super iure Pontificio, & super pertinētibus ad declarationē illius habes cōposita, typis excudi faceres; idque facere proponas (uita comite, & Deo iuuante) impensis tuis, & te præsente, quo correctiora, auctiora, & pientiora prodeant. Nobis humiliter supplicari fecisti, ut in præmissis oportune prouidere de benignitate Apostolica dignaremur: Nos te amplioris gratiæ fauore prosequi uolentes, huiusmodi supplicationibus inclinati, Apostolica authoritate tenore præsentium, Declaramus intentionem Nostram, esse ut dicti Pauli Prædecessoris litteræ, quæ de lecturis loquuntur, habeant etiam locum in alijs Commentarijs, libris, & tractatibus, quæ tu edideris super eis quæ pertinent ad præfati Iuris Pontificij declarationē. Non obstantibus omnibus supradictis, quæ idem Paulus prædecessor in dictis præinsertis litteris uoluit non obstare. Dat. Ro. apud Sanct. Pet. sub annulo piscatoris. Die xviij. Maij M. D. LXXI. Pontificatus nostri Anno Sexto. P. Tarus B. De Castro. Nos eundem Martinum specialibus fauoribus & gratijs prosequi uolentes, statuimus prædictoq; Martino concedimus Motu simili, & ex certa nostra scientia litteras fæl. rec. Pauli III. & Pij V. predecessorum nostrorum præinsertas, locum habere, & se extendi in his quæ de lecturis & alijs loquuntur in quibuscunq; Commentarijs & tractatibus quæ idem Martinus ediderit super prædicti iuris Pōtificij declaratione & interpretatione, & præsertim super MANVALI CONFESSARIORVM *ab eo prius lingua Hispanica edito, nunc recognito, aucto, Latinitateq; donato, nō obstantibus omnibus, quæ prædicti prædecessores uoluerunt nō obstare: præsentisq; nostri Motus proprij solam signaturam sufficere, & ubiq; fidem facere in iudicio & extra, regula contraria non obstan uolumus & mandamus. Et insuper quia difficile foret præsentē nostrum Motum proprium ad quæcunque loca deferri: uolumus, & apostolica authoritate decernimus, ipsius transumptis, uel exemplis, etiam in eisdem libris, lecturis, Commentarijs, Manuali, & alijs operibus huiusmodi impressis plenam & eandem prorsus fidem ubiq; in iudicio & extra adhiberi, quę præsenti originali adhiberetur.*

Placet V.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum Non. Nouemb. Anno. I.

AD SAPIENTISSIMAS,
easdemque fortissimas Virgines, & Martyres Christi gloriosissimas,

DIVAM LVCIAM SYRACVSANAM, & Diuam Catharinam Alexandrinam.

QVI octogesimum primum peregrinationis meæ laboriosæ agens annum (qui à nato vestro & omnium Domino est 1574.) ante paucos dies ausus fui; pauper munusculum de paupere vena, ditissimæ, eidemque Diuûm omnium Reginæ præpotentissimæ, virgini matri Mariæ, offerre: Nunc clauso eo die huius mensis 13. uobis, eius cum primis signiferis, audeo, licet verecundus, dedicare hoc aliud humilius sed & literarium, de eadem humili officina, in vnius vestrûm festo inceptum, & in alterius finitum: Vobis, inquam, natalibus clarissimis ortis, quarum tu quidem antiquior Lucia Syracusis, es soboles generosa parentum, & Syracusiæ celeberrima gloria gentis: Tu uerò Catharina Costis, Regia progenies Alexandrinæ Regiæ decus rarissimum, & ingens: Vobis nutritis superbas inter opes, in delitiis, in murice & auro Natis, quarum utraque maritales perueniens ad annos, Exuit exemplò studium leuis omne iuuentæ, pro inuen-

toque

toque Euangelico thesauro, omnia, opes, voluptates, & splendida coniugia vendidit, & dedit, dumque gestit fragilem domare corporis sexum, domuit cruentum corpore seclum, Altera Paschasio, altera Maxentio triumphato: gessit victricia bella tyranno: Vobis igitur multis nominibus sublimibus, audeo humilem hanc opellam offerre, simul obnixe supplicare, vt vestro patrocinio eadem Cœlorum Regina, ea quæ ipsam rogaui, impetrare dignetur, nempe, vt professione, ætateque mea præmonente, terrena oblitus, memor nouissimorum, in dies magis ac magis cœlestia meminerim: Deinde tu quidem Lucia; vt mihi olim in hanc miserã lucem prodeunti Lucina fuisti, nõnullamq; mentis, & amplam corporis lucem hactenus procurasti, ita maiorem mentis, & nonnullam corporis, dum vita manebit, duraturam procures: Tu vero Catharina studiis Academiisque Prælata piis, Nauarrorum in præliis ineundis symbolum & patrona singularis, vt, quæ hactenus huic Nauarro clienti tuo in literarum studiis plus quàm pro meritis fauisti, in finem vsque faueas, quò te imitatus, falsis falsorumque Authore triumphatis, vera victor referat ad verum θεάνθρωπον Christum sponsum vtriusque vestrûm æternum, qui vt vos amplissimis suorum regnorum sedibus donauit, ita me vestris, vestræque, omniumq; Diuorũ Reginæ precibus et meritis, angulo quopiam illorum donet.

Amen.

Romæ die 20. Decemb. anno 1574.

Christiano eidemque candido lectori.

PER tuam in Deū proximumq; charitatem, perque istius animi tui candorem, etiam atque etiam obsecro te Christiane idemque candide lector, ne te offendat præmissa, qua opellam hanc tantis Diuis dicamus, nuncupatio, bonique consulas, quod, quemadmodum paulo ante tres, in tres Canones de Voto paupertatis et Religione, commetarios, præpotentissimæ omnium Diuorum, Diuarumque Reginæ Mariæ matri dicauimus: Ita nunc Commentarium hunc præcellentibus Diuis Luciæ & Catharinæ cum primis eius signiferis dicemus. Tum, quod recentiores quosdam egregiè pios & eruditos, & valde senes imitati, hoc facimus, eo animo, vt, sicut eorum exemplum meam mentem ad cœlestia desideria non parum erexit, Ita & nostra illorum imitatio, animum tuum iam eisdem affectum magis afficiat: & quod eadem causa nempè senectus, & ob eam iam imminens è vita mortali exitus, & magnæ opis ad rationem de tam longa vita reddendam necessitas (quæ me ad illos tantæ Reginæ dicādos allexerūt) ad dicandum

dum hunc clarissimis eius antesignanis induxerunt: Tum, quod maximè optem esse tibi vel tantilla occasio, vt tantarum heroum, suæque Reginæ, de tuo nunquam labatur pectore vultus, qui nostro iam ab adolescentia heroico suarum vitarum Egregij poetæ Mantuani carmine, infixus (quæ benignitas fuit Christi earum Ducis benignissimi) non semel magna fuit animi recreatio, consolatio, & aduersus inimici communis insidias fortitudo & munimen: Tum, quod expediat, vt in hac fictili ætate, alijs Diuorum inuocationem temerariè & impudenter delirando minuere conantibus, alij contra prudenter & reuerenter lirando eam augere conemur: Tum denique, vt monimenta earum, quæ in Hesperia Occidua cœperam, & conceperam, quæque vereor ne in hac Orientis, præter spem tamdiu remoratus, morte præueniente, perficere queam, dictis saltem, aliqua ex parte pensem: ad gloriam D. N. Ihesu Christi, qui nos semper, viuentes & morientes, in sua, quæ maximum donorum eius est, gratia gratum faciente, perseuerare donet. Amen. Romæ, Die 20. Decemb. ann. 1574.

COMMENTARIVS

DE DATIS ET PROMISSIS pro iustitia vel gratia obtinendis in Extrauagan.

AB IPSO, S. D. N. GREGOR. XIII. qua innouatur Extrauagans Bonif. VIII. ea de re olim ædita.

Ad sapientissimas easdemq́; fortissimas Diuas Virgines & Martyres, Luciam Syracusanam, & Catharinam Alexandrinam.

Authore Martino ab Azpilcueta Doctore Nauarro.

SVMMARIVM.

Sancta Catharina studiosorũ patrona clarissima nu. 1.
Bullæ Innouationis extrauag. Bonif. VIII. tenor nu. 1.

INTERROGATVS à multis multa, super extrauag. quæ incipit. Ab ipso, S. D. N. Gregorii XIII. ædita octaua huius mensis Nouembris 1574. qua innouauit extrauag. bo. me. Bonif. VIII. (Quæ est prima impressarum tit. de sent. excom.) Constitui in eam comminisci vberius &, ni fallor

 utilius,

utilius, quàm Illustrissimus quondam idemque eruditissimus Cardinalis Io. Mon. commentus fuit in prædictam extrauag. Bonif. innouatam, quò securius & plenius satisfacerem ea interrogantibus, simul Confessarios (quos tanquam ministros Ecclesiæ Christianæ cum primis utiles & necessarios ueneror) adiuuarem in IESV CHRISTO D. N. cuius diuinam opem imploro; sperans eam precibus & meritis Virginis & martyris Beatissimæ eiusdemq. fortissimæ, ac sapientissimæ, literarumque studiosorum patronæ clarissimæ (cui dies hic sacer est) Catharinæ, ferendam; subiiciens omnia quæcunque dixero, eiusdem S. D. N. (quæ summa est) censuræ, imò et cuiuscunque alius, quod sanius fuerit, iudicio, Bulla Innouationis prædictæ quæ sequitur, lectori prius ob oculos proposita, cuius hic est tenor.

Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei,

Ad perpetuam rei memoriam.

AB IPSO Pontificatus nostri principio quam maximè possumus enitimur atque contendimus; vt domus & curia nostra à sordibus expurgetur. Cui rei salubri consilio incumbēs fœl. record. Bonifacius Papa VIII. excommunicauit et anathematizauit omnes Clericos, Religiosos, et Laicos vtriusque sexus, siue familiares Curiæ, siue vndecunque alios, qui aliquod pactum facerent; seu quid paruum uel magnum promitterent; uel promissionem reciperent; aut ex pacto uel promissione occulta vel manifesta, siue sub uerbis generalibus et plenè non expressis, siue specialibus et apertè expressis facta, quicquam darent aut reciperent pro iustitia, siue gratia, siue pro se, siue pro alio, in causis uel iudiciis, seu aliàs per literas apostolicas, et quibuscunque aliis modis apud sedem apostolicam obtinenda: et eā sententiam ad promittentes et acceptantes, dantesque et recipientes duxit extendendam. Illos etiam qui sibi intra triduum non renunciarent eum, quem in culpa esse scirēt, uel alicui per quem ad se fideliter referretur, simili uoluit sententiæ subiacere. Ac decreuit, ut nullus hanc incurrens excommunicationis sententiam, absque speciali man dato suo absolutionis beneficium valeret obtinere nisi in mortis articulo constitutus: Sed nec quisquam admitteretur ad absolutionis gratiam, nisi prius erogatum esset

pauperibus quantum ille dediſſet, uel etiam recepiſſet. Iuſtitiæ uerò, ſiue gratiæ expeditiones ſic obtentæ nullius proſus eſſent roboris uel momenti: & ſcienter illis utentes ſimili ſententia innodauit: ac reſeruans ſibi abſolutionem eorum cum prædictis ad pœnas ſimiles in omnibus obligauit. Sed hoc ſcelus ita hodie in mores inductum eſt, ut plerique cupiditate improbi quæſtus potentiorum ſuffragationibus adnixi huiuſmodi negotiorum expeditiones hac illac conquirentes turpiſſimè nundinentur. Alii alios, quos gratia præſtare arbitrantur, donis pollicitationibusque ambiant. Quidam etiam ſe talium operam atque induſtriam pretio & muneribus quæſiſſe affingant. Quæ cum peſſima ſint; & Curiæ prædictæ exiſtimationem grauiſſimè offendãt; in eos qui talia agunt animaduertendum fore arbitrati, Conſtitutionem prędictã cum ſuis cenſuris & pœnis omnibus innouamus: eaſdemq; omnes extendimus ad audentes qualecunque horum facinorum quæ adſcripſimus, dantesque illis & aliis ſupradictis auxilium, conſilium, uel fauorem. Quinetiam eos omnes omni beneficio, & officio eccleſiaſtico & ſæculari, ſiue temporali ſiue perpetuo, ipſo iure priuamus, ac priuatos eſſe declaramus: & præterea infamiæ ſubiectos perpetuo ac inhabiles ad illa & alia eſſe uolumus. A quibus etiam, prout quæque res erit, tales pœnæ exigantur, quæ cæteris ſint exemplo. Illis tamen qui rem adhuc incognitam, compliceſque, ac fautores, & ſocios retexerint; impunitas concedatur. Dat. Romæ apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ, Milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo quarto. Nonis Nouembris, Pontificatus noſtri, Anno Tertio.

SVM-

SUMMARIUM.

Excommunicantur omnes, qui aliquam istarum 16. actionum agunt pro iustitia uel gratia obtinenda apud Sedem Apostolicam, & scientes, & non reuelantes intra triduum eas, et utentes per eas obtentis, Absolutione Papæ reseruata, & omnia per eas obtenta sunt inualida, et perdunt ipso iure sua beneficia & officia, & infames, ac inhabiles ad ea & qualibet alia fiunt. num. 2.

Extrauagans Bonif. hic innouata à quo fuit olim reuocata. num. 2.

2 Primum igitur præsuppono quòd extrauag. Bonif. VIII. per hanc innouata, est prima tit. de senten. excommunicationis inter extrauag. communes, citata à Io. And. in c. Nemo de simon. & ornata glos. prædicti Io. Mon. qui ait eam inuentam in prouinciali Cancellariæ, publicatam fuisse à Bonif. VIII. in Audientia, cum quidam eius scriptor diceretur in eam incidisse.

Secundo, quòd illa fuit reuocata per Clem. V. Authore palud. in 4. dist. 18. q. 3. col. pen. & Angel. uerbo excommunicatio quinto cas. 25. Syluest. uerbo excommunicatio 7. cas. 46. & Caiet. post cas. 81.

His præsuppositis, diuido illam in tres partes principales, quarum prima, continet aptum & breue exordiũ. Secunda ibi (cui) refert prædictam extrauag. Bonif. VIII. Postrema uerò ibi (quæ cum &c.) eam innouat, extendit, & nouis pœnis roborat. Secunda uerò pars diuiditur in quin

que

que secundum Io. Mon. ubi suprà. Prima, excommunicat contentos in ea. Secunda ibi (& eam) extendit uno modo. Tertia ibi (illos) alio modo. Quarta ibi (ac decreuit) reseruat sibi absolutionem. Quinta ibi (sed nec quisquam) iubet accepta restitui.

Et habet in summa: Excommunicationem incurrere eos, qui pro iustitia uel gratia obtinenda apud sedem Apostolicam, promitttunt, dant, uel accipiunt aliquid, imò & scientes non reuelantes intra triduum, quin etiam utentes sic obtentis, & auxilium, consilium, uel fauorem in id præstantes, nec ab alio quàm à Papa posse absolui, & omnia obtenta esse inualida, et omnes perdere ipso iure sua beneficia et officia, et infames, ac inhabiles ad ea et quælibet alia fieri.

SVMMARIVM.

Extrauagans hæc, est quadantenus magis propriè constitutio, quàm regulæ Cancellariæ. num. 3.

Ordinem ergo literæ secutus.

1 Primo Noto ex illis uerbis inscriptionis [Ad perpetuã rei memoriã] esse uerũ id quod dixit prædictus Io. Mon. de prædicta extrau. super uerbo (Anathematizamus) scilicet illam, et consequenter hanc, esse uerã constitutionem, quòd colligitur tum ex prædicto uerbo (perpetuam) quòd est signum constitutionis, ut innuunt Panor. et Præpos. in c. Non debet de consang. Tum efficacius, ex illis uerbis secundæ partis [constitutionem prædictam] esse inquam constitutionem et non qualem qualem, sed perpetuam, et ita differentem à constitutionibus,

bus, quæ appellantur regulæ Cancellariæ, quæ ſolùm durant tempore quo earum Author uiuit, ut gloſſator antiquus earum colligit ex illis uerbis procemii earum [ſuo tempore duraturas] pag. 6. et Domin. in c. Duobus, de Reſcript. lib. ſexto, et alii alibi.

SUMMARIUM.

Cauſa cur Curiæ aliquot floreſcant, eſt cura Regentum, ſe ſuoſque purgantium. num. 4.
Greg. xiij. digniſsimus, qui primis Pontificibus Maximis à Gregor. Primo, annumeretur. num. 4.
Cardinalium Collegium præſens, omnium, quæ à multis ſæculis ſe præceſſerunt, neuis purgatiſsimum, & pietate, prudentia, iuſtitia, temperantia, & omnigena eruditione ornatiſsimum. num. 4.
Urbs, aliarum orbis urbiũ nunc reformatiſsima. nu. 4.
Exempla regentum & maiorum, recti & minores imitantur. num. 4.

4 II. Not. ex illis uerbis [enitimur etc.] cauſam cur multæ principum, tam Eccleſiaſticorum, quàm ſecularium, Curiæ, vrbes, et regna floreſcant. Innuit enim hæc extrauag. eſſe eorum in ſeſe, & illis à prauis moribus purgandis, ſtudium & diligentiã, ſicut lex 3. ff. de off. præſ. ſignificat cauſam purgandi prouinciam malis hominibus, eſſe curam & diligentiam præſidis eas ab illis purgandi. Quò factum eſt (quia ei rei magnoperè incubuerunt ut audio, bo. me. Paulus Quartus, & Pius Quartus, & me cernente fœl. record. Pius Quintus, & nũc incumbit S. D. N.

Greg. XIII. dignus qui primis omnium, qui sacrosanctã sedem Apostolicam à Greg. primo in hunc usq; diem rexere, annumeretur, adiuuante in id; eum strenuè Illustrissimo sacrosanctoque suorum Cardinalium Collegio, omnium, quæ à multis sæculis se præcesserunt, collegiorum neuis purgatissimo, pietate, prudentia, iustitia, temperantia, & omnigena eruditione ornatissimo) vt urbs, quę ante illos non satis benè audiebat, nunc omnium, quas mihi licuit uidere in Hispania, Gallia, & Italia, reformatissima cernatur; Tam uerum est illud Claudiani, relatum à glos. in c. Magnæ de uoto: Totus componitur orbis Regis ad exemplum, nec enim sic flectere sensus Humanos, edicta ualent, ut uita regentum, & illud d.c. Magnæ: Quod fit à prælatis, facilè trahitur in exemplum à subditis, & illud Eccles. c. x. Secundum Rectorem ciuitatis, uiuit populus qui habitat in ea.

SVMMARIVM.

Actiones omnes ab hac extrauag. punitæ sunt prohibitæ iure ipso antiquiore. num. 5.

Denunciationis omissio, de qua hic, non est propriè actio sed non actio. num. 5.

Vti inualidis etiam ante hac malum, sed non erant antea tot inualida ac nunc. num. 5.

Promissio non omnis generalis, est hic uetita. num. 4. & quæ. num. 18.

Actiones hic punitas antehac & ubique gentium fuisse & est malas, significat hæc extrauag. quod tacitè

& uti-

& utiliter monet Confeßarios; ſolas autem apud Sed. Apoſtolicam poſt eam factas, pœnis eius punit. num. 6.

Extrauagans hæc non includit illa quæ erant iure antiquiore licita. num. 6.

Cauſa finali diſpoſitionis ceſſante, ceßat illa. num. 6.

Conſtitutio interpretans uel roborans aliam, terminis illius concluditur. num. 6.

Lex non includit id, ad quod mens & ratio authoris eius non ſe extendit. num. 6.

Intentio & finis Authoris ex proœmio colligitur. nu. 6.

5 III. Not. in verbo (ſordes) quòd omnia acta per ſordes quæ puniuntur in hac extrauag. uidentur eſſe prohibita, quia mala, ideſt prohibita iure naturæ vel diuino, uel humano antiquiore iſta, & non ſolùm mala, quia prohibita iure humano huius extrauag. tantùm. Quod ſi eſt uerum, ubique gentium & terrarum, ubi ius naturale uel id antiquius iſta uiget, cauẽda ſunt, & in utroque foro punienda, aliis ſaltem pœnis quàm hic ſtatutis: Ius enim naturale & diuinũ omnes & ubique ligat: c. Quo iure ſub fin. 8. diſt. & c. Non licet Imperatori, 10. diſt. & Ius humanum antiquius iſta, ubi illud viget, cum tamen prohibita iure humano huius Extrauag. tantùm, non eſſent punienda, nec cauenda, niſi fierent apud ſedem Apoſtolicam. Quod autem ſint mala & prohibita Iure naturali, vel diuino, grauiter ſentit, licet non probet prædictus Io. Mon. in d. extrauag. in gloſ. (clericos) Pro quo facit primo, quòd ſordes prędictæ per hanc extrauagantem cen-

ſentur de ſe uitandæ, & quæ de ſe uitari debent uidentur naturaliter mala, ſicut quæ de ſe fieri debēt, bona: iuxta illud Pſalm. 33. Declina à malo & fac bonum, declaratum per Thom. 2. ſecundæ q. 79. artic. primo, & quòd ſunt contraria munditiei, quæ de ſe eſt bona, ergo ipſæ de ſe ſunt malæ arg. cap. Sciendum 8. q. 1. præſertim quòd prædictæ ſordes non ſunt corporales, de quibus illud Plauti in Pœn. Pleni oculi ſordium, ſed ſpirituales, de quibus illud Apocalyp. cap. ult. Qui in ſordibus eſt, ſordeſcat adhuc, à quibus ut de ſe malis Pſalt. Pſal. 50. petit mundari, ibi (à peccato meo munda me.)

Secundo, quòd per ſordes in hac materia ſignificatur auaritia uel pretium, quod per eas illiberaliter quæritur, ut colligitur ex c. primo de re iud. lib. 6. ibi (ſordes ideſt pretium) ſecundum Archid. & ex l. 3. §. Nunc uidendum iunc. gloſ. ſimili. ff. de ſuſpec. tut. et ex l. Si benè collocatæ adiunctis quę illi annotat. Budæus. ff. de uſur. & ex c. Sunt nonnulli 1. q. 1. et auaritiam ante omnem legem humanam eſſe malam & prohibitam, probat illud Apoſt. ſecundæ ad Thimoth. 6. Radix omnium malorum eſt cupiditas, relatum in c. Quia radix de pœn. diſt. ſecunda & in §. primo Authen. ut Iud. ſine quoquo ſuffr. coll. ſexta.

Tertio, quòd omnia quæ hic prohibentur, uidentur eſſe emptiones et uenditiones iuſtitiæ & gratiæ, quæ iure naturali uel diuino uetantur emi uel uendi, iuxta illud Matthæi 10. Gratis accepiſtis, gratis date, relatum in c. Gratia prima q. 1. & probatum in c. Qui ſtudet & c. Reperiuntur et c. Sunt nonnulli, et per totam quæſtionem ead. cau. et quæſt.

Quarto, quod omnia ferè hic uetita directè uel indire-

ctè

ctè reducuntur ad dationem uel acceptionem munerum, principum et Iudicum, quæ iure naturali uetatur. Prohibetur enim per illud Exod. 23. Non accipies munera, quæ et excœcant prudentes, et ſubuertunt uerba ſapientum, et mutant uerba iuſtorum, et Eſaias c. primo, increpat quòd omnes diligunt munera, et contra c. 33. Laudat eum, qui excutit manus ſuas ab omni munere, quod refertur in d.c. Sunt nonnulli 1. q. 1. et c. Etſi quæſtiones de ſim. Quin et terribilius ait Iob. c. 15. Ignis deuorabit tabernacula eorũ, qui libenter munera accipiunt. Quæ omnia continent præceptum morale, et non Ceremoniale nec Iudiciale, et ideo non expirarunt à paſſo Chriſto, ſicut illa, 6. diſt. §. fin. et tradit Thom. 1. q. 103. artic. 3. adiunct. q. 104. artic. 3. et q. 94. artic. quinto.

Contra quod notabile tamen facit primo, quòd denunciatio intra triduum nouè hic præcipitur, et ideò omiſſio eius non erat mala et punienda ante hanc extrauag.

Secundo, quòd uſus rei obtentæ per ſordes, modò obtentio ipſo iure fuiſſet ualida, non erat ante hanc extrauag. illicitus, nunc autem uidetur eſſe talis.

Tertio, quòd ante hanc extrauag. non erat illicita promiſſio gratitudinis Iure naturæ debitæ, uerbis uel ſcriptis facta generalibus, ſine ullo naturalis obligationis augmento, ut probabitur notab. 11.

Quarto, quòd promittere uel dare pro recta iuſtitia facienda, non uidetur contra ullum Ius naturale uel diuinum, quia nulli talis iuris præcepto eſt contrarium.

Quinto, quòd eruditiſſimus Innoc. Tertius, in illo ſuo c. Cum ab omni de uit. & honeſt. cler. non dixit dationẽ huiuſmodi munerum, neque receptionem eſſe per ſe ma-

 lam,

lam, sed habere mali speciem.

Sexto, quòd consuetudine induci posse uidetur, ut dentur sportulæ, propinæ, uel munera Iudicibus, nã licet glos. putata sing. in Clem. statutum de elect. quam commendat & sequitur Ludouic. Roman. sing. 183. teneat non ualere consuetudinem, ut Iudices accipiant sportulas, uerius tamen uidetur, quòd tenet Specul. tit. de Salar. §. primo uers. si uerò ordinarius, & satis probat Corset. in sing. uerbo Sportulæ, Imò & id seruat stylus Curię, quo probatur solutio propinarum, siue sportularum, quæ pro sententia lata soluuntur, quod iure Cæsareo licitũ erat Auth. de Iudic. §. si quis, Collat. 6. imò & antiquiore lege Græcorũ, & profundè de more tradit eruditissimus Alciatus in 3. lib. dispunc. c. 17. & Xeniorũ ad Natale Dñi mittendorũ, quæ tñ si esset contra Ius naturale uel diuinum, non posset ualere: c. Mala & c. Frustra & c. Quo iure 8. dist.

Septimo, quòd promissio uel datio rei paruæ, non erat antehac illicita, saltem mortiferè, ut probabitur infra notab. 10. & tamen hic punitur. ergo &c.

Ad primum respondeo, quòd omissio prædictæ denunciationis non est de actis per sordes, de quibus agit notabile, nec de directè hic prohibitis, sed tantùm indirectè, quatenus denunciatio præcipitur, & ita nil obstat.

Ad secundum respondeo, concedendo assumptum in eo, negando tamen per hanc extrauag. uetari illud, quia per illam solùm uetatur usus eorum, quæ sunt ipso iure nulla, quorum usus etiam antea uetabatur, ut etiam argumentum significat: licet differentia inter Ius antiquũ & nouum sit, quòd secundũ hoc, usus omniũ obtentorũ per sordes apud sedẽ Apostolicã, est malus, quia omnia talia sunt

ipso

iure nulla, & secundũ illud usus omniũ sic obtentorũ, non erat malus, quia nõ omnia sic obtenta erãt inualida, ut dispensationes, et aliæ gratiæ impetratæ per huiusmodi sordes, quæ nõ cõtinerent simoniã, uel aliam, quæ annullaret causam, neque surreptionẽ, quia nullibi annullantur, quæ tamen per hanc extrauag. nunc annullantur, et concedimus per hanc extrauag. induci nullitatẽ multorũ, quæ ante illam erant ubicunq; facta, ualida, et post hanc facta apud Sed. Apostolicã, erunt ipso iure nulla, licet negemus usum eorũ, quæ inualida et nulla sunt, non fuisse ante hanc illicitum, sicut est, et erit posthac in Curia et ubique.

Ad tertium respondeo, concedendo quidem promissionem gratitudinis, de qua in eo, non fuisse ante hanc extrauag. uetitam, negando tamen eam hic puniri, ut probabitur in d. notab. 11. num. 18.

Ad quartum respondeo primo, negando assumptum, quia dare pro iustitia etiam recta, est contra præceptum septimum de non furando, quod per supradicta est Ius naturale uel diuinum, quia secundum August. in c. Pœnale 14. q. 5. Omnis illicita acquisitio rei eo uetatur, & iure naturæ uidetur illicitum emere, & uendere iustitiam c. Non licet & c. Qui rectè xi. q. 3. & d. c. Cum ab omni, quia non est res uænalis c. Vendentes prima q. 3.

Secundo, quòd id uetatur in l. 2. ff. de condic. ob turp. cau. & sic Iure antiquiori ista extrauaganti.

Ad quintũ rñdeo, cõcedendo q̃ datio muneris suo genere, siue ex suo obiecto, nõ est mala, fit tñ mala, intẽtione malè dantis, & fragilitate recipientis, quatenus ob eam flectitur ab eo, quod est rectũ, uel amore indè nato cœcutit, uel impeditur à uidẽdo illud, ut innuit in illo prællegato

Isaiæ:

Iſaiæ: Munera excœcant, & quòd hic ſolum punitur promiſſio quatenus eſt, & præſumitur talis.

Secundo, quòd etiam iure naturali & diuino uetamur dare ſcandalum proximo, Matthæi 18. cap. ſecundo de noui operis nunciatione, & ita, eſto liceat in ſe prædicta munerum datio, quando tamen habet ſpeciem mali iure naturali, diuino, & humano, regulariter prohibetur: ut habet d.c. Cum ab omni, & alia iura præcitata.

Ad ſextum reſpondeo, quòd illud procedit in propina, ſiue munere dato poſt latam ſententiam, in ſalarium, uel partem ſalarii Iudicis, quod per hanc extrauag. non prohibetur: ut dicemus infra not. 21.

Ad ſeptimum, concedendo aſſumptum, & negando per hanc extrauag. puniri dationem & promiſſionem, quæ ob paruitatem rei non eſt mortifera, ut probabitur in d. not. 10. etiamſi eſſet mortalis ex circunſtantia finis, & malæ intentionis tantùm, ſi modò, res eſt tam parua, quòd attenta conditione perſonarum, temporum, & locorum, nec moueat, nec ſoleat mouere notabiliter, ut in d. not. 10. dicetur.

6 Ex quibus infertur, quòd hæc extrauag. non ſolùm fuit neceſſaria et utilis, quatenus intendit directè Author eius purgare Curiam peccatis in ea contentis, et exiſtimationis offenſione, ſed etiam qua parte indirectè admonet ferè omnia illa eſſe ubique gentium & terrarum peccata, addendo enim pœnas adeò graues contra facientes ea in Curia, eo quòd ſunt iure naturali & antiquiori humano illicita, excitat obiter Confeſſarios & pœnitentes ad conſiderandum ferè omnia illa ubique terrarum et gentium eſſe mala, et requirere contritionem et confeſſionem, et aliquando

quando restitutionem, licet non à censuris absolutionem, nisi apud sedem Apostolicam perpetrentur.

II. Infertur ad illam quæstionem plus satis quotidiana & magni momenti: An peccent, & quantum, qui etiam ali bi quā apud Sed. Apostolicam Regibus, Principibus, Magnatibus, & aliis primæ uel inferioris notæ uiris, uel fœminis, assistentes, & gratè inseruientes à secretis, uel aliis ministeriis magnis uel paruis, & alii amicitia & gratia apud eos multum valentes, accipiunt magna munera interdum conuenta & promissa, interdum absque conuentione, ante uel post iustitiam, uel gratiam obtentam, nonnunquam fu mos tantum uendentes, quorum aliqui hac arte mercaturam quæstuosissimam exercentes, euadunt ditissimi, hæreditatesque amplissimas, & primogenia suis hæredibus relinquunt insignia, & an teneantur hac arte quæsita restitue re? & an item qui ea dant uel promittunt, peccent? & quātum? & an teneantur restituere damna inde aliis secuta? quā oportunius diffiniemus sub finem Cōmentarii. nu. 42.

Tertiò, quòd qui ante hanc extrauag. huiusmodi sordes admiserunt apud sedem Apostolicam, peccarunt mortaliter; & tenentur pœnitere & confiteri, & aliquando restituere, licet non incurrerint pœnas huius extrauag. quæ quia licet quoad prohibitionem contineat Ius antiquum, quoad pœnas tamen continet nouum, & ideò licet quoad illa extendatur ad præterita, quoad has tamen minimè, eò quòd l. noua quatenùs est noua non extenditur ad præterita, cap. 2. & fin. cum annot. eis præsertim per Felyn. de constitut.

Quarto, quòd hęc extrauagans puniens actiones contentas in ea, est regulanda secundum antiqua iura naturalia,

lia,diuina,uel humana,quibus antea illæ prohibebantur,et intelligenda,restringenda, et extendenda ad terminos illorum,et consequenter restringenda ad ea tantùm, quæ per illa sunt prohibita et illicita, et non extendenda ad illa, quæ non sunt per illa prohibita, neque illicita: Tum,quia causa finalis huius extrauag. uidetur fuisse obseruantia illorum, cui obseruantiæ non est locus, quoad illa, quæ in eis non includuntur, ergo in eis non erit locus huic, quia cessante causa finali, cessat dispositio c. Cum cessante de appell.l. Adigere.§. quamuis.ff. de iur. patron.cum eis annot.Tum,quia constitutio,quæ fit ad interpretandam aliã, & eadem ratione, quæ fit ad roborandam eam, intelligenda est secundum eam, & concludenda terminis eius.Auth. Constitutio quæ innouat.§.unde uers.in illis coll.3.& clare sentit glos.quã putat sing.Card.ibi oppos. tertia in Clem. statutum in uerbo consuetudine de elec. addens quòd easdem limitationes et extensiones, quas recipit interpretata, debet recipere interpretans, & eum sequitur Felyn. in c. primo de Iureiur.num.5.Nam & referens se ad aliquid,intelligitur secundum illud l. In testamento. ff. de cond. et demonst. et constat hanc extrauag.factam esse ad conseruandum et roborandum illa, ut intelligitur ex duobus procemiis[ad innouandum et addendum] in ea cõtentis: Tum quia lex non includit illud, ad quod mens et ratio Authoris eius non se extendit l. Cum pater. §. dulcissimis ff.de legat. secundo & tradit Panor. in c. Suggestum & c. Meminimus de appell. in c. final. de Rescrip. Felyn. in c. Tua de Iureiur. et mens et ratio saltem coniecta Authoris huius extrauag. est uitare antea prohibita, eo modo, quo antea prohibebantur. Quod clarè indicat uers. Sed

hoc

hoc ſcelus huius extrauag. in quo ponitur additionis pœnarũ procemium, quatenus ſignificat eas adiici ad exterminandum ea, quæ antea erant ſcelera, & increbuerunt, ibi (ſed hoc ſcelus ita hodie in mores inductum &c.) & ibi (cupiditate improbi quæſtus & c. nundinentur) & ibi (Quidam etiã talium operam & induſtriã pretio quæſiſſe affingant; & ibi (Quæ cũ peſſima ſint) & ibi (in eos qui tale aliquid agunt animaduertendum arbitrati, Quæ omnia poſita in dicto procemio (unde finis & intentio Authoris colligitur, l. fin. ff. de hæred. inſtit. c. Quia propter de elect.) palàm ſignificant Authorem eius addere pœnas prædictas contra eos ſolos & omnes qui fecerint contenta in ea, quę illicita erant & mala etiam ante hanc extrauag.

Quinto infertur, Quod non omnis muneris datio, & receptio hic ꝓhibetur, ſed ſola muneris notabilis, & facta ante iuſtitiã vel gratiã malo, uel ſcãdaloſo animo, uero vel præſumpto, vt etiã infra notab. 10. 11. & 21. dicetur. Notabilis inquam, ita, ꝙ datio vel promiſſio eius ſit uel præſumatur mortifera, & quòd moueat, uel mouere ſoleat notabiliter animum recipientis, vt in d. not. 10. & 11. probabitur.

SUMMARIUM.

Excommunicatio huius extrauag. eſt maior, & unde id clarè colligitur. num. 7.

Excommunicatio ex vi uerbi, & propriè maiorem & minorem includit. num. 7.

Species ſub genere propriè includuntur. num. 7.

Excõicatio abſolutè prolata, interdum pro minori; Anathema uero ſemper pro maiori accipitur. n. 7.

Excommunicatio & Anathema differunt num.7. non ut disparata, sed ut genus & species. num.8.

Anathema qua ratione dictio Græca simul & Hebræa. num.7. & duo significat & est species excommunicationis, quia est maior & nunquam minor, & omnis excommunicatio maior est Anathema. nu.8.

Excommunicatio est genus ad Anathema et minorē excommunicationem. num. 8.

Cardinales & Episcopi incurrunt tres pœnas huius extrauag. non autem 4. reliquas. nu.9.

Cardinales non ligant, regulæ Cancellariæ odiosæ, licet lex generalis sic. num.9.

Cardinales sunt patritij scripti in Diademate Principis, & pars corporis eius. num.9.

Lex generalis ligat omnes species, etiamsi maior ratio militet in una. num.9.

7 IIII. Not. quòd super uerbo (excommunicauit) cadit illud idem dubium quod in prædicta extrauag. prima de sent. excom. super uerbo (excommunicamus) prædictus Io. Mon. mouet, scilicet: An per has extrauag. feratur maior uel minor excommunicatio? Cuius mente amplexa, uerbis autem eius minus claris, & nimis confusis omissis, Ad probandum, quòd de minori tantum sunt intelligendæ, facit: quòd lex pœnalis in dubio debet intelligi de pœna minori, argumento c. In pœnis de reg. iur. lib.6. cum ei per gloss. annotat. et ita cum uerbum (excommunicare) simpliciter prolatum, possit intelligi de maiori et minori c. Pia de except. lib. sexto, et hæ extrauag.

trauag. excõmunicent simpliciter sine ulla maioris uel minoris mentione, uideri possunt intelligendæ de minori: Contrarium tamen et benè ille decidit per c. Pœn. de sent. excom. quòd habet, excommunicationẽ simpliciter prolatam à Iudice, intelligendam esse de maiori, et ad oppositum argumentum respondet, quòd uerbum (excommunicatio) ex ui uerbi intelligitur de maiori per d. c. Penult. Cui addo primum, quòd prædictum c. Pen. de sent. excom. non probat efficaciter suum propositum, uidelicet quòd uerbum (excommunicatio) simpliciter prolatum significat maiorem tantum excommunicationem, et non minorem, nã loquitur de excõmunicatione simpliciter lata à Iudice. Extrauagans autẽ nostra de lata à iure, quo passim excommunicatio minor simpliciter appellatur excommunicatio c. Cum excommunicato c. Ad mensam c. Si quis frater 11. q. 3. et c. Nuper cum multis aliis, de sent. excom.

Secundo, quòd non satisfacit argumento in contrariũ per se insinuato, & à nobis supra explicato ex reg. In pœnis de reg. iur. lib. 6. dicendo, quòd uerbum (excommunicatio) ui uerbi solam maiorem comprehendit: Tum quia vis originaria et etymon uerbi (excommunicare) significat expertem communionis facere, et etiam minor facit quem expertem communionis sacramentorum c. Si celebrat de cler. excom. minist. et d. c. Pen. de sent. excom. Tum, quòd excommunicatio uidetur esse genus ad maiorem, et minorem per d. c. Pia, iunct. gloss. in uerb. speciem, de except. lib. sexto, et quælibet species propriè continetur sub genere iuxta dictum Bald. ab omnibus receptum in l. 2. C. de iur. aur. annul.

Addo tertio, quòd etiam non uidetur satisfacere d. ar-

gumento Io. maior, dum in 4. ſent. diſt. 18. q. 1. col. prima ſentit, quòd uerbum (excommunicatio) non eſt genus, ſed Analogum ad maiorem & minorem, & Analogum per ſe ſumptum ſtat pro famoſiori ſignificato, ut homo pro homine viuo & non picto, & dominiũ pro directo & non vtili l. prima. §. Qui in perpetuum. ff. ſi ager vectig. vel emph. pet. quam ad hoc citat Aret. in l. prima. ff. de teſtam. col. 3. & alii alibi, non inquam ſatisfacit, quia non reddit rationem, quare ſit Analogum, & non genus, cum ponere quē extra communionem ſacramentorum, verè ſit ponere quē extra aliquã communionem, licet non ponat extra omnē, nam neq; maior ponit extra omnem, cum in multis poſſit ei communicari c. Quoniam multos 11. q. 3. cum gloſ. & c. Si uere, & c. Cum uoluntate de ſent. excom.

Addo quarto, quòd neque ſolutiones Panor. in c. pen. ſatisfacere oĩno v ñr, licet tertia aliquatenus tolerari poſſit.

Addo quinto, quòd conſonantius iuri poſſit reſponderi, quòd uerba intelligenda ſunt ſecundum materiam ſubiectam c. Intelligentia de uerb. ſign. & l. Si vno §. primo. ff. locat. & ſecundum mentem diſponentis c. fin. de prob. & c. Cum in illis eod. tit. lib. ſexto, & ex materia harũ extrauag. et ex mente earum Authorum, palam colligitur, eos de maiori ſenſiſſe, quæ eadem ratio videtur eſſe vera decidendi prædicti c. penult. Cum enim Iudices nunquam in foro exteriori ſola minori excommunicatione excommunicent, nec vnquam maiori, ſine peccato mortali, vero vel præſumpto, iuxta c. Nemo & c. Nullus 11. q. 3. licet iura frequenter excommunicent minori, pro peccato ueniali, merito præſumendum eſt Iudicem, quoties excõmunicat ſimpliciter, de excõmunicatione maiore uelle intelligere.

Addo

Addo ſexto, quòd licet prædictum dubium Io. Mon. & ſupradicta quæ ad illud ſunt reſponſa, ſint neceſſaria & utilia quoad alia propoſita, non tamen quoad has extrauag. in quibus non habetur ſimpliciter [excommunicamus & excõmunicauit] ſed etiam additur [Anathematizamus & Anathematizauit] & licet verbũ [excõmunicamus, & excõmunicauit] ſimpliciter prolatũ à iure, ſæpe accipiatur ꝓ minori tm̃, Anathematizatio tñ & Anathematizare ſemp in quacunque parte iuris de maiore excõmunicatione intelligit', vt ꝓbat c. Cum nõ ab homine, de iudic. cũ multis aliis, quæ ibi poſt Io. And. Pan. & alios allegat Dec. n. 13. qđ nõ uidetur cõſideraſſe Io. Mon. cũ per illud proculdubio ꝓbetur prædictã extrauag. cõtinere maiorẽ excõicationẽ.

Addo ſeptimo, quòd iure dici poteſt uerbum illud [excommunicamus] Bonifacii, & uerbum [excommunicauit] Gregorii, intelligenda de minori excomunicatione, quia quando Canon habet illa duo uerba [excõmunico & Anathematizo] prius intelligitur de minori, poſterius de maiori, iuxta gloſ. in d. c. Cum non ab homine uerb. [excommunicationis] et multa alia ibi allata per Dec. ubi ſupra, et merito, quia debet euitari ſuperfluitas c. Si Romanorum xix. diſt. & c. Solitæ de maior. iunct. gloſ. in uerb. [tanquã] & conſequenter ꝙ prædictæ extrauag. per uerba [excõicamus & excõicauit] intelligãtur de minori, per uerba autẽ [Anathematizamus & Anathematizauit] etiã de maiori.

V. Not. ex uerbo [Anathematizauit] iuncto uerbo [excommunicauit] ꝙ aliud eſt excõicatio, aliud Anathematizatio: Tum, quia copula (et) quæ ponitur inter prædicta uerba, ſignificat eſſe diuerſa per eã copulata, iuxta gl. not. in rubric. de iur. & fact. ignor. & in cap. Querelam de ſim.

Tum

Tum, quia d. c. Cum non ab homine de Iudic. clericum pro incorrigibili iudicandum, prius iubet excommunicari, & postea Anathematis mucrone feriri: Tum, quia c. Excommunicamus 1. & 2. de hæret. & omnia capitula bullæ Cœnæ, per copulam [et] coniungunt illa uerba [excommunicamus & Anathematizamus] & hæc est una omnium sententia, licet in deriuatione & compositione uerbi [Anathema,] & in definitione, siue quiditate eius, diuersi diuersa doceant, qua in re Reuerendissimus Episcopus Segobiensis, Illustrissimi Regis nostri consilii præses, scripsit profundius quam ulli alii, & quam nos, (quos Salmanticæ de illis in d.c. Cum non ab homine tractantes olim audiuerat) prima parte. §. 8. num. 6. repetit. c. Alma, de sent. excom. lib. sexto. Cui & omnibus aliis addo primo, me illi assentiri quatenus ait Anathema esse dictionem Græcam, quia id exertè testatur magnus ille noster Patriarcha Augustinus in c. 41. Super lib. num. & etiam Thom. quem ipse nō citat in c. 9. ad Roman. & c. primo, ad Galath. nec tamen dissentire, ut ille, eruditissimo Alciato, qui in d.c. Cum non ab homine num. 106. affirmat, illam esse Hebrȩam, quia id etiam exerte testatur Hieron. super epist. prima ad Galat. per ille uerba: [Anathema proprie Iudæorum est,] quorum duorum irrefragabilis authoritas conciliari posse nobis uidetur: Tum, quod non inconuenit ut una & eadem dictio sit duabus linguis diuersis communis, siue quòd altera eam acceperit ab altera, ut multas accipit à Græca latina, siue quia cum nomina significent ad placitum, primis authoribus illarum placuit, ut una et eadem uox apud ambas idem significaret: Tum, quòd Augustinus non negat eam esse Hebræam, nec Hieron. eam esse Grȩcam, & urgenti

genti, quòd Hieron. ait eam eſſe propriè Iudæorum, reſponderi poteſt, eum ſentire, illam origine, ſiue inuentionē eſſe Hebræam, cui non repugnat eam eſſe uſu Græcā: & opponenti illa uerba Auguſtini [Origo huius uerbi in Græco eſt ab iis rebus, quæ uotæ ſurſum ponebantur in templis] reſponderi poteſt: non eſſe intelligenda de origine & inuentione dictionis, ſed de origine uſus eius apud Græcos: Ab Hebræa enim lingua, quæ omnes alias præceſſit, potuit hanc Græca mutuari, non contra à Græca Hebræa.

Addo ſecundo, uideri ſomnium id quod dicit Io. Mon. uir alioqui uigilantiſſimus, in d. extrauag. in gloſ. uerbo [Anamatizamus] ſcilicet Anathema dici ab (ana) quod eſt ſurſum & (thema) quadam figura quaſi rotunda, habente telum quaſi ex tranſuerſo, quæ conſueuit poni in frontibus damnatorum, nulla enim ratione iuſta, nec authoritate nititur.

Addo tertio, quod quiditatem et ſubſtantiam Anathematis utilius ad praxin omnibus aliis expreſſit Thom. in c. primo ad Galath. in hæc uerba [Anathema] componitur ab (ana) quod eſt ſurſum, & (theſis) poſitio, quaſi ſurſum poſitio, et eſt ortum ex quadam antiqua conſuetudine: Antiqui enim quando pugnabant & capiebant aliquā prædam ab hoſtibus, quam nolebant conuertere in uſum proprium, ſuſpendebant illam in templis, uel in aliquo loco publico ciuitatis, quaſi ſeparatam à communi hominum uſu, & omne tale ſic ſuſpenſum nominabant Græci Anathema, & ex hoc inoleuit conſuetudo, quod omne illud, quòd excludebatur ab uſu communi, diceretur Anathematizatum, unde dicitur Ioſue 6. de Hiericho, & omnibus,

bus, quæ in ea ſunt, quòd Iosue mox Anathematizauit ea, et ideo etiam hoc in Eccleſia inoleuit, vt illi, qui excluduntur à communi ſocietate Eccleſiæ, et à participatione Sacramentorũ Eccleſiæ, dicãtũr Anathematizati. hæc ille.

Addo quarto, quòd verbũ [Anathema] Canonũ peritis duo ſignificat. Alterum, eſt actus faciẽdi ſiue ſeparandi Chriſtianum à Chriſtianorum cõmunione, vt probatur efficaciter per c. Nemo 1. xi. q. 3. ibi, [Anathema eſt mortis æternæ damnatio,] et in c. Engeltrudã 3. q. 4. ibi [Anathemate, quòd ſeparat à corpore Chriſti percuſſum eſſe] et in c. ad Apoſtolicæ. de re iud. lib. ſexto ibi, [Anathematis vinculo damnatum,] & per d. c. Cum non ab homine, et omnia iura, quę feriunt, vel iubent feriri quem Anathemate. Alterum quòd ſignificat, eſt Chriſtianus ipſe ſic ſeparatus, quòd efficaciter probatur per ſedecim capitula Concil. Gangren. poſita in diſt. 30. qua parte habet, ut qui illud, aut illud fecerit, ſit Anathema, in qua ſignificatione etiam accipitur Ioſ. 6. ad Rom. 9. ad Galath. primo, & alibi ſæpe.

Addo quinto, quòd abſolutius, quàm cõiter dicatur, dici poteſt & debet, quòd excommunicatio differt ab Anathemate accepto ſecundum prædictam ſignificationem qua ſignificat actum faciendi Anathema, ſiue ſeparandi Chriſtianum à communione. Primo quidem, quod excommunicatio eſt genus ad maiorem & minorẽ, & ideo ſæpe accipitur pro minori tantum, vt prædictum eſt, Anathema vero non eſt genus ad eas, quia nuſquam ſignificat minorem tantum.

Secũdo, ꝙ excõicatio etiã eſt genus ad Anathema, ſiquidem omne Anathema eſt excõicatio, ſed non contra omnis

nis excommunicatio eſt Anathema, nam ut ſupra dictum eſt excommunicatio minor eſt excommunicatio, cum tamen non ſit Anathema, quippe, cum omne Anathema ſit excommunicatio maior.

Addo ſexto, Quòd incautè uidetur ſentire Io. Mon. in d. Extrauag. & gloſ. prædicta d.c. Ad Apoſtolicæ, & communis, Quod excommunicatio maior ſimpliciter prolata ſine alia ſolennitate extrinſeca, non dicitur Anathema: Tum quia definitio Anathematis ſupra ſignificata per Thom. & alia præcitata, conuenit illi, Ergo illa eſt Anathema: Quia cui conuenit definitio, debet conuenire & definitum, l. prima. ff. de dol. & l. 1. ff. de teſtamen. cum annor. ei per Bart. & alios: Tum quia id irrefragabiliter probant d. cap. Engeltrudam 3. q. 4. & d. cap. Nemo x1. q. 3. Tum quia etiam id euincunt hæc Extrauag. & illa Bonifacii inſerta ipſi, & cap. Excommunicamus 1. & 2. de hæret. in quibus Pontt. Maxx. Anathematizant, non utendo ſolennitate cap. Debent x1. q. 3. Nec etiam candelarum incenſione, & extinctione, aut in terram proiectione, & pedum conculcatione, nec alia ſolennitate extrinſecá, quàm ſuarum legum ſimplici æditione, & promulgatione.

Addo ſeptimo, Quòd incautius ſentit prædictus Io. Mon. & prædicta gloſ. d. cap. Ad Apoſtolicæ, quibus communis cohibet, Quòd tum demum excommunicatio maior dicitur Anathema, cum profertur cum ſolennitate d. cap. Debent: Tum quia id nullo Iure probatur: Tum quia ex eo ſequeretur, Quòd nec iſtæ extrauag. nec illa cap. Excommunicamus 1. & 2. de hæret. nec excommunicationes Bullæ Cœnæ, quæ ab illa appellantur

 Ana-

Anathemata, & raro vlla alia diceretur Anathemata, nam nulla aut certe rara excommunicatio nostra ætate fertur cum solennitate illius c. Debent, cuius verba sunt: [Debent XII. Sacerdotes episcopum circunstare, et lucernas ardētes in manibus tenere, quas in conclusione Anathematis, vel excommunicationis proiicere debent in terram, et conculcare pedibus, deinde epistola per parochias mittatur continens excommunicatorum nomina & causam excommunicationis.]

Addo octauo, ex his colligi, quòd diuersitas inter excommunicationem & Anathema, siue Anathematizationem, de qua in præmisso not. quarto, non est illa, quæ est inter species contrarias, sed illa, quæ est inter genus & speciem.

9 [VI. Not. ex illis uerbis (omnes clericos &c.) quòd hæc extrauag. est generalis quoad omnes personas Ecclesiasticas, et laicas, mares & fœminas, plebeias et nobiles, digni tate præditas, et non præditas: et consequenter esse uerum id, quod ex eis elicit Io. Mon. uidelicet hāc extrauag. comprehendere etiam Episcopos, quia & ipsi sunt uere clerici c. Cleros 21. dist. & c. Perlectis 25. dist. Nec obstat c. Quia periculosum de sent. excom. lib. 6. quòd habet per Canonem generaliter imponentem suspensionem non includi Episcopos, nisi exprimantur, quia id ibi speciali ratione constitutum fuit quoad suspensionem, secus enim est quoad excōicationem, quoad quam, et alias pœnas sub Canone generaliter eas infligente includuntur, iux. glos. d. c. Quia periculosum recept. per omnes ibi, et ubique, An autem includantur Cardinales? maioris dubii est, nam pro parte negante facit primo, c. primum de scismat. lib. sexto,

quatenus

quatenus exprimit Cardinales, ut pœna illius generaliter et uniuersaliter imposita omnibus personis, ligaret etiam illos, significans non inclusum iri eos, si non fuissent expressi, & id tenet ibi Io. Mon. author prædictæ glos. prædictæ extrauag. quē Io. And. Domin. & Perusin. sequuntur.

Secundo, per ea quæ pro sui dicti ratione subdit ibidē, idē Io. Mon. in hæc uerba: [Cardinales uere sunt patricii scripti in Diademate principis Instit. quib. mod. ius pat. pot. sol. §. filiusf. et pars corporis principis sunt eidem in Consistorio assistentes 6. q. 1. §. uerum uers. si quis cum militibus, et C. ad leg. Iul. maiest. l. Quisquis, et ipsi dicuntur fratres principis præ cæteris prærogatiua gaudentes, supra hoc lib. de off. deleg. c. Officii; et eximendo à Iurisdictione cuiuslibet ordinarii, non uidetur eximere à potestate legati de latere missi, ergo minus uidetur partem corporis sui per sententiam generalem excludere per excommunicationem à se latam.] Hæc ille.

Tertio, quòd frequentior sententia est eorum qui tenēt Cardinales non ligari regulis Cancellariæ, ut latè tradit Anchar. cons. 295. incip. pro clariori num. 6. quem sequuntur Felyn. in c. In eos de hæret. et Gomez. qui aliòs citat in reg. Cancellariȩ de Idiomate q. 3. & in proœmio q. 4. Sed partem affirmantem, quòd includantur tenet idem Io. Mon. in prædicta glos. licet contrarium imponat ei Andreas Barbat. in tract. de præst. Card. q. 7. num. 2. Pro quo facit in primis, quòd hæc excommunicatio fertur in omnes clericos & laicos, & constat Cardinales esse Clericos uel laicos cap. Duo sunt 12. q. 1. Imo & simpliciter appellari clericos probat c. Constantinus 96. dist.

Secundo, quòd omnia prohibita in hac extrauag. non

uidentur (ut supra dictum est not. tertio) esse mala quia prohibita, sed prohibita, quia mala, hoc est prohibita lege naturali, vel diuina, quæ Cardinales perinde ligant, ac alios, ligant enim etiam Papam c. Sunt quidam 25. q. 1. Omnia enim subiiciuntur legi æternæ, ut monstrat Thom. 1. 2. q. 93. art. fin. pro quo facit textus c. Quæ contra sub fin. 8. dist. & c. Non licet 10. dist.

Tertio facit, quòd Canonũ statuta oẽs ligãt c. primo de constitut. et lex generalis, & pœnalis omnes species nõ exceptas comprehendit, etiamsi maior ratio suadeat cõprehensionem unius quàm alius l. prima. §. quod autẽ. ff. de al. lus. quam in hoc citat Dec. in consil. 5. num. 2. & alibi sæpe, & probat etiam c. Solitæ de maior. Vnde appellatione monialis etiam in materia pœnali uenit Abbatissa c. Quoniã de sim. & appellatione clerici Cardinales c. 2. de cler. non resid. quòd non imponit pœnam Cardinali non residenti, & ponitur sub rubric. loquente generaliter de cler. non resid. At prædicta extrauag. non solum generaliter, sed & uniuersaliter disponit per illa uerba [omnes clericos &c.]

Quarto, q̃ secundũ mentẽ omniũ, Cardinales ligantur per illos Canones generales c. In noĩe Dñi 23. dist. c. Si quis pecunia 79 dist. c. Si quis suadente 17. q. 4. & c. Oĩs de pœnit. & remis. & c. Fœlicis de pœn. lib. sexto, & Clem. si quis suadente de pœnis, in quibus tñ non exprimuntur Cardinales.

Quinto, q̃ cõior resolutio uidetur illa, quã colligit Gomez. in prooem. reg. Cancell. q. 4. uidelicet, q̃ Cardinales comprehenduntur sub lege generali Papæ fauorabili, & etiam pœnali prohibente illa, quæ de se sunt mala, qualia sunt prohibita per prædictum Canonẽ, Si quis suadente, & alios similes supra citatos, licet sub regulis Cãcell. odiosis,

dispo-

disponentibus de his quæ per se nõ sunt mala, non cõprehendãtur, ex stylo & cõsuetudine Curiæ potiùs, quã iure.

Sexto, quod receptior uidetur opinio Panor. in c. Ecclesia 2. de elect. dicentis eos cõprehendi sub generali lege c. De multa de præben. quod probatur per extrauag. Execrabilis de præb. quatenus excipit eos expresse significans alias cõprehensum iri, in quod ipsum faciunt oĩa iura generalia, odiosa & pœnalia, in quibus exprimũtur Cardinales, quod ea ratione fieri uidetur, quod alioqui sub illis non includerentur, de quibus est c. primum de scismat. lib. 6. c. primum de refor. Concil. Trid. sess. 75. & extrauag. Circa, & extrauag. Decori Pii V. & extrauag. S. D. N. Greg. XIII. Deo sacris, quas citauimus addendo eis quasdam annotatiunculas in Comment. c. Statuimus 19. q. 3. num. 54.

Quibus pro utraque parte huius Antinomiæ citatis, arbitror dicenda tria. Primum, nõ posse defendi utrunque dictum Io. Mon. scilicet quod prædicta extrauag. includat Cardinales, quod ait in glos. eius, & quod prædictũ cap. primũ de scismat. nõ comprehendisset eos, nisi de Cardinalibus expressisset. Imo probabilius cõtra posset dici, illã extrauag. nõ cõprehendere illos, & prædictũ c. Cõprehẽsurum fuisse, etiãsi nõ fuissent expressi: Tum quia prædicta extrauag. uidetur exorbitãtior, & quadantenus minoris authoritatis, quia extra Corpus Iuris posita, & sine fratrum cõsensu & consilio facta: Tum quòd nulla ratio reddi potest, cur Cardinales comprehendantur sub cap. Si quis suadente 17. q. 4. & sub aliis supra cum eo citatis, in quibus etiam non exprimuntur, & non sub d. cap. primo, licet non exprimerentur, cum tamen prædicta ratio reddi possit quare non comprehenderentur sub illa extrauag.

Alterum

Alterum, quòd maior adhuc ratio reddi potest cur Cardinales non includantur in hac extrauag. quam in illa Bonif. videlicet quòd illa solam excommunicationis et nullitatis obtentorum pœnam imponit, hæc autem etiam priuationis beneficiorum & officiorum etiam secularium, infamiæ, et inhabilitatis, et non vtcunque, sed ipso iure, et quòd valde absurdum et insolens videretur, quòd tanti Ecclesiæ principes ipso iure priuarētur tanto Cardinalatus principatu, fierent infames, et inhabiles ad omnia beneficia et officia, propter solam vnam actionem iis extrauag. vetitam, et nihil absurdum, et insolens consequeretur, eò quòd inciderent in excommunicationem illius extrauag. et in pœnam intrinsecam nullitatis obtētorum, cum ordinariè incidant in excommunicationem Canonis si quis suadente et prædicti c. primi, & aliorum Canonum generaliter excommunicantium supra citat. secundũ omnes, qua ratione forte idem dici posset de Episcopis, quorum depositio soli sanctæ sedi Apostolicæ reseruata est c. Nullius et cap. duodecim 5. q. 4. & c. 5. de reform. consil. Trid. sess. 24.

Tertium, quòd probabile uidetur, dicere: Cardinales quidem ut alios ligari per hanc extrauag. S. D. N. quatenus prohibita in ea sunt contra ius naturale uel diuinum, aut aliud Conciliare, uel Papale, quo ipsi ligantur, & etiam quo ad pœnam intrinsecam nullitatis obtentorum, & etiã quoad pœnam excommunicationis inflictam per eam, quæ est pœna rationabilis, & quasi ordinaria in huiusmodi materiis, & cõsequenter quoad pœnam arbitrariã ordinariã extra ordinem inferendã, & restitutionē rei sic iniustè acceptæ, quæ uere non est pœna, non tamen quoad prædi-

prædictas pœnas rigidas, priuationis ipso iure beneficiorũ, officiorũ, & inhabilitatis ad ea, quæ uidetur extraordinariè, rigorose addita, nõ solũ ad castigandũ delinquẽtem iuxta mensurã delicti, quod fieri præcipitur Deut. c. 16. et c. Non adferamus 24. q. 1. sed potius ad terrendũ, et arcendũ alios, eo quòd multis grassantibus opus sit exemplo l. Capitalium. §. famosos. ff. de pœn. attẽto quod hæc Extrauag. valde similis est regulis Cancell. nisi qua parte est perpetua et illæ temporales, vt in primo not. dictũ est, eo quod hæc vr̃ facta non habita collatione cum Collegio Cardinalium, et quòd solum respiciat acta apud sedem Apostolicam, et ita sicut regulæ Cancellariæ odiosæ, de stylo et consuetudine non ligant Cardinales, ita nec ista debeat eos quoad hunc rigorem ligare, Salua S. D. N. et cuiusque alius iustiore sententia.

SUMMARIUM.

Actiones has facies per aliũ, incurrit has pœnas. n. 10.
Consulere quis dicitur. num. 10.

10 VII. Not. ibi (undecunque alios etc.) quòd hæc extrauag. est generalis et uniuersalis quoad loca originis, domicilii, et habitationis personarum prohibita in ea facientium, et consequenter non solum includuntur orti in urbe et oriundi ab ea, sed etiam inhabitantes eam, et reliquam Italiam, Hispaniam, Galliam, et quæuis alia regna: Qui enim undecunque dicit nullum locum excludit, c. undecunque 56. dist. arg. cap. Solitæ sub fin. de maior. et obed. c. Si Romanorum 19. dist. et l. 3. ff. de off. Præf. Quod certum quidem est quoad eos, qui personaliter

ter cōstituti apud Sed. Apost. faciunt per se in eis prohibita: Quid autem de iis, qui faciunt illa per alios, præsertim absentes, et quid de iis qui approbant ea per alios facta nomine suo? Et pro parte quidem negante facit primo conclusio posita et probata in Manual. Confess. cap. 27. num. 51. Videlicet, quòd mandans facere aliquid, non dicitur uere facere illud, et ideo regulariter pœna imposita contra facientem non habet locum in mandante uel consulente, nisi contrarium exprimatur. Quod argumentū licet urgeat quoad Extrauag. innouatam. Contra hanc tamen innouantem parum urget, quoniam hæc extendit illam ad omnes consulentes, auxiliantes, et fauentes, quorum de numero sunt, qui rogant et mandant, et pecunia iuuant ad faciendū prædictas actiones, nam ut in d. Man. c. 27. n. 52. diximus: Consulere dicitur quicunque monet, persuadet, aut precātur, ut illud faciat: Secundum Bart. in l. non solū §. mandato ff. de Iniur. Imo et qui instruit, aut proponit utilitatem inde secuturam secundum Innoc. recept. in c. Ad audientiam de homicid. Quare arbitror eos etiam includi.

SVMMARIVM.

Actiones ob quas incurruntur pœnæ huius extrauag. sunt hæ 16. & una omissio. num. 11.

Præcepta decem legis ueteris, sunt Iura naturalia, & durant, licet Ceremonialia & Iudicialia expirarint. num. 11.

Actiones prædictæ non secuto effectu hic puniuntur. num. 11.

Conatus

Conatus ad delictum non secuto illo, punitur, sed non pœna illud facientis, nisi cum illa etiam contra conantem imponitur. num. 12.

Excommunicatio nulla nec irregularitas uel alia pœna ipso Iure imposita pro aliquo facto, incurritur a conante facere illud, nisi faciat, uel etiam pro ipso conatu imponatur. num. 12.

Consulens uel mandans aliquid mali, non incurrit pœnam contra illud statutam, nisi secuto illo, uel nisi principaliter prohibeatur consulere uel mandare sicut facere. num. 12.

Appellans à Papa ad futurum Concilium, excommunicatur Bulla Cœnæ, & id consulens excommunicatione Papali, sed non Bullæ Cœnæ, & ratio eius. num. 12.

11 VIII. Not. ex illis uerbis [Qui aliquod pactum] & sequentibus, sedecim actiones & unã omissionem, ob quarum quamlibet incurrũtur pœnæ per hanc extrauag. statutæ. Quarũ secundum ordinem literæ.

Prima, est Pactio.

Secunda, Promissio.

Tertia, Promissionis acceptatio.

Quarta, Datio rei promissæ uel in pactum deductæ.

Quinta, Receptio rei promissæ uel in pactum deductæ.

Sexta, Promissio facta tertio, in utilitatem impetraturi.

Septima, Acceptatio talis promissionis.

Octaua, Datio pro Iustitia &c. sine ꝓmissione & pactione.

Nona, Receptio ob eandẽ causam sine pacto & ꝓmissione.

 10. Omissio

10. Omiſſio denunciationis huiuſmodi criminis ſciti, intra triduum.
11. Vti ſic adeptis.
12. Nundinatio ſordida expeditionum.
13. Ambitio ſordida obtentionum.
14. Fictio mendax pactionis pretii.
15. Auxiliari.
16. Conſulere.
17. Fauere.

De quibus dicemus: Ex quibus uerbis colligantur, et quo Iure, et quatenus prohibeantur. In quod clarius faciendũ, præſuppono primo: Quod omnia præcepta Decalogi cõtinent ius morale Diuinum veteris legis, et conſequẽter naturale, ut ꝓbat Thomas prima, ſecundæ q.100. art. primo, et tertio, et 2.2.q.122. art. primo, et ante illũ Gratian. in §. fin. 6. diſt. quatenus habet ideo præcepta moralia veteris legis non expiraſſe a paſſo Chriſto, quia ſunt naturalia, quæ cœperunt ab exordio rationalis creaturæ, ut ipſe ait 5. diſt. in princ. & permanebunt in perpetuum, & ita quicquid eſt contra prædicta decem præcepta, uel contra principia vniuerſalia unde illa inferuntur, uel contra neceſſario cõſequentia eorum per rationem naturalem ſapientum, ſunt contra Ius morale diuinum et naturale: Alia uero quæ non ſunt contra prædicta 10. præcepta ſunt contra legem humanam, licet aliqua ratione naturali nitantur, ut pulchre declarat Thom. prima, ſecundæ q. 95. art. 2.

Secundo, Præſuppono, illationem quartam ſuperius notab. tertio factam & probatam, uidelicet. Quod punita per hanc extrauag. ſunt intelligenda puniri quatenus per

Iura naturalia, diuina, uel humana antiqua sunt prohibita, & non quatenus iuxta illa sunt licita per adducta ibidem.

Tertio, Quod ad incurrendas huius extrauag. pœnas, sufficit pactio, uel promissio, uel acceptatio promissionis, licet non consequatur implementum, nec ulla datio, nec acceptio, quia ad uerificationem disiunctiuæ, sufficit alteram partem uerificari l. si hæredi plures. ff. de condit. instit. & §. si plures Instit. de hæred. instit. & in cap. In alternatiuis de reg. Iur. in sexto, & extrauag. hæc solum alternatiue requirit Pactum, uel promissionem, uel dationem, uel receptionem ex aliquo illorum, & ita sufficit unũ illorum interuenire ut sit locus pœnæ, & cõsequenter promissionem sine datione, & pactum sine receptione. Cui consequens est à fortiori non requiri obtentionem iustitiæ uel gratię, sed sufficere ut aliquod prædictorũ fiat, ad obtinendam eam. Primo, quod non habet contextus, ut qui per prædictos modos obtinuerit iustitiam uel gratiam, incidat in eas; sed qui prædictis modis ad ea obtinenda usus fuerit, incidat in eas: & ita sufficit fecisse id ad illum finẽ, licet ille non consequatur.

Secundo, Quod, ut proxime dictum est, sufficit pactũ uel promissio de dando, licet non detur.

Tertio, facit l. Quisquis C. ad leg. Iul. maiest. translat. in cap. Quisquis de pœnit. dist. prima, quatenus habet: ineuntem fœdus contra Imperatorem, uel de nece suorum Senatorum cogitantem, incidere pœnas criminis læsæ maiestatis.

Quarto, Quod conatus corrumpendi Iudicem punitur etiamsi non sequatur corruptio secundũ Bald. in Auth. Nouo iure C. de pœn. iud. qui male iud. per tex. l. Impera-

tor Seuerus ibi [tentauit] ff.de Iur.fif.

Quinto, faciunt illa multa, quæ congerit Gratian. de pœnit.dist.prima, ad probandum, quod uotum, siue deside rium, propositum, & attentatio pro facto reputantur cap. Dixi.cap. Magna. cap.Si quis non dicam rapere. c. Quisquis §. si quis cum telo.

Sexto, Quod conatus ad delinquendum licet non sequatur effectus, est puniendus, per prędicta & alia per quæ hoc redigit in regulam Felyn. in illo aureo tractat. Quando conatus &c.

12 Contra hoc tamen facit primo l. Cogitationis pœnam nemo meretur ff.de pœn. & alia, quæ citat Gratian. ubi supra: scilicet l. Sollicitatores.ff. de uar. & extraord. crim. qua minus punitur sollicitans nuptias alienas, quam corrumpens, & l. Vulgaris ff. de furt. quæ probat uolentem multa furari, & pauca furantem, de solis illis teneri, & l. prima §. hæc uerba ff. Quod quisque iur. quæ habet attentantem impetrare ius iniquum contra aduersarium, non teneri ad utendum illo, nisi impetrauerit.

Secundo, facit l. Si præses et l. De interpretatione ff. de pœn. & cap. In pœnis de reg. iur. lib. 6. quatenus habent, pœnas esse molliendas, & leges pœnales restringendas.

Tertio, Quod connitens & tentans delinquere, non debet puniri pœna legis pro illo delicto imposita, si pœnitentia ductus, non perfecit cum posset perficere l. Qui falsam ff.ad l Cornel.de fals.quam in hoc citat glos.in l.Qui ea mente ff. de furt.

Quarto, Quod conatus ad aliquid, eo non facto, non punitur; quando id factum nemini nocet, secundum

Anan.

Anan. in cap. primo num.14. de crim. fals. dicentem, passim Aduocatos uti doctrina illa, quæ colligitur ex l. Damus iunc. glos. C. de fals. Quod nunquam quis incidit in pœnam falsi propter falsum, si falsum nulli præiudicet, pro quo facit cap. Ego N. ibi [ad damnum eius] iunc. gloss. de Iureiur. & in casu huius extrauag. iustitia obtenta, uel gratia, sine præiudicio alterius impetrata, nulli nocet, ergo conatus ad illas impetrandas non est puniendus.

Quinto, Quod conatus non sufficit ad incurrendam pœnam ipso iure impositam, extra crimina atrocissima, per ea quæ late tradit Felyn. in dicto Tractat. An conatus &c. n. 6. & in nostro proposito agitur de pœnis ipso iure incurrendis.

Sexto, Quod nec pœna excõmunicationis de qua hic agitur, nec aliæ censuræ ipso iure impositæ, incurruntur ob conatum non secuto effectu, quæ est communis sententia collecta ex glos. c. Si uero & c. In audientia & adnot. eis de sent. excom. sicut nec irregularitas, iux. glos. cap. Si aliquis de homicid. & tradit. à nobis in Manual. Confess. cap. 27. num. 193. & 200. et in casu proposito agitur de incurrenda excommunicatione.

13 Ad hæc omnia respondetur, concedendo quod pœna imposita facienti aliquod delictum, in dubio non ligat eum qui tentat et conatur facere illud, nisi secuto eo: et consequenter, quod si pœna huius Extrauagan. imponeretur obtinenti male iustitiam uel gratiam, non comprehenderet paciscentem et promittentem dare ob iustitiam uel gratiam obtinendam, nisi ea obtenta: Sed negando, quod hæc imponatur male obtinenti illam, quia imo

impo-

imponitur facienti aliquid ex sedecim supra collectis ad obtinendum illam, & ita non agitur hic de extendenda pœna imposita facienti ad conantem facere, & non facientem; sed de pœna imposita ipsi conanti & attentanti id facere, quo casu, qui conatur, illam incurrit: iux. l. si quis non dicam rapere C. de Episcop. et cler. et d. l. Quisquis C. ad leg. Iul. maiest.

Quod confirmatur primo, per illa quæ in dicto Manual. ubi supra posuimus in haec uerba: [Adde quod refert An disponens loquatur principaliter de faciente, et secundario de mandante, & consulente, aut principaliter de omnibus, quia priori casu non incurrit excommunicationem, consulens, aut mandans, antequam fiat opus: Vnde mandans cuipiam etiam centies percutere clericũ, non excommunicatur, donec percussio sequatur, et nunquam, si ea nunquam sequatur: argumento notatorum in d. cap. Mulieres de senten. excommun. In posteriore uero sic, nam qui mandat interficere aliquem per assasinos, statim, etiam non secuta morte, est excommunicatus cap. primo de homicid. lib. sexto, quia æque principaliter excõmunicat mandantem, ac occidentem: et Religiosus, qui concionatur animo retrahendi Auditores à solutione decimarum, est excommunicatus, quamuis Auditores nõ retrahantur: Clement. Cupientes §. primo de pœn.] Cum igitur pœna huius Extrauag. non imponatur principaliter obtinenti iustitiam, uel gratiam, & accessorie facienti, aliquam præfatarum actionum, imo nulla omnino pœna imponatur obtinenti, uel facienti iustitiam uel gratiam, si non agat aliquam præfatarum sedecim actionũ, nam frequenter contingit in Papa, & multis Illustrissimis Cardinalibus,

libus, et aliis sinceris Iudicibus, qui frequenter ignari penitus talium actionum, faciunt gratiam uel iustitiam, inducti ad id per actiones præfatas sibi ignotas, quarum malitia non pendebat ab eorum obtentione, uel concessione, et ideo siue sequatur illa, siue non, sunt peccata; quæ debent puniri, et iustè per hanc Extrauagantem puniuntur.

Secundo, Per ea quæ diximus in d.cap.27.num.58. scilicet quod licet per Bullam Cœnæ S. D. N. non sit excommunicatus consulens alicui, ut appellet ad futurum Concilium, nisi secuta appellatione, est tamen excommunicatus per Extrauagantes Pii Secundi, et Iulii Secũdi, quas citat Sylues. in uerb. Excommunicatio in fin. quia S.D.N. principaliter excommunicat appellantes et accessorie cõsulentes: Extrauag. uero prædicta principaliter excõmunicat etiam consulentes, quarum uerba huc pertinentia sunt hæc: [Quicunque decreuerint consuluerint, seu deliberauerint, seu aliorum dicta approbauerint, consilium aut uotũ dederint, ut ad futurũ vniuersale Concilium à nobis uel successoribus nostris Romanis Pontificibus contra prædictã cõstitutionẽ appellare liceat possit uel debeat.

SUMMARIUM.

Pactio pro Iustitia uel gratia obtinenda quatuor de causis fit, et quam ob causam facta, hic puniatur; et est contra ius naturale, uel humanum antiquius isto. num. 13.

Pactio pro Decreto arbitrario Iudicis, punitur hic. num. 14.

Pactio pro Iustitia uel gratia facta cum Papa, inter-

dum

dum mala ut ſimonia, ſed ſemper immunis à pœna ſicut illa. num. 14.

Pactiones cum Monarchis pro gratijs faciendis An ſemper licitę? num. 15.

Ludouicus Infans Portugaliæ laudatus. num. 15.

Pactio pro auferenda uel differenda Iuſtitia, includitur ſub pacto de obtinenda illa. num. 16.

Iuſta cur dicitur ſententia Iudicis iniuſta. num. 16.

14 IX. Not. quod prima prædictarum 16. actionum, ſcilicet pactio, colligitur ex illo uerbo [pactum] quæ eſt pactio de dando aliquid magnum uel paruum pro Iuſtitia ſiue gratia. pro ſe ſiue pro alio, in cauſis uel iudicijs, ſeu alias per literas Apoſtolicas, et quibuſcunque alijs modis apud ſedem Apſtolicam obtinenda. Ad cognoſcendum autem An iure naturali, uel diuino, aut humano antiquiore iſta Extrauag. prohibeatur, aduertendum eſt, quod illa poteſt fieri quatuor de cauſis. Prima, ad corrumpendũ Iudicem. Secunda, cauſa cõſeruandi eum in recto. Tertia, cauſa cõſequendi quod cupit, non cõſiderando an ſit rectum nec ne. Quarta, cauſa redimendi moleſtiã ſuper iure iam quæſito. Si fiat prima de cauſa in criminalibus, ex parte daturi eſt cõtra ius naturale, quia nititur inferre per ſe vel per aliũ nocumentũ iniuſtum perſonæ proximi, quod vetat illud pręceptũ Quintũ Decalogi Exod. xx. Non occides, iuxta declarationem eius poſitam à nobis poſt Thom. et alios in Manual. Confeſſ. c. xv. num. 1. ſi autem id faciat animo flectẽdi ad iniuſte abſoluendũ, peccat contra VIII. præceptum, Non dices falſum teſtimonium Exod. xx. contra quod peccat omnis qui dicit mendacium per-

niciosum, vel procurat vt alius id dicat, iuxta declarationem à nobis post alios positam in d. Man. cap. 18. n. 1. Iudex enim pronuncians quempiam esse absoluendum, qui vere condemnandus est mentitur perniciosè, saltem contra Rempub. cuius interest vt crimina puniantur l. Ita vulneratus ff. ad l. Aquil. c. Vt famæ de sent. excom. et etiã contra priuatũ accusatoris vel denunciatoris, quando ex eo proueniret pœna talionis, vel damnum præmij alias quærendi, vel expensarum, laborum, vel aliquid aliud. Si vero id faciat animo corrumpendi Iudicem, siue flectendi eum à recto, in Ciuilibus, peccat contra 7. præceptum. Non facies furtum Exod. xx. Contra quod peccat omnis, qui per se uel alium infert uel inferri procurat damnum proximo suo in rebus externis, iuxta declarationem à nobis post alios positam in d. Man. c. 17. num. 2. Et qui Iudicẽ nititur per pactionem dandi à recto flectere in Ciuilibus, siue ad male absoluendum, siue ad male condemnandum, procurat inferre damnum proximo, actori uel reo, vt palam est. Cum igitur hæc tria præcepta Decalogi, contineant ius naturale per primum præsuppositum, notab. 8. consequitur, eum qui dat aliquid Iudici ob primam causam id est ad corrumpendum eũ, siue in criminalibus, siue in Ciuilibus, transgredi ius naturale. Pactio vero facta ob causam secundam, scilicet vt Iudex rectam iustitiã faciat, vel citius quam aliâs faceret, sine alius præiudicio, non est verè prohibita regulariter iure naturæ, quoad forum interius, nec quoad forum exterius, si de tali animi sinceritate in eo constaret, quoniam id non est contra aliquod præceptum Decalogi, neque contra principia, neque contra consequentia eorum necessaria, quæ tria, complectuntur

omnia iura naturalia, per d. primum præsuppositum, est autem præsumptiue contra ius naturale & humanum, nō solum istius extrauag. sed etiam contra antiquius, positum in l. 2. §. sed si dedi ff. de cond. ob turp. causam, eò quòd præsumitur facere id causa corrumpendi, vt probatur ibidem in verbo [corrumpere videtur] adiuncta illa Theoria Bart. recept. in l. si is qui pro emptore ff. de vsucap. n. 5. scilicet, quòd verbum (videtur) significat fictionem, vel præsumptionem, et quia legi fundatæ in præsumptione cui veritas est contraria, non est locus in foro interiori, iuxta c. Humanæ 22. q. 5. & not. in c. Is qui, & c. Tua de sponsalib. Consequitur, non esse locum illi Iuri antiquo in foro interiori, in pactione hac de secunda causa facta, & cōsequenter nec iuri huius Extrauag. per secundum præsuppositū, et latius per illationem 4. notab. 3. n. 5. Dixi [regulariter] quia secus esset de pactione dādi aliquid pro iustitia facienda in spiritualibus, pro quibus acquirendis, etiamsi aliquo iure debita sint, nullum pretiū dari, nec vlla pactio quæ pretio æquipolleat, fieri potest: c. Quā pio 1. q. 2. c. fin. de pact. & facta, est cōtra ius naturale cōtentū in prædicto 7. præcepto, quatenus prohibet omnem iniustā vsurpationē, secundum Augustinū in c. Pœnale 14. q. 5. qua ratione appellatur fur & raptor, qui per simoniam aliquid quærit c. Ordinationes 1. q. 1. Vnde glos. mem. in c. Vendentes 1. q. 3. dixit esse simoniam, dare aliquid Iudici pro iustitia facienda circa spiritualia, intellige, quærenda, nam super iure quæsito aliquando dari posse mox dicetur. Pactio autem facta ex tertia causa, scilicet: Ad persuadendū Iudici quod cupit, non considerando, an sit iustū nec ne, est prohibita iure naturali, quia non solum est contra ius natura-

le,

le velle quem accipere id quod ſcit eſſe alienum, ſed etiam velle abſolutè accipere pro ſuo, quod dubitat an ſit tale, abſque recto iudice vel conſultore, contra regulam de eligendo tutius in dubiis: iuxta c. Iuuenis de ſponſal. & c. Si quis autem de pœnit. diſt. 7. ubi nos late hoc tradimus, & qui paſciſcitur dare iudici aliquid, vt certam pro eo in re dubia ferat ſententiam, non cōſiderando an ſit iuſtum nec ne quod cupit, æquipollenter vult abſolute habere pro ſuo, illud de quo dubitat an ſit ſuum, & ſub Iudice lis eſt. Pactio vero facta ob quartā cauſam, videlicet: Ad redimēdam vexationem, quam patitur ſuper iure iam quæſito, vere non eſt contra ius naturale, quia non eſt contra vllum præceptum Decalogi, nec principia, nec neceſſariò conſequentia eorum, ad quæ reducuntur omnia Iura naturalia per præſuppoſitum primum notat. 8. neque vere contra aliud humanum antiquum, Tum arg. c. Dilectus 1. de ſim. Tum quia conſeruatio ſui & ſuorum iure naturali eſt licita l. vt vim ff. de iuſt. & iur. & l. 1. & tot. tit. de furt. adiunc. cap. Olim & toto tit. de reſtit. ſpol. & c. Dilecto de ſent. excom. lib. 6. ex quibus ortum eſt illud Catonis: Rem tuam cuſtodi, vnde ſingulariter dixit Panor. ſup. citat. in 3. notab. in c. Cum ab omni de vit. & honeſt. Cler. n. 8. Quod qui dat aliquid Iudici, de cuius conſtantia in recto probabiliter dubitat, vt perſtet in ea, non peccat etiam in foro exteriori, ſi id in eo conſtaret, quod tamen arbitror limitandum eſſe, vt procedat, quando bona fide & iuſta ratione credit eſſe rectum, id in quo illam conſtantiam procurat, alias ſecus, quia in dubiis tutior pars eligēda eſt per ſupradicta. Per cuius Panor. dicta ſignificatur, prædictam pactionem præſumendam eſſe contrariam iuri antiquo hu-

mano, de quo in d. l. 2. de cond. ob turp. cau. imo & contra ius naturale per prædicta, si nō cōstaret de recta dantis intentione, & consequenter dicendū est, eum qui facit pactio nē prædictā ob prædictā quartā causam, verè in foro Conscientiæ, non incurrere pœnas huius extrauag. præsumptiuè tamē sic in foro exteriori, nisi probabiliter de illo in eo cōstaret: & cōsequenter inferri posset ratio excusandi saltē in foro conscientiæ, à pœnis huius extrauag. eos, qui paciscūtur, vel promittunt dare aliqua Iudicibus, vt decernāt aliqua, quorū iustitia & rectitudo ipsis est cōperta, quia hęc Extrauag. lata ad obseruantiā Iuris naturalis & antiqui, nō vendicat sibi locū in eis, quæ non includuntur in illis, per allata supra in secūdo præsupposito, p prædicta ī notab. 3.

Addo prædictis primo, q hæc oia dicta de pactione dādi aliquid Iudici p iustitia faciēda, etiā vēdicāt sibi locū in pactione dādi aliquid alicui tertio, qui eā sibi fieri pcuret.

Addo secundo q eadē omnia, quæ dicta sunt de pactione dādi aliquid iudici, vel tertio, habeāt etiā locū in pactione dandi aliquid pro gratia inferiori Papa, potenti eam facere, vel tertio, vt eam procuret: & cōsequēter in paciscēte dare aliquid Summo pœnitentiario, vrbis Vicario, aut alii potēti facere aliquā gratiā apud sedē Apostolicā pro ea facienda, vel alicui tertio, vt sibi vel alii eā ab illis procuret.

14 Ex quibus omnibus infertur primo, q paciscēs aliquid dare Iudici, vt faciat aliquod arbitrariū, ad quod eum non obligat iustitia, iuxta l. non quicquid ff. de iudic. quale est aliquādo dare uel non dare dilationem, & dare maiorē uel minorē, differre uel anticipare sententiā diffinitiuā, uel interlocutoriā, deferre vel nō deferre appellationi, & deferēdo dare Apostolos citius vel tardius, intra mensem ad hoc

ſtatutum in c. Ab eo de appell. lib. ſexto, & Reuerentiales vel refutatorios, mittere vel non mittere in Carcerem, extrahere vel non extrahere ex illo, prorogare vel nō prorogare fatalia, vel terminos iam conſtitutos, & id genus alia, incurrere has pœnas; Quia licet forte negari poſſit, id dari pro iuſtitia facienda, quia eſt arbitrariũ, non tamen negari poteſt, quin detur ſaltem pro iuſtitia vel gratia facienda ab inferiore Papa, quod eſt ualde quotidianum.

Secundo, Quod non abs re repetiuimus ſuprà uerba illa [inferiore Papa] quia qui cum ipſo paciſceretur, vel aliquam aliã actionem hãc damnatam faceret, peccaret quidẽ, qua parte illa eſſet contra ius naturale, vel diuinũ, cui etiã Papa ſubeſt, ſed non quatenus eſſet cõtra ius ſolũ humanũ, ſed ſiue peccaret, ſiue nõ, minime incurreret pœnas huius extrauag. per ea quæ de committente ſimoniam cũ eo, diximus in Man. cap. 23. n. 108. in hæc verba: [De committente ſimoniã cum Papa dico primo, ſecũdum Thom. communiter recept. 2 2. q. 100. art. 1. Papã poſſe committere ſimoniam prohibitam, quia ſimonia eſt, hoc eſt prohibitam iure diuino, quia ei ſubeſt c. Sunt quidam 25. q. 1. Non autem ſimoniam quia prohibita eſt, ideſt prohibitam tantum iure humano, de quibus ſupra num. 110. quia non ſubeſt ei ſaltem quoad uim coactiuã l. princeps ff. de leg. cap. Propoſuit de conceſſ. præb.

Secundo, quod eadem ratione non poteſt efficere, quòd actus, qui iure diuino eſt ſimoniacus, non ſit talis.

Tertio, quod Papa nullã pœnam iure humano, ſtatutã cõtra ſimoniacos, etiã qui ſunt tales, iure diuino, incurrit, & ꝙ poteſt facere, ne alius eã incurrat, quia oĩs talis inducta [illegible] cui nõ ſubeſt ipſe. & nõ t alios eximere ꝑ prædicta.

Quarto.

Quarto, Quod authoritas eius eximit à pœnis ſimoniæ, omnes qui cum eo, vel cum cōſenſu eius faciunt actū, qui alias eſſet ſimoniacus, eſto quod expreſſe eos non liberet, non facta differentia inter prædictas ſimonias, quia quoad pœnas, eadem ratio militat in vtraque, & ideo quicquid dicat Pan. in §. Qui vero c. Extirpandæ de præb. ſub fi. & Felyn. eum limitans in c. De cætero ſub fin. de re iud. Veritas habet, quod non eximit à culpa, ſed tantum à pœna ſimoniæ iure tantum humano prohibitæ: Tum per prædicta. Tum per l. Quidam ff. de re iud. l. Idem Vlpianus ff. de excuſat. tut. et eorum, quæ de certa ſcientia principis verius et communius dicuntur ab iis, quos latè citat Felyn. in c. Cum inter de except. Tum per ſtylum Curiæ, qui hoc ſeruat, vt ſatis teſtatur Caſſ. deciſ. 2. de ſimo. qui facit ius c. Quam graui de crim. falſ.] hæc ibi.

III. infertur, quòd proxime dicta procedunt in paciſcente cum ipſo Papa, ſeu de cōſenſu vel beneplacito eius, cum inferiori, ſecus tamen eſt de illo, qui paciſcitur cum alio inferiori eo, ſine conſenſu & beneplacito eius, etiamſi gratiam vel iuſtitiam obtinēdam ipſa ſua ſanctitas facere deberet: Tum quia Papa non purgat ſordes, quas ignorat interuenire, arg. c. Poſtulaſti c. Super literis cum eis annotat. de reſcript. Tum quia bona pars cauſæ huius Extrauag. (vt fertur) fuerunt pactio, datio, & promiſſio dandi aliqua maxima aliquibus, qui per ſe vel per alios plurimū apud ipſum valebant, ad obtinenda maxima dona gratiæ, vel iuſtitiæ, neſcientes, vel neſcire volentes id non licere, ſcio enim quoſdam viros inſignes, qui id à me ſcire voluerunt ante hanc extrauag. deſiiſſe lucrari multa centena ſcuta.

IIII. Iu-

IIII. Iuſtum locum ſe hic offerre ad diſputandum. An ſicut Papa circa ſpiritualia peccare poteſt, vt prædictum eſt, admittendo Simoniam iure naturali & diuino prohibitam, ſic etiam alii Monarchæ circa temporalia peccare poſſint indulgendo ſuis ſubditis immunitates, impunitates, prærogatiuas, & dona prodiga, & id genus alia, in damnum ſuæ Reipub. & aliorum ſubditorum, quibus exhauriunt, vel faciunt ne repleant ſuum ærarium bellis iuſtis, facinoribusque præclaris gerendis utile & neceſſarium, ne ſua Regna vltra ordinaria tributa, extraordinariis & inſolentibus indictionibus, & ſuperindictionibus opprimerentur? Sed neceſſitas quantocyus reſpondendi dubiis circa hanc Extrauagantem propoſitis, ab eo me auertit: quamuis nonnihil colligi poſſit e noſtro Manual. Confeſſ. c. 25. à num. 1. in 11. vbi poſt Thom. in lib. de Regim. Princip. de peccatis Regum agitur. Solum dicam meminiſſe me aliquando interrogatum, ab illo multis nominibus de nomine Chriſtiano benemerito, Sereniſſimoque Infante Portugaliæ Ludouico, reſpondere rem ſua pietate Chriſtiana dignam facturum, ſi ſuum animum in omnes iuuandos Regie propenſum, cohiberet à petendis à fratre ſuo Rege nulli pietate ſecundo, gratiis, pro ſibi ſe commendantibus etiam benemeritis, ne ſe Rex pientiſſimus per opera liberalitatis alioqui ſancta, ſed voluntaria, facultate opera iuſtitiæ neceſſaria in ære alieno ſoluendo exercendi, priuaret. Quem notiſſimum eſt poſtea, vno anno antequam vita defungeretur, magno ſummatum exemplo, bonam ſuæ (quæ maximi pretii erat) ſuppellectilis partem, quò ſua debita exolueret vendidiſſe, et familiã, quæ ſibi erat ampliſſima, in ordinem redegiſſe, & merito quidem, quia Iu-

ſtitiæ

stitiæ perinde liberalitas cedere debet, ac cedit Latonia Phœbo l. Mulier bona ff. de fur. dot. cap. Non est putanda prima q. prima c. Forte & c. Denique 14. q. 5.

5 V. Posse cuipiam uideri verum illud Iohan. Mon. in d. Extrauag. in gloss. verb. [sub generalibus] hanc Extrauag. non includere eum, qui aliquam istarum actionum faceret pro auferenda vel differenda Iustitia, quia illa includit eos tantum, qui eas faciunt pro Iustitia obtinenda, & is non uidetur dare pro illa obtinenda, sed pro differenda vel auferenda quod est longe diuersum, & a diuersis non fit illatio, l. Papinianus exuli ff. de minor. & cap. Ad audientiam de Decim. maximè in pœnalibus, cap. Pœnæ de pœnit. dist. prima, & l. si de Interpretatione ff. de pœn. Sed nobis contrarium videtur verius: Tum quod non est verisimile, Pontif. Maxx. & æquissimos, voluisse minus punire illos, qui dant uel promittunt pro sententia iniusta, qualis est, qua iniustè aufertur vel differtur uera iustitia, quã eos, qui dant pro sententia iusta consequenda, pro qua tamen, saltem interdum incurruntur, ut prædictum est. & mens est potius attendenda quam verba, c. Marchion 1. q. 1. l. Cum pater §. dulcissimis de leg. secundo. Tum, quod obtinere, vt differatur vel auferatur iustitia vnius, est obtinere iustitiam saltem in aliquo pro altero, vt palam est: Tum, quia non solum sententia æqua, appellatur ius vel iustitia, sed etiam iniqua; l. Ius pluribus modis dicitur ff. de Iustit. & Iur. ibi: [Prætor quoque Ius reddere dicitur, etiam cum iniquè decernit, relatione scilicet facta, non ad id, quod Prætor ita fecit, sed quod Prætorem facere conuenit.] Quod etiam expressit Thom. 2. 2. q. 57. art. 1. ad primum, & facit l. Res Iudicata pro veritate habetur. ff. de Reg. Iur.

Tum

Tum denique, quod verbum [Iuſtitia] in hac Extrauagante poſitum, non accipitur pro iuſtitia, vt eſt virtus, ſecundum eundē Thom. q. ſeq. 58. art. 3. neque pro eius obiecto, quod eſt iuſtum, ſeu Ius, ſecundum eundem in d. q. 57. art. 1. ſed pro Iudicio, quod eſt actus iuſtitiæ, quo Iudex reddit Ius, de quo per eundem ibidem q. 60. art. 1. & ita pro ſententia diffinitiua, vel interlocutoria, qua Iudex decernit aliquid eſſe iuſtum, ſiue benè ſiue malè, quia illa eſt iuſta, vel præſumitur talis, donec iuſtè reuocetur, ſecundū omnes in Rubric. de Appellat. per quod, argumentum prædicti Io. Mon. palam ſoluitur.

VI. Quod ſolum, & ſemper ob huiuſmodi pactiones incurruntur hæ pœnæ, quando illæ ſunt illicitæ, et peccata mortifera, per ea quæ in notab. x1. de promiſſione dicemus.

Hæc de pactione, quæ eſt actio prima hic punitarum, per quæ conſtat ex quo verbo colligatur, quo iure prohibeatur, et quomodo ſit intelligenda, quòd dicere promiſeramus, quæ eadem ſeruient ad declarandas alias.

SVMMARIVM.

Peccatum ne ſit mortiferum, facit paruitas in omni materia. num. 17.

Pactio licita non meretur has pœnas, nec illicita uenialiter tantum, nec mortifera ob ſolam intentionem tantum, ſi facta ſit de re adeo parua, quæ non ſolet mouere notabiliter recipientem. num. 17.

Simonia mortifera poteſt eſſe ſecundum intentionem,

datio rei minimæ, licet non præsumatur talis. n.17.
Intellectus cap. etsi quæstiones de Simon. num.17.

17 X. Not. ibi (paruum uel magnum) quod pœnæ huius extrauag. incurruntur etiam per paruæ rei promissionem, dationem, acceptationem, & receptionem. Quod confirmatur per cap. fin. 14. q. 6. & cap. De appellationibus de appellat & per alia, per quæ concludit ibi regulariter Decius: Eandem rationem habendam esse de modicis, quæ de magnis, præsertim cum ponuntur sub conditione, vel pro forma saltem substantiali, iuxta c. primum de Baptism. vel adddendo uerbum [aliquid] per glos. sing. in Clem. prima verbo [aliqua parte] de for. compet. quam ipse non citat, & in hac Extrauag. ponuntur sub conditione, & cum adiectione verbi [quod] pro [aliquid] ibi [siue quid] Contra quod facit tamen Primo, quod paruitas rei in omni materia excusat a mortali peccato, & a restitutione, secundum Thom. 1. 2. q. 88. art. 5. & 6. & 2. 2. q. 59. art. 4. & q. 66. art. sexto, traditur in Manual. Confess. c. 11. n. 4. ubi Typographi uitio citatur Thom. 2. secundæ q. 3. art. 5. pro q. 66. art. 6. & q. 58. art. 3. pro q. 59. art. 4. pro quo uidetur tex. in cap. Vnum §. fin. 25. dist. & quod in notab. 3. & 9. conclusum est supra, non incurrere quem has pœnas pro actione, quæ iure antiquiori hac Extrauag. non sit peccatum mortiferum.

Secundo, facit cap. Etsi quæstiones de Simon. quatenus probat modicam rem non Inducere Simoniam, & alia Iura, quæ habent, de modicis non esse curandum, ut l. Scio ff. de restitut. in integr. c. Re uera de Consecr. dist. 1. & citat. per gloss. ibi & Dec. post alios ubi supra, Concludens hoc

esse

esse verum, saltem in extraordinariis,& in quibus non militat eadem ratio in paruis,quæ in magnis; Et constat hãc Extrauag. continere pœnas extraordinarias, & in materia eius non militare eandem rationem in paruis, quæ in magni; Ratio enim eius & causa finalis, est impeditio uel euitatio corruptionis Iudicũ, uel Authorum gratiarum,qui non ita corrumpuntur per parua, ac per magna,ut habet d.c. Etsi quæstiones, & ne sententiæ & gratiæ fiant Venales,quales per parua non fiunt, quia non recipiuntur in pretium, estò recipiantur in alicuius amicitiæ uel gratitudinis signum.

Tertio,Quod Author eius fecit hanc sanctionem adeo pœnalem, contra ea quæ ipse appellat pessima & scelera ibi[hoc scelus]& ibi[pessima]& paruæ rei datio uel receptio,esto interdum sit mala uenialiter, tamen uon est pessima, nec scelus, imo aliquando est bona, ut habet prædictum c. Etsi quæstiones.

Quarto, Quod maior excommunicatio & Anathematizatio,quæ hic fertur nõ debet ferri nisi pro peccato mortali c. Nemo & c. Nullus 11.q.3.

Per quæ omnia arbitror non comprehendi in hac Extrauag. dationem rei paruæ, quæ ante hanc extrauag. non erat mala mortifere, per primum huius partis fundamentum, & hunc textum intelligendum de re parua, sed non adeo ut eius datio, uel receptio,non esset ante hanc Extrauag. mortifera. Nec videtur sufficere quod sit mortifera secundum solam intentionem, nisi etiam sit secundum rem,ita vt ea sit tanta, quę notabiliter moueat, vel probabiliter præsumatur motura & flexura a recto recipientem: Nam datio minimæ rei, quæ creditur non motura Iudicẽ,

uel Anthorem gratiæ à recto, non meretur has pœnas: Quia in ea cessat causa finalis huius Extrauag. arg. d.c. Etsi quæstiones, & tamen si fiat pro pretio gratiæ vel Iustitiæ, animo eam emendi uel uendendi, etiam ante hanc Extrauag. erat ex parte intentionis mortifera, sicut datio & receptio etiam minimæ rei, pro pretio cuiusque rei spiritualis: per definitionem Simoniæ positam a gloss. 1. q.1. in summa, & declaratam à nobis post alios in Manual. Confessar. c. 23. num. 100. in cuius fine hoc ex ea infertur: Non obstante d.c. Etsi quæstiones, quia illud solum habet, rei modicę dationem non esse interpretandam, seu præsumendam in foro exteriori ex parte rei Simoniacã. Quid autem dicatur adeo magnum uel paruum, ut eius pactio has pœnas mereatur: indicio boni viri est definiendũ, arg. l. primæ ff. de iur. delib. ad quod bene arbitrandũ, facit multum d.c. Etsi quæstiones, quatenus habet, illud Esaiæ 33. relat. in c. Sunt nonnulli 1. q. 1 [Beatus qui excutit manus suas ab omni munere] intelligendum de tali, quod accipientis animum allicere, vel peruertere solet. Nec puto sufficere in hac materia magnitudinem illam, quæ sufficeret ut sit mortale, quæ quanta ad id debeat esse, dixi fuimus diffinire altius aliis, in Comment. d. cap. fin. 14. q. 6. & in Manual. Confess. cap. 17 num. 3. tales enim personæ, & tali loco & tempore, possent esse dans & recipiens, ut datio unius equi non diceretur rei tam magnæ, quantam hæ pœnæ requirunt: per d. cap. Etsi quæstiones, sufficeret tamen ad constituendum furtum eius mortale, per ibi dicta.

SUMMARIUM.

Promissio de dando pro iustitia etc. regulanda, ut pactio:

ctio: & ita nec licita, nec illicita ueniali ter tantum, neq; mortifera secundum intentionem tantum, meretur has pœnas. num. 18.

Promissio generalis gratitudinis Antidoralis, nõ addẽs vllã obligationẽ ciuilẽ, non meretur has pœnas. n. 18.

Obligatio ad Antidora, lege naturæ inest beneficiario erga benefacientem. num. 18.

Promissio gratitudinis eo tantũ modo, quo inest, expressa, et ita hijs uerbis facta, nõ includitur hic. n. 19.

Lex debet esse possibilis moraliter, & conformis consuetudini, pijs & eruditis probatæ. num. 19.

Promissio ad complacẽtiã, non obligat, cũ exẽplis. n. 20.

Promissio vel pactio dandi tacita sufficit, sed non sola intentio promittendi vel paciscendi, non facta promissione vel pactione, expressa uel tacita. num. 20.

18 XI. Not. Secundam prædictarũ actionũ hic punitarũ, quæ est promissio prædictæ pactioni cõformis, uidelicet, de dando aliquid magnũ vel paruũ, pro iustitia, siue gratia, siue pro se, siue pro alio &c. obtinenda. Circa quã dico primo, Quod colligitur ex uerbo [promitterent] secundo, quod fieri potest ob easdem 4. causas, ob quas prædictam, scilicet pactionem fieri contingit, & quod eisdem casibus est prohibita iure naturali uel humano huius extrauag. uel humano etiam antiquiore, quibus prædicta pactio: tertio, quòd est regulanda eo dẽ modo quo illa.

Ex quo sequit᷑ primo, qđ Extrau. hæc nõ habet locũ in ꝓmissione, q̃ nõ est ꝓhibita, neq; peccatũ iure nãli, vel diuino, uel iure aliquo humano antiquiore, ꝑ secũdũ pręsuppositum

situm notab.8. & quartam illationem notab.3.imo nec mea sententia, in promissione, quæ tantum venialiter esset illicita, propter paruum excessum promissionis licitæ, neque in mortifera secundum intentionem tantum: iuxta dicta supra notab.10.maxime iuxta illud, quod excommunicatio maior, quæ per hanc Extrauag. fertur, non est ferenda nisi pro peccato mortali: cap. Nemo & cap. Nullus 11.q.3. præsertim aliis tam grauibus pœnis comitata, & causa finalis Authoris cessare videtur in mortifera secundum intentionem tantum.

Secundo, quod non est ei locus in promissione gratitudinis iure naturæ debitæ, uerbis uel scriptis generalibus, modo eodem quo inest, expressa, sine vllo augmento saltem notabili, quo obligatio Antidoralis trãseat in Ciuilẽ, quia illa antea nõ erat illicita, quoniã expressio eius, ꝙ taci te inest, eo tantum modo quo inest, non facit illicitam rem alioqui licitam; tex. & glos. in c. Significasti de elect. & c. Ad audientiam in secundo cum glossa vbi id Felyn. cõfirmat, de Rescript. & l.3.ff.de leg.primo, vbi post alios Iason. At tacite & naturaliter, siue iure naturali gratitudinis, intelligitur obligatus beneficiarius ad antidora, & ad habendã, agendam, & oportuno loco & tempore referendam gratiam, iuxta illam legem naturalem: Benefacienti benefaciendum est l. si non sortem §. libertus iunct. glos. verb. [naturaliter]ff.de cond.ind.l. sed etsi §.cõsuluit ff. de petit. hæred.c. Cum in officiis de testam. tradit Thom. ab omnibus recept. post Senecam 2. secundæ q. 106.art. 3. Ergo expressio illius obligationis ad antidora tacite inhærentis, nõ prꝫiudicabat antea, & ita non erat illicita iure naturali, vel diuino, & consequenter ante hanc Extrauag. licebat, nec

per

per eam eſt facta illicita, quia hæc extrauag. non efficit illicitas promiſſiones, quæ antea licebant, ſed punit eas, quæ etiam antea iure naturali, diuino, vel humano antiquiore erant illicitæ, & manebant impunitæ, eò quòd cum non deducerentur in iudicium, non puniebantur per iudices, & ipſo iure nullæ pœnæ incurrebãtur: nam (vt ſupra in prin. not. 8. & latius in fin. not. 3. diximus) hæc ædita eſt ad inducendam vel conſeruandam obſeruantiam legum ſe antiquiorum, & eſt regulanda ſecundum terminos earum.

19 Non obſtat hæc Extrauag. quatenus punit promiſſionem factam verbis generalibus, & plene non expreſſis: Quia intelligenda eſt tantum de talibus verbis generalibus, quibus illa obligatio antidoralis, aliter quam ineſt, cum aliquo Ciuilis obligationis augmento exprimitur. Ex quo ſubinfertur, non incurſurum has pœnas, qui offerret gratiam his verbis [non ero tibi ingratus] licet contra ſentiat prædictus Io. Mon. in d. glos. verb. [ſub generalibus] imo neque qui diceret, [ero tibi adeo gratus, ac virtutis ſtudioſus vel virtuoſus debet eſſe benefacienti iure naturali, nõ me obligando tamen ad plus quam illud me obligat.]

Tertio, quòd etiam nunc licitum eſt orare Papam, vt illam, aut illam gratiam facere dignetur, & Cardinales, & alios ei acceptos, vt illam, aut illam gratiam dignentur ſibi vel alicui alii impetrare, rogare item Iudicem, vt hanc vel illam ſententiam iuſtam pro ſe aut alio proferat, & ꝙ illum, vel illum quoad ſuam iuſtitiam commendatum habeat, vel quòd non grauet eum, offerendo gratitudinem his vel ſimilibus verbis, [ero vel is, pro quo rogo, erit T. S. uel T. D. vel tibi gratus, vel reddemus vicem,

gratias

gratias habebo & agam,& loco,& tempore oportuno referam,uel ille referet,uel erimus tantæ gratitudinis, quòd non pœnitebit te huiusmodi gratiam fecisse.] Tum, quia id,attento iure naturali,diuino,& humano,scripto, & non scripto,usque ad hanc Extrauag.licitum,imo honestum,& Vrbanum, siue Curiale erat: & (ut prædiximus) hæc Extrauag. non intendit facere de licitis illicita, sed de illicitis impunitis,punita. Tum,quia impossibile morale est,a precibus, submisso,modesto, Vrbano,& efficaci animo faciendis, eiusmodi oblationes & promissiones generales separare, & lex debet esse moraliter possibilis: cap. Erit autem le[...] 4.dist. quòd declarat præ aliis Thom. 2. secundæ q.95. art.[...] Tum, quia dicere non esse hoc licitum, esset claudere ian[...]am omnium ordinum hominũ precibus, ad omnes omn[...]um ordinum Iudices & Principes, imo & minores faciendis, [...]uòd est absurdum,& ita non dicendum: l.Nam quòd absurd[...]um ff. de op. lib. c. Dudum de præb. lib. sexto. Nam & Hæliz[...]eus Sunamiti preces ad Regem faciendas promisit. Reg. 4 [...] cap. 4. Tum, quia apud omnes summates, & infimates,& mediocres, tam in Curia quam ubique gentium & terraru[...]n, sunt in usu quotidiano ab omnibus piis & doctis approb[...]to, & ita licitæ: c. Quo iure 8.dist. & c. Quisquis 41. dist. & l[...]ex non debet fieri contraria tali cõsuetudini, secundum I[...]dorum in d. c. Erit autem, declaratum per Thom. ubi sup[...] & consequenter à fortiori, facta generaliter, est intelligend[...]a in dubio, secundum eiusmodi consuetudinem: arg. c. Cum dilectus de consuet. & l. Minimè ff. de legib.

10 Quarto, quòd licet etiam nunc pro iustitia uel gratia facere promissionem ad solam complacentiam ex vrbanitate

tate generalibus verbis, ſine animo ſe ad aliquid ſpeciale ciuiliter obligandi, quia per id nihil adiicit obligationi antidorali, nam talia uerba generalia nihilo plus obligant, quam ſi non proferrentur, c. Cum ueniſſent de inſtit. quatenus ſingulariter probat, nil obligaſſe quendam Archidiaconum Archiepiſcopo ſuo dicentem, quòd de omnibus reditibus ſui Archidiaconatus, poſſet diſponere, prout uellet, ex quo notant ibi Io. And. Card. & Panor. quòd verba generalia, dicta ad complacendum alteri, non obligant: In quod putatur textus ille ſingularis à multis, & in hiis à Panor. ibid. à Felyn. in c. Cum iuramento de homicid. à Iaſon. in l. Ita ſtipulatus col. 3. ff. de verb. oblig. In quod etiam facit lex vlt. ff. de teſtam. quatenus probat ſecundum Bart. uerba iactantiæ non obligare, faciunt etiam l. ſi cui ff. de ſeruitut. & l. antiquitas C. de vſufruc. quatenus probant uerba ciuiliter & Curialiter eſſe intelligenda, & non ruſticè aut rigorosè, facit etiam gloſ. ſing. iunct. tex. in l. 2. C. in quibus cauſis col. cenſ. lib. 11. quæ habet, paſſim amicos amicis dicere verba illa generalia: [Tuus ſum, & in omnibus tuum me eſſe recognoſco,] & propter ea non obligari plus, quàm illis non expreſſis obligarentur: Nam & reſpondens ſtipulanti aliquid; promitto illud, & quicquid uolueris amplius de bonis meis, ad nil aliud obligatur, quã ad expreſſum, ut poſt Alex. tradit ubi ſupra Iaſon.

Quinto denique, quod ſolum & ſemper incurrit quis pœnas huius extrauag. ob promiſſionem factam pro iuſtitia uel gratia obtinenda, quando illa eſt illicita mortaliter, non ſolum ſecundum intentionem tantum, ſed etiam ſecundum rem promiſſam, Iure naturali uel humano antiquiore iſta: Et conſequenter non incurrentur ob promiſ-

ſionem licitam qua multi Religioſi, & pauperiores promittunt ſuas ad Deum & ſanctos preces, pro his quos ſuper eis rogant, neque ob obligationem reſtrictam ad obligationem antidoralem, qua quis promittit ſe gratum fore, vt decet eſſe pro qualitate ſua, ut Regem ſi Rex, nobilem ſi nobilis, ciuem ſi ciuis, Religioſum ſi Religioſus. Neque etiam ob promiſſionem quæ eſſet ueniale tantum peccatũ ob paruitatem rei promiſſæ, vel ob paruum augmentum adiectum obligationi antidorali: vel mortiferum ſecundũ intentionem tantum, eo quod res tam parua non ſolet notabiliter mouere recipientem, ad faciendum aliter quam debeat, id quod rogatur: Quoniã tales promiſſiones ſunt uenialia peccata tantum, uel non mouẽtia notabiliter recipientem. Habent autem locum non ſolum in promiſſione expreſſa, ſed etiam tacita, quia etiam tacitæ promiſſiones & conuentiones fiunt: l.Labeo, & l.Item quia ff. de pact. vnde præfatus Iohan. Monach. dixit in dicta gloſſa verb.(generalibus) incurrere illum, qui verbo non promittit, ſed facto deponit dandum Iudici, vel rogat, non ſolitus rogare niſi munitus, quia, vt ait Gregor. citatus ab eo: facta loquuntur, arg. cap. Cauete 2. 2.q. 5. & plus exprimitur facto quam verbo: l. Si tamen §. primo ff. de edil.edict. & plus eſt appellare facto quam verbo c. Dilecti de appellat. Vnde nuper reſpondimus incurriſſe Simoniam qui Vicario generali dedit 20. Scuta, animo alliciendi eum ad conferendum ſibi beneficium maius de duobus, quorum alterum ſibi per concurſum debebatur, dicens ſe illa dare ut collationem acceleraret, & ille contulit ſibi maius, ſi modo Vicarius ob id eum alteri concurrenti prætuliſſet; Nã illud factum tacitè id loquebatur, & dare quicquam temporale

porale pro adeptione beneficii, etiam alias debiti, Simonia est: iuxta text. iunct. glos. singulari in verbo [iustitiam]. c. Vendentes prima q. 3. Non tamen sufficeret, vt etiã uterque id mente gereret, vt idem ibidem ait, quia hęc lex tam pœnalis & dura, non est extendenda argum. cap. Pœnæ de Pœnit. distinct. prima. Quod licet verum sit quo ad promittentem, non est tamen quoad dantem intentione principali corrupta, vt dicetur infra notab. 21. num. 29.

SVMMARIVM.

Promissionis acceptatio licita, uel illicita uenialiter tãtum, non meretur has pœnas, nisi fiat in finem se uel alium notabiliter corrumpendi. num. 21.

Actus nullus est simul bonus & malus etiam diuersa ratione, licet quis possit recte de eodem diuersa ratione bene dolere & gaudere. num. 21.

Datio omnis ex promissione uel pactione illicita, etiam post obtentam iustitiam uel gratiam, meretur has pœnas. num. 22.

Receptio facta ex promissione uel pactione, perinde nocet, ac datio ex illis. num. 22.

Actio nulla quæ principaliter non fit pro obtinenda iustitia vel gratia, hic punitur; & ita eximitur datio salarij uel honorarij dati Assessori, Aduocato, Notario, Procuratori, & similibus. num. 23.

Datum pro iniusta sententia uel gratia dicitur datum pro iustitia uel gratia. num. 23.

Actiones promittendi, dandi, &c. factæ pro alijs, ita

nocent, ac facta pro seipsis. num.24.

Promissioni de dando et dationi, an aequetur in hoc promissio de faciendo, & eius impletio? num. 24.

Carolus V. cum filio suo Philippo Secundo, et Iohannes Tertius Rex Lusitaniae, de abstinetia a Iustitiae impedimentis laudati, & imitatione digni. num. 24.

Preces pro pretio raro fieri, et ita rarius quam quidam putant Simoniam & has poenas inducere, quod Confessarijs notandum. num. 24.

Stipulatio, & obligatio dandi & faciendi alias impares, in hoc pares. num. 25.

21 XII. Not. tertiam actionem hic punitarum, quae est acceptatio promissionis. De qua primum dico, eam colligi ex illis uerbis [promissionem reciperent.]

Secundo, quòd ad cognoscendum quando est bona, quando mala iure naturali, diuino, uel humano antiquiore ista Extrauag. est considerandum, quod potest fieri ob easdē 4. causas, ob quas diximus supra notab. 9. n. 13. pactionem fieri posse, & ob quas causas illa est iudicāda mala uel bona, ob easdem est etiam haec iudicanda, sicut de promissione dictum est not. praeced.

Tertio, quòd est intelligenda de acceptatione illicita, & mortifere mala, qualis est acceptatio promissionis illicitae, & mortiferae, quatenus est talis, & etiā acceptatio promissionis tantum uenialiter malę, & etiam licitae, ad finem tamen mortiferū, sese uel aliū mortiferę corrumpendi: Vnde arbitror nō incursurū has poenas Iudicē, qui promittenti se

ti se gratum fore, vel daturũ tot scuta, vel talem equum, vel talem pannum, vel aliquid aliud notabilis pretii, responderet? Ego accepto tuam promissionẽ, quatenus est generalis et licita, sed quatenus est specialis & illicita, renuo illam. Et contra puto incursurum eas Iudicem, qui acceptaret promissionẽ solũ generaliter & licite factã, ad finẽ corrumpendi suum animũ, & deuiãdi à recto, ob spem obtinendi ex illa aliquod bonum notabile: Quia contextus huius Extrauag. punit acceptationẽ promissionis malam, & nõ bonam, per illat. 4. not. 3. & per præsuppositum secundum notab. 8. Et potest esse bona acceptatio promissionis iniustæ, qua parte est iusta, & potest esse mala acceptatio promissionis bonæ, in malum finem, licet enim eadem actio non potest esse bona, & mala simul, secundum Thom. receptum communiter in 2. sent. dist. 40. q. 1. art. 4. & relatum à nobis in Manuali præludio 7. n. 22. potest tamen eadem actio iustè placere vni, qua parte est bona, & simul eidem displicere, qua parte est mala: vt Passio Christi, qua parte fuit actio Iudæorum, valdè nobis displicet, qua vero parte fuit satisfactio pro peccatis nostris, applicata per sacramenta, plurimum placet, iuxta illud relat. à glos. in c. 1. de consecr. Eccl. vel alt. lib. sexto. [Actio displicuit, passio grata fuit,] & mors iusti placet, quatenus est medium transitus eius ad gloriam, & displicet quatenus eius nos consuetudine priuat, & alia exempla quotidiana tradita à nobis in Comment. cap. Cum minister 23. q. 5. num. 37. & seq.

Quarto, q; sicut per pactionẽ, & promissionẽ mortiferè illicitas, incurruntur hæ pœnæ, nõ secuta traditione rei promissæ, vel pactæ, ita etiam incurruntur per acceptationem

malam

danti vel recipienti, est æque mala, ac datio vel receptio vt danti fiat, et consequenter vbique terrarum et gentium mala, et facta apud sed. Apostolicam, digna pœnis huius extrauag.

Ex quo infertur, sępè grauèq; peccari præsertim à maioribus et ditioribus, aliis splendide conuiuantibus cũ Iudicibus, aliis Xenia et donaria insolita eis mittentibus; aliis hæc et illa, et interdum maria et montes eisdem promittentibus, aliis hæc et illa facientibus, aliis etiam contrahẽtibus cũ eis, vel procurantibus cum eis vel suis affinitates, aliis obnixis precibus, quæ magno pretio æquipollent, eos flagitantibus, quò, suis cognatis, amicis, vel clientibus coram eis litigantibus, iustè vel iniustè faueant, non curãtibus, An ob id corrumpantur nec ne, imò id, quatenus id suo proposito conuenit, cupientibus: A quo vitio fide dignissimo testimonio accepimus, Carolum illum V. multis nominibus magnũ (quem filius eius Philippus Secundus Rex noster Catholicissimus in eo imitatur) tantũ abstinuisse vt epistolas etiam à familiaribus suis ad Iudices suarum causarum petitas et flagitatas pernegaret, etiam non continentes aliud, quam vt rectam iustitiam eis facerent, ea causa reddita, quòd Iudex per huiusmodi epistolã sibi scriptã, concepturus esset gratũ fore maiestati suæ, vt victor euaderet is, pro quo scribebat, Quod ipsum scio solitum fuisse facere, propagatorem illum Christianæ fidei amplissimum, Ioannem Tertium Christianissimæ Lusitaniæ Regem, cum primis omnium quos habuit Hispania Pientissimum, quamquam vter eorum alteri fuerit exemplo, nescio. Quos vtinam omnes purpurati patres, Monarcharum legati, cæterique primores et ditiores vrbis

semper imitarentur, considerantes nonnunquam preces pro pretio & dari, & accipi, iuxta mentem glos. Innoc. & Anton. in cap. Tuam de ætat. & qualit. & iuxta late tradita per Ripam & citatos ab illo in cap. cum M. not. 23. de constit. quæ tamen quoad aliqua, sunt dolanda & declaranda per resolutionem, quam nos post Thom. Innoc. & Caietan. tradimus in Manual. Confess. cap. 23. num. 101. viua ratione asserentes nunquã preces, quatenus sunt tales, æquipollere pretio, neque, quicquid illi dicant, inducere Simoniam, nisi cum fiunt vel accipiuntur (quod raro sit) pro pretio, vt ibi declaratur: Quæ Confessarios admoneo, ne legendo prędictum Franciscum à Ripa, & alios ab ipso citatos, omnibus pœnitentibus, qui precantur pro iustitia, uel gratia, ingerant scrupulos peccati præsertim mortalis contra hanc Extrauag. & leges Simoniæ; Non enim peccant saltem mortaliter, contra eam, neque simoniam admittunt, nisi ad summum cum id facientes, probabiliter præsumunt, vel (attentis circunstantiis personarum, locorum, & temporum) præsumere debent, Iudices vel alios ab eis rogatos, notabiliter ob eas à recto & iustitia necessariis deflexuros.

25 An autem sic mortaliter peccando deprecantes, & supradicta facientes apud Sed. Apostolicam, incurrant pœnas huius extrauag. pendere videtur ab illa quæstione. An promittentes facere, & facientes includantur in ea, sicut promittentes dare & dantes? Pro cuius parte negante facit, quòd alia est stipulatio dandi, alia faciendi, l. 2. ff. de verb. oblig. & non omnes leges, quæ habent locum in una, habent locum in altera. Nam obligatus ad dandum regulariter cogitur pręcisè ad illud, & non liberatur soluendo id

 interesse

uel Anthorem gratiæ à recto, non meretur has pœnas: Quia in ea cessat causa finalis huius Extrauag.arg.d.c.Etsi quæstiones, & tamen si fiat pro pretio gratiæ vel Iustitiæ, animo eam emendi uel uendendi, etiam ante hanc Extrauag. erat ex parte intentionis mortifera, sicut datio & receptio etiam minimæ rei, pro pretio cuiusque rei spiritualis: per definitionem Simoniæ positam a gloss. 1. q.1.in summa, & declaratam à nobis post alios in Manual. Confessar. c. 23.num. 100. in cuius fine hoc ex ea infertur: Non obstante d.c.Etsi quæstiones, quia illud solum habet, rei modicę dationem non esse interpretandam, seu præsumendam in foro exteriori ex parte rei Simoniacā. Quid autem dicatur adeo magnum uel paruum, ut eius pactio has pœnas mereatur: iudicio boni viri est definiendū, arg. l.primæ ff.de iur.delib.ad quod bene arbitrandū, facit multum d.c.Etsi quæstiones, quatenus habet, illud Esaiæ 33. relat.in c.Sunt nonnulli 1.q.1 [Beatus qui excutit manus suas ab omni munere] intelligendum de tali; quod accipientis animum allicere, vel peruertere solet. Nec puto sufficere in hac materia magnitudinem illam, quæ sufficeret ut sit mortale, quæ quanta ad id debeat esse, nixi fuimus diffinire altius aliis, in Comment. d.cap.fin.14.q.6. & in Manual. Confess. cap. 17 num.3. tales enim personæ, & tali loco & tempore, possent esse dans & recipiens, ut datio unius equi non diceretur rei tam magnæ, quantam hæ pœnæ requirunt: per d.cap.Etsi quæstiones, sufficeret tamen ad constituendum furtum eius mortale, per ibi dicta.

SVMMARIVM.

Promissio de dando pro iustitia etc.regulanda, ut pa-

ctio:

ctio: & ita nec licita, nec illicita uenialiter tantum, neq; mortifera secundum intentionem tantum, meretur has pœnas. num. 18.

Promissio generalis gratitudinis Antidoralis, nõ addẽs vllã obligationẽ ciuilẽ, non meretur has pœnas. n. 18.

Obligatio ad Antidora, lege naturæ inest beneficiario erga benefacientem. num. 18.

Promissio gratitudinis eo tantũ modo, quo inest, expressa, et ita hijs uerbis facta, nõ includitur hic. n. 19.

Lex debet esse possibilis moraliter, & conformis consuetudini, pijs & eruditis probatæ. num. 19.

Promissio ad complacẽtiã, non obligat, cũ exẽplis. n. 20.

Promissio vel pactio dandi tacita sufficit, sed non sola intentio promittendi vel paciscendi, non facta promissione vel pactione, expressa uel tacita. num. 20.

18 XI. Not. Secundam prædictarũ actionũ hic punitarũ, quæ est promissio prædictæ pactioni cõformis, uidelicet, de dando aliquid magnũ vel paruũ, pro iustitia, siue gratia, siue pro se, siue pro alio &c. obtinenda. Circa quã dico primo, Quod colligitur ex uerbo [promitterent] secundo, quod fieri potest ob easdem 4. causas, ob quas prædictam, scilicet pactionem fieri contingit, & quod eisdem casibus est prohibita iure naturali uel humano huius extrauag. uel humano etiam antiquiore, quibus prædicta pactio: tertio, quòd est regulanda eodẽ modo quo illa.

Ex quo sequit͛ primo, qđ Extrau. hæc nõ habet locũ in ꝓmissione, q̃ nõ est ꝓhibita, neq; peccatũ iure nãli, vel diuino, uel iure aliquo humano antiquiore, ꝑ secũdũ pręsuppositum

situm notab.8. & quartam illationem notab.3.imo nec mea sententia,in promissione,quæ tantum venialiter esset illicita, propter paruum excessum promissionis licitæ, neque in mortifera secundum intentionem tantum: iuxta dicta supra notab.10.maxime iuxta illud, quod excommunicatio maior,quæ per hanc Extrauag. fertur, non est ferenda nisi pro peccato mortali: cap. Nemo & cap. Nullus 11.q.3. præsertim aliis tam grauibus pœnis comitata, & causa finalis Authoris cessare videtur in mortifera secundum intentionem tantum.

Secundo,quod non est ei locus in promissione gratitudinis iure naturæ debitæ, uerbis uel scriptis generalibus, modo eodem quo inest, expressa, sine vllo augmento saltem notabili,quo obligatio Antidoralis trãseat in Ciuilẽ, quia illa antea nõ erat illicita,quoniã expressio eius, ꝙ tacite inest,eo tantum modo quo inest,non facit illicitam rem alioqui licitam; tex. & glos. in c. Significasti de elect. & c. Ad audientiam in secundo cum glossa vbi id Felyn.cõfirmat,de Rescript.& l.3.ff.de leg.primo,vbi post alios Iason. At tacite & naturaliter,siue iure naturali gratitudinis,intelligitur obligatus beneficiarius ad antidora, & ad habendã, agendam, & oportuno loco & tempore referendam gratiam, iuxta illam legem naturalem: Benefacienti benefaciendum est l. si non sortem §. libertus iunct. glos. verb. [naturaliter]ff.de cond.ind.l. sed etsi §.cõsuluit ff. de petit. hæred.c. Cum in officiis de testam. tradit Thom. ab omnibus recept. post Senecam 2. secundæ q.106.art.3. Ergo expressio illius obligationis ad antidora tacite inhærentis,nõ prȩiudicabat antea,& ita non erat illicita iure naturali,vel diuino, & consequenter ante hanc Extrauag. licebat, nec

per

per eam est facta illicita, quia hæc extrauag. non efficit illicitas promiſſiones, quæ antea licebant, ſed punit eas, quæ etiam antea iure naturali, diuino, vel humano antiquiore erant illicitæ, & manebant impunitæ, eò quòd cum non deducerentur in iudicium, non puniebantur per iudices, & ipſo iure nullæ pœnæ incurrebãtur: nam (vt ſupra in prin. not. 8. & latius in fin. not. 3. diximus) hæc ædita eſt ad inducendam vel conſeruandam obſeruantiam legum ſe antiquiorum, & eſt regulanda ſecundum terminos earum.

19 Non obſtat hæc Extrauag. quatenus punit promiſſionem factam verbis generalibus, & plene non expreſſis: Quia intelligenda eſt tantum de talibus verbis generalibus, quibus illa obligatio antidoralis, aliter quam in eſt, cum aliquo Ciuilis obligationis augmento exprimitur. Ex quo ſubinfertur, non incurſurum has pœnas, qui offerret gratiam his verbis [non ero tibi ingratus] licet contra ſentiat prædictus Io. Mon. in d. glos. verb. [ſub generalibus] imo neque qui diceret, [ero tibi adeo gratus, ac virtutis ſtudioſus vel virtuoſus debet eſſe benefacienti iure naturali, nõ me obligando tamen ad plus quam illud me obligat.]

Tertio, quòd etiam nunc licitum eſt orare Papam, vt illam, aut illam gratiam facere dignetur, & Cardinales, & alios ei acceptos, vt illam, aut illam gratiam dignentur ſibi vel alicui alii impetrare, rogare item Iudicem, vt hanc vel illam ſententiam iuſtam pro ſe aut alio proferat, & ꝙ illum, vel illum quoad ſuam iuſtitiam commendatum habeat, vel quòd non grauet eum, offerendo gratitudinem his vel ſimilibus verbis, [ero vel is, pro quo rogo, erit T. S. uel T. D. vel tibi gratus, vel reddemus vicem,

gratias

gratias habebo & agam,& loco,& tempore oportuno referam,uel ille referet,uel erimus tantæ gratitudinis, quòd non pœnitebit te huiusmodi gratiam fecisse.] Tum, quia id,attento iure naturali,diuino,& humano,scripto, & non scripto,usque ad hanc Extrauag.licitum,imo honestum,& Vrbanum, siue Curiale erat: & (ut prædiximus) hæc Extrauag. non intendit facere de licitis illicita, sed de illicitis impunitis,punita. Tum,quia impossibile morale est,a precibus, submisso,modesto, Vrbano,& efficaci animo faciendis,eiusmodi oblationes,& promissiones generales separare, & lex debet esse moraliter possibilis: cap. Erit autem lex 4.dist. quòd declarat præ aliis Thom. 2. secundæ q.95. art.3. Tum, quia dicere non esse hoc licitum, esset claudere ianuam omnium ordinum hominũ precibus, ad omnes omnium ordinum Iudices & Principes,imo & minores faciendis, quòd est absurdum,& ita non dicendum: l.Nam quòd absurdum ff. de op. lib.c.Dudum de præb, lib.sexto. Nam & Hælizæus Sunamiti preces ad Regem faciendas promisit. Reg.4. cap.4. Tum, quia apud omnes summates, & infimates,& mediocres, tam in Curia quam ubique gentium & terrarum,sunt in usu quotidiano ab omnibus piis & doctis approbato, & ita licitæ: c. Quo iure 8.dist. & c. Quisquis 41. dist. & lex non debet fieri contraria tali cõsuetudini, secundum Isidorum in d.c. Erit autem,declaratum per Thom. ubi supra, & consequenter à fortiori,facta generaliter, est intelligenda in dubio,secundum eiusmodi consuetudinem: arg.c. Cum dilectus de consuet. & l. Minimè ff. de legib.

10 Quarto, quòd licet etiam nunc pro iustitia uel gratia facere promissionem ad solam complacentiam ex vrbanitate

tate

tate generalibus verbis, sine animo se ad aliquid speciale ciuiliter obligandi, quia per id nihil adiicit obligationi antidorali, nam talia uerba generalia nihilo plus obligant, quam si non proferrentur, c. Cum uenissent de instit. quatenus singulariter probat, nil obligasse quendam Archidiaconum Archiepiscopo suo dicentem, quòd de omnibus reditibus sui Archidiaconatus, posset disponere, prout uellet, ex quo notant ibi Io. And. Card. & Panor. quòd verba generalia, dicta ad complacendum alteri, non obligant: In quod putatur textus ille singularis à multis, & in hiis à Panor. ibid. à Felyn. in c. Cum iuramento de homicid. à Iason. in l. Ita stipulatus col. 3. ff. de verb. oblig. In quod etiam facit lex vlt. ff. de testam. quatenus probat secundum Bart. uerba iactantiæ non obligare, faciunt etiam l. si cui ff. de seruitut. & l. antiquitas C. de vsufruc. quatenus probant uerba ciuiliter & Curialiter esse intelligenda, & non rusticè aut rigorosè, facit etiam glos. sing. iunct. tex. in l. 2. C. in quibus causis col. cens. lib. 11. quæ habet, passim amicos amicis dicere verba illa generalia: [Tuus sum, & in omnibus tuum me esse recognosco,] & propter ea non obligari plus, quàm illis non expressis obligarentur: Nam & respondens stipulanti aliquid; promitto illud, & quicquid uolueris amplius de bonis meis, ad nil aliud obligatur, quã ad expressum, ut post Alex. tradit ubi supra Iason.

Quinto denique, quod solum & semper incurrit quis pœnas huius extrauag. ob promissionem factam pro iustitia uel gratia obtinenda, quando illa est illicita mortaliter, non solum secundum intentionem tantum, sed etiam secundum rem promissam, Iure naturali uel humano antiquiore ista: Et consequenter non incurrentur ob promis-

ſionem licitam qua multi Religioſi, & pauperiores promittunt ſuas ad Deum & ſanctos preces, pro his quos ſuper eis rogant, neque ob obligationem reſtrictam ad obligationem antidoralem, qua quis promittit ſe gratum fore, vt decet eſſe pro qualitate ſua, ut Regem ſi Rex, nobilem ſi nobilis, ciuem ſi ciuis, Religioſum ſi Religioſus. Neque etiam ob promiſſionem quæ eſſet ueniale tantum peccatũ ob paruitatem rei promiſſæ, vel ob paruum augmentum adiectum obligationi antidorali: vel mortiferum ſecundũ intentionem tantum, eo quod res tam parua non ſolet notabiliter mouere recipientem, ad faciendum aliter quam debeat, id quod rogatur: Quoniã tales promiſſiones ſunt uenialia peccata tantum, uel non mouẽtia notabiliter recipientem. Habent autem locum non ſolum in promiſſione expreſſa, ſed etiam tacita, quia etiam tacitæ promiſſiones & conuentiones fiunt: l. Labeo, & l. Item quia ff. de pact. vnde præfatus Iohan. Monach. dixit in dicta gloſſa verb. (generalibus) incurrere illum, qui verbo non promittit, ſed facto deponit dandum Iudici, vel rogat, non ſolitus rogare niſi munitus, quia, vt ait Gregor. citatus ab eo: facta loquuntur, arg. cap. Cauete 2. 2. q. 5. & plus exprimitur facto quam verbo: l. Si tamen §. primo ff. de edil. edict. & plus eſt appellare facto quam verbo c. Dilecti de appellat. Vnde nuper reſpondimus incurriſſe Simoniam qui Vicario generali dedit 20. Scuta, animo alliciendi eum ad conferendum ſibi beneficium maius de duobus, quorum alterum ſibi per concurſum debebatur, dicens ſe illa dare ut collationem acceleraret, & ille contulit ſibi maius, ſi modo Vicarius ob id eum alteri concurrenti prætuliſſet; Nã illud factum tacitè id loquebatur, & dare quicquam temporale

porale pro adeptione beneficii, etiam alias debiti, Simonia est: iuxta text. iunct. glos. singulari in verbo [iustitiam] c. Vendentes prima q. 3. Non tamen sufficeret, vt etiã uterque id mente gereret, vt idem ibidem ait, quia hęc lex tam pœnalis & dura, non est extendenda argum. cap. Pœnæ de Pœnit. distinct. prima. Quod licet verum sit quo ad promittentem, non est tamen quoad dantem intentione principali corrupta, vt dicetur infra notab. 21. num. 29.

SUMMARIUM.

Promissionis acceptatio licita, uel illicita uenialiter tãtum, non meretur has pœnas, nisi fiat in finem se uel alium notabiliter corrumpendi. num. 21.

Actus nullus est simul bonus & malus etiam diuersa ratione, licet quis possit recte de eodem diuersa ratione bene dolere & gaudere. num. 21.

Datio omnis ex promissione uel pactione illicita, etiam post obtentam iustitiam uel gratiam, meretur has pœnas. num. 22.

Receptio facta ex promissione uel pactione, perinde nocet, ac datio ex illis. num. 22.

Actio nulla quæ principaliter non fit pro obtinenda iustitia vel gratia, hic punitur; & ita eximitur datio salarij uel honorarij dati Assessori, Aduocato, Notario, Procuratori, & similibus. num. 23.

Datum pro iniusta sententia uel gratia dicitur datum pro iustitia uel gratia. num. 23.

Actiones promittendi, dandi, &c. factæ pro alijs, ita

nocent, ac factæ pro seipsis. num. 24.
Promissioni de dando et dationi, an æquetur in hoc promissio de faciendo, & eius impletio? num. 24.
Carolus V. cum filio suo Philippo Secundo, et Iohannes Tertius Rex Lusitaniæ, de abstinētia a Iustitiæ impedimentis laudati, & imitatione digni. num. 24.
Preces pro pretio raro fieri, et ita rarius quam quidam putant Simoniam & has pœnas inducere, quod Confeßarijs notandum. num. 24.
Stipulatio, & obligatio dandi & faciendi alias impares, in hoc pares. num. 25.

21 XII. Not. tertiam actionem hic punitarum, quæ est acceptatio promissionis. De qua primum dico, eam colligi ex illis uerbis [promissionem reciperent.]

Secundo, quòd ad cognoscendum quando est bona, quando mala iure naturali, diuino, uel humano antiquiore ista Extrauag. est considerandum, quod potest fieri ob easdē 4. causas, ob quas diximus supra notab. 9. n. 13. pactionem fieri posse, & ob quas causas illa est iudicāda mala uel bona, ob easdem est etiam hæc iudicanda, sicut de promissione dictum est not. præced.

Tertio, quod est intelligenda de acceptatione illicita, & mortifere mala, qualis est acceptatio promissionis illicitæ, & mortiferæ, quatenus est talis, & etiā acceptatio promissionis tantum uenialiter malę, & etiam licitæ, ad finem tamen mortiferū, sese uel aliū mortiferę corrumpendi: Vnde arbitror nō incursurū has pœnas Iudicē, qui promittenti se

ti se gratum fore, vel daturũ tot scuta, vel talem equum, vel talem pannum, vel aliquid aliud notabilis pretii, responderet! Ego accepto tuam promissionẽ, quatenus est generalis et licita, sed quatenus est specialis & illicita, renuo illam. Et contra puto incursurum eas Iudicem, qui acceptaret promissionẽ solũ generaliter & licite factã, ad finẽ corrumpendi suum animũ, & deuiãdi à recto, ob spem obtinendi ex illa aliquod bonum notabile: Quia contextus huius Extrauag. punit acceptationẽ promissionis malam, & nõ bonam, per illat. 4. not. 3. & per præsuppositum secundum notab. 8. Et potest esse bona acceptatio promissionis iniustæ, qua parte est iusta, & potest esse mala acceptatio promissionis bonæ, in malum finem, licet enim eadem actio non potest esse bona, & mala simul, secundum Thom. receptum communiter in 2. sent. dist. 40. q. 1. art. 4. & relatum à nobis in Manuali prældio 7. n. 22. potest tamen eadem actio iustè placere vni, qua parte est bona, & simul eidem displicere, qua parte est mala: vt Passio Christi, qua parte fuit actio Iudæorum, valdè nobis displicet, qua vero parte fuit satisfactio pro peccatis nostris, applicatá per sacramenta, plurimum placet, iuxta illud relat. à glos. in c. 1. de consecr. Eccl. vel alt. lib. sexto. [Actio displicuit, passio grata fuit,] & mors iusti placet, quatenus est medium transitus eius ad gloriam, & displicet quatenus eius nos consuetudine priuat, & alia exempla quotidiana tradita à nobis in Comment. cap. Cum minister 23. q. 5. num. 37. & seq.

Quarto, ꝙ sicut per pactionẽ, & promissionẽ mortiferè illicitas, incurruntur hæ pœnæ, nõ secuta traditione rei ꝓmissæ, vel pactæ, ita etiam incurruntur per acceptationem

malam

malam promissionis, etiamsi non accipiatur promissum, per dicta supra notab.8.num.11.

Ex quo infertur, magnopere cauere debere Iudices, ne vllam promissionem generalem, quorumuis, summatis vel infimatis acceperint, in finem deuiandi à recto, ut eis placeant, spe alicuius rei notabilis eis ob id obueniendæ, quæ autem sit talis dictum est supra not. x.

22 XIII. nota quartam actionem hic punitam, quæ est datio alicuius rei ex pacto, vel ex promissione, etiam generalibus verbis facta, præcedente, pro obtinenda iustitia vel gratia &c. Circa quam dico primum, eam colligi ex illis verbis [aut ex pacto &c. vsque ad verbum darent.]

Secundo, quòd est intelligenda tantum dè datione procedente ex pactione, vel promissione mala, non venialiter tantum, sed etiam mortiferè, si fiat post obtentam iustitiã, vel gratiam, nam antea facta nocebit, etiamsi fiat, ex promissione generali licita, quia etiam facta sine vlla promissione præcedẽte, noceret, quia esset actio 8. de qua notab. 21. Quæ autem promissiones sint licitæ vel illicitæ dictum est supra notab.9. & 11.

Tertio, quòd datio, dè qua in hac clausula, restringitur ad dationem factã ad implendam pactionem vel promissionem præcedentem, & ita non includit dationem factam alia de causa: Quia lex pœnalis nõ est extendenda de vno ad aliud: cap. Pœnæ de pœnit. dist. prima, de alia verò infra dicetur. notab.21.

XIIII. nota quintam actionem hic punitam, quæ est receptio virtute pactionis, vel promissionis præcedentis. De qua dico primo, quòd colligitur ex eisdem uerbis ex quibus quarta, adiuncto verbo [reciperent] quòd illa sequitur.

Secundo,

Secundo, quòd est intelligenda, & restringenda sicut præcedens, & ita quòd non includit receptionem absolute, uel alia de causa factã, de qua mox dicetur. d. notab. 21.

23 XV. nota ibi [pro iustitia uel gratia] quòd nulla actio prædictarum 16. est digna pœnis huius Extrauag. nisi fiat pro iustitia vel gratia obtinenda. Ex quo sequitur, quòd si fiat saltem principaliter pro alia causa, non meretur illas, quæ est germana ratio, cur per dationem, vel receptionem salarii, debiti Notario, vel Aduocato, non incurruntur prædictæ pœnæ, vt dicetur infra notab. 21. & eadem ratione est idem dicendum de datione salarii Assessoris, de quo in c. Statutum §. Assessorem de Rescrip. 1. lib. sexto, & de salario, seu recompẽsa operarum, debita testi, quæ licita est, secundum Panor. Imol. & Felyn. in cap. primo, de testib. quòd vetat ei dari aliud pretium, Idem de datione iurium debitorum Nuncio, Iudici, vel aliis personis, quia non dantur hæc principaliter pro iustitia obtinenda, nec tanquam pro mediis ad illam obtinendam, sed tanquam lege, consuetudine, vel stylo debita. Intelligitur autem dari pro iustitia, non solum, quòd datur pro sententia iusta, qua vera iustitia fit, sed etiam, imo magis quòd datur pro sententia iniusta, uel etiam nulla, qua fit præsumpta tantum, & non uera iustitia: & quòd datur pro iustitia auferenda, vel differenda, per ea quæ dicta sunt contra Io. Mon. not. 9. Corol. quinto. Pro gratia item intelligitur dari, etiam id quòd daretur Iudici, vt faciat aliquid arbitrarium, quod potest, sed non tenetur facere, iuxta l. non quicquid ff. de iudic. vt dictum est in d. notab. 9. Coroll. primo.

24 XVI. nota ibi [pro se, vel pro alio] quòd datio, vel receptio alicuius rei, pro gratia, vel iustitia faciẽda alii quàm

danti

danti vel recipienti, est æque mala, ac datio vel receptio vt danti fiat, et consequenter vbique terrarum et gentium mala, et facta apud sed. Apostolicam, digna pœnis huius extrauag.

Ex quo infertur, sępè grauéq; peccari præsertim à maioribus et ditioribus, aliis splendide conuiuantibus cũ Iudicibus, aliis Xenia et donaria insolita eis mittentibus; aliis hæc et illa, et interdum maria et montes eisdem promittentibus, aliis hæc et illa facientibus, aliis etiam contrahẽtibus cũ eis, vel procurantibus cum eis vel suis affinitates, aliis obnixis precibus, quæ magno pretio æquipollent, eos flagitantibus, quò, suis cognatis, amicis, vel clientibus coram eis litigantibus, iustè vel iniustè faueant, non curãtibus, An ob id corrumpantur nec ne, imò id, quatenus id suo proposito conuenit, cupientibus: A quo vitio fide dignissimo testimonio accepimus, Carolum illum V. multis nominibus magnũ (quem filius eius Philippus Secundus Rex noster Catholicissimus in eo imitatur) tantũ abstinuisse vt epistolas etiam à familiaribus suis ad Iudices suarum causarum petitas et flagitatas pernegaret, etiam non continentes aliud, quam vt rectam iustitiam eis facerent, ea causa reddita, quòd Iudex per huiusmodi epistolã sibi scriptã, concepturus esset gratũ fore maiestati suæ, vt victor euaderet is, pro quo scribebat, Quod ipsum scio solitum fuisse facere, propagatorem illum Christianæ fidei amplissimum, Ioannem Tertium Christianissimæ Lusitaniæ Regem, cum primis omnium quos habuit Hispania Pientissimum, quamquam vter eorum alteri fuerit exemplo, nescio. Quos vtinam omnes purpurati patres, Monarcharum legati, cæterique primores et ditiores vrbis

semper

ſemper imitarentur, conſiderantes nonnunquam preces pro pretio & dari, & accipi, iuxta mentem gloſ. Innoc. & Anton. in cap. Tuam de ætat. & qualit. & iuxta late tradita per Ripam & citatos ab illo in cap. cum M. not. 23. de conſtit. quæ tamen quoad aliqua, ſunt dolanda & declaranda per reſolutionem, quam nos poſt Thom. Innoc. & Caietan. tradimus in Manual. Confeſſ. cap. 23. num. 101. viua ratione aſſerentes nunquã preces, quatenus ſunt tales, æquipollere pretio, neque, quicquid illi dicant, inducere Simoniam, niſi cum fiunt vel accipiuntur (quod rarò ſit) pro pretio, vt ibi declaratur: Quæ Confeſſarios admoneo, ne legendo prędictum Franciſcum à Ripa, & alios ab ipſo citatos, omnibus pœnitentibus, qui precantur pro iuſtitia, uel gratia, ingerant ſcrupulos peccati præſertim mortalis contra hanc Extrauag. & leges Simoniæ; Non enim peccant ſaltem mortaliter, contra eam, neque ſimoniam admittunt, niſi ad ſummum cum id facientes, probabiliter præſumunt, vel (attentis circunſtantiis perſonarum, locorum, & temporum) præſumere debent, Iudices vel alios ab eis rogatos, notabiliter ob eas à recto & iuſtitia neceſſariis deflexuros.

25 An autem ſic mortaliter peccando deprecantes, & ſupradicta facientes apud Sed. Apoſtolicam, incurrant pœnas huius extrauag. pendere videtur ab illa quæſtione. An promittentes facere, & facientes includantur in ea, ſicut promittentes dare & dantes? Pro cuius parte negante facit, quòd alia eſt ſtipulatio dandi, alia faciendi, l. 2. ff. de verb. oblig. & non omnes leges, quæ habent locum in una, habent locum in altera. Nam obligatus ad dandum regulariter cogitur pręcisè ad illud, & non liberatur ſoluendo

interesse, obligatus autem ad faciendum imò ad tradendũ non item, quia succedit obligatio ad interesse, ut notat. per Bart. in l. stipulationes non diuiduntur oppo. 10. de verb. oblig. & in l. vnic. C. de sent. quæ pro eo quòd interest &c. & vtrobique, & alibi sæpè per omnes; per illas leges, & l. vbi autem §. fin. ff. de verb. oblig. et l. si quis ab alio sub fin. ff. de re iud. & alia multa, sed contrarium videtur verius: Tum quia contextus eius generaliter disponit de paciscente & promittente, & de promissionem acceptante, et de paruo et magno promisso vel dato, & de dante, & recipiente aliquid: Et negari non potest eum qui promittit facere domum vel statuam, ire Romam, Toletum, Lutetiam, uel Antuerpiam, scribere librum, operas suas menstruas vel annuas; et alia similia, promittere aliquid non solùm paruum, sed & magnum, Tum, quòd licet quoad aliqua differant obligatio dandi et faciendi, vt argumentum oppositum probat, non tamen quoad hoc, quòd altera contineat rem æstimabilem, altera non, quia vtraque interdum continet rem etiam æstimabilem, ut promissio dandi vel faciendi domum, et interdum inæstimabilem, ut promissio precandi Deum, uel curandi, ut alii precentur, aut diligendi et curandi vt ab aliis diligatur: Tum quia ratio, et causa finalis vitandi corruptionem Iudicũ et Authorum gratiæ, et vitandi emptionem et uenditionem eorum, quæ non sunt vænalia, militat in vtraque, ut palam est. Arbitror autem hoc limitandum esse, ne procedat in promissionibus, quas promittentes etiam particularibus, illarum rerum iuxta conditionem suam gratuitò facere solent, quales sunt promissiones deprecandi Deum, uel sanctos eius, diligendi, et laudandi eum ob beneficium sibi

bi conferendum, suscipiendi eum hospitio, cum per suum oppidum transiret, comitandi eum ad Palatium, et in promissionibus generalibus inseruiendi ei in eis, quæ sibi iusserit, et solicitandi aliqua negociola in modum negociorũ gestoris, et amici, et cognati sui, et denique faciendi alia quæcunque, quorum gestio communiter solet fieri gratuitò, nec reputatur pro pretio, sed pro signo beneuolentiæ, charitatis, humanitatis, uel amicitiæ, & tali, quòd non præsumitur corrupturum, vel notabiliter à constantia in recto deflexurum: Nam et supra notab. 10. idem diximus de datione rerum leuium, et eorum quæ gratuitò dari solent, et quæ non præsumuntur motura notabiliter à prædicta in recto constantia.

SUMMARIUM.

Gratia hic etiam signaturæ tantum, & uerbalis continetur. num. 25.

Apostolicam apud sedem factis quibusdam quædam specialia, apud quam ut dicantur contenta hic facta, duo requiruntur. num. 26.

Papa summus Christi Vicarius & Rex dupliciter suspicitur. num. 26.

Papa & Curia eius non semper in eodem loco. num. 26.

Datio post iustitiam & gratiam obtentam non nocet, nisi intentione principali ad aliam obtinendam dirigatur. num. 27.

Promissio & acceptatio tertij, non lucraturi sufficit. num. 27.

Datio et receptio post iustitiam, uel gratiam obtentam non sufficit nisi principaliter id fiat ad aliam obtinendam, etiam cum peccatur. num. 28.
D. Ioannes à Portugalia laudatus. num. 28.
Intellectus c. eos prima q. prima. num. 28.
Lex non distinguens quando distinguenda. num. 28.
Propinarum datio post sententiam, non punitur hic, & quid de soluenda ea prius facta, num. 29.
Dationes et receptiones pro iustitia & gratia, non omnes, etiam illicitæ, nec ullæ licitæ puniuntur hic. n. 30.
Receptio uel conuentio Aduocati, Notarij &c. pro salario, non nocet, sicut nec datio, nisi &c. num. 31.

XVII. Not. ibi [quibuscunque aliis modis] quòd non solùm dans vel recipiens pro iustitia, vel gratia expedienda per literas Apostolicas, sed etiam per solam signaturam, imò & solo verbo, uel uocis oraculo facienda, incurrit has pœnas, quòd est notandum quoad eos, qui absolutiones, dispensationes, indulgentias, uel alias gratias solo uerbo faciendas, mediatorum diligentia pecunia empta, consequuntur. Licet enim per literas Apostolicas alias solæ expeditæ intelligantur, ut in Extrauag. Iniunctæ de elect. & glos. in reg. Cancell. 69 Tamen hic illis verbis [per literas Apostolicas] adduntur illa [& quibuscunque aliis modis] & qui totum dicit, nihil excludit c. Solitæ §. fin. de maior.

26 XVIII. nota ibi [apud Sed. Apostolicã] quòd non omnis, qui agit actiones in hac Extrauag. prohibitas, etiã mor

taliter

taliter per eas peccando, incurrit pœnas huius Extrauag. sed solus ille, qui eas apud sedem Apostolicam facit. Quis autẽ dicatur facere apud Sed. Apost. quæstionis est à prædicto Io. Mon. & ab aliis prætermissæ. Pro cuius dissolutione dico primum, neminem quòd sciam, eam hactenus soluisse, tametsi in c. 2. de præb. lib. 6. tribuitur quiddam speciale beneficiis vacãtibus apud sedem Apostolicã, & aliud in Clem. Auditor de Rescript. Auditori in Romana Cu. deputato, & aliud in Clem. prima de sequest. posses. sententiæ diffinitiuæ super beneficio, apud sedem Apostolicã latæ, & aliud in Bulla Cœnæ venientibus ad sedẽ Apost. & recedentibus ab eadẽ, de eadem meminit c. Sedes Apostolica de rescrip. c. Ad Apostolicam de Regular. & cap. Ad Apostolicæ sedis de re iud. eod. lib. & de Apostolica Audiẽtia c. Ad Apostolicam de Simon. & de liminibus Apostolorum Petri, & Pauli c. Ego N. de Iureiur. & de Cu. Apostolica c. Vbi periculum de elect. lib. sexto, & de Audientia literarum Apostolicarum Clem. Ne Romani §. sane vers. eo tamen adiecto de elect. et Innoc. et alii secuti eum dicant in d. c. Ego N. ꝙ vbi est Papa, ibi est Roma (pro quo tamen dicto nullum esse textum dicit Roman. sing. 145) licet itẽ c. Præsenti de præb. lib. sexto, determinet, quid intelligatur per Sed. Apostolicam quoad beneficia vacantia apud eam, et alia alibi huc aliquo modo pertinentia.

Secundo, ꝙ declaratio d. c. Præsenti non põt applicari huic Extrauag. neque Clem. primæ, de sequest. poss. cũ secundum illam dicuntur sæpè beneficia vacare apud Sed. Apostolicam, etiamsi vacent extra Romam et Curiam Papæ, in locis remotis, per unam et alteram dietam ab illis, et multa uacantia intra Romam, et loca in quibus est

Papa

Papa uel Curia eius, non censentur uacare apud sedem Apostolicam, puta cum vacant per mortem incolarum, eorum,qui non sunt Curiales, et Author huius Extrauag. non videtur voluisse includere facientes actiones prædictas in locis extra Curiam Papæ, et ubi non residet ipse, sitis.

Tertio, quòd resolui posse videtur,dicendo, quòd omnes illi et soli incidunt in has pœnas, qui faciunt actiones prædictas pro iustitia uel gratia obtinenda ab ipsomet Papa,uel eius summa sede,uel ab officiariis, aut delegatis eorum,quatenus sunt tales,uel subdelegatis eorum intra Curiam eius,uel ubi Papa residet. Dixi [quatenus est Papa et præest Sed.Apostolicæ] ad excludendum actiones factas apud eum tanquam Regem temporalem: Papa enim potest dupliciter considerari: Vno modo quatenus est summus Christi Vicarius in spiritualibus, et habet summam Iurisdictionem spiritualem, à Christo immediate datam et receptam iuxta c. Licet cum ei annotatis de elect. Quæ habitu et casualiter extenditur etiam ad temporalia, iuxta c. Nouit. de iudic. et latè à nobis ibi tradita, et c. Cum ad uerum,et c. Duo 96. dist. Altero modo quatenus est Rex, et Monarcha habens actu Iurisdictionem laicam, siue temporalem supremam, Vrbis et certæ partis orbis, acceptam mediante donatione à Constantino,et aliis Impp. Regibus,et Monarchis, sedi Apostolicæ facta. Dixi etiam [quatenus sunt tales] ad excludendas actiones factas cum suis ministris,quatenus sunt temporales officiarii, et delegati eius quatenus est Rex, et ad includendos eos, qui sunt ministri eius spirituales, quatenus est Papa, et præest Sed. Apostolicæ. Dixi [intra Curiam, uel ubi Papa residet]

ad

ad includendas actiones prædictas factas intra Curiam; etiamsi Papa non esset in ea, et ad includendas factas ubi est Papa, etiamsi Curia non esset ibi, eo quòd non semper ubi est Papa, ibi est Curia, iuxta d. Clem. Ne Romani §. sane vers. eo tamen adiecto, ibi: [Si in certo loco causarum, et literarum Apostolicarum Audientia remanente, Papa alibi &c.] & per illum textum satis potest dici Sed. Apostolicam esse utrobique, et ubi est Curia, et ubi est Papa, et quòd Author intendit includere factas utrobique.

Secundo, dixi idem, ad excludendas actiones factas extra Curiam, et locum ubi est Papa, quæ etiamsi fiant, authoritate eius spirituali, qualia sunt facta per legatos, nuncios, collectores, Inquisitores, & alios delegatos et Cōmissarios Apost. etiam spirituali authoritate munitos, facta enim apud eos, non censentur fieri apud Sed. Apostolicā: Clem. enim prædicta prima de sequestr. posses. quæ tribuit quiddam speciale sententiæ latæ apud Sed. Apostolicam, non vendicat sibi locum in sententia lata Coram prædictis extra Curiam, & beneficia vacantia in manibus prędictorum legatorum, non censentur uacare apud sedem Apostolicam de quibus in d. c. 2. de præb. lib. sexto, & prædictæ actiones factæ apud illos extra præsentiam Papæ, & suam Curiam, minus temerariæ uidentur, arg. c. Homo 40. dist.

Quæ resolutio fundatur primo, in eo, quòd ea quæ facta sunt apud Papam quatenus est rex, non dicuntur fieri apud eum, quatenus est Papa, et præest Sed. Apostolicæ; Tum, quia sedes Apostolica; quæ iam inde à Christo antequam regnum temporale ei accederet instituta fuit, et permanet, et perpetuo permanebit cap. In nouo 21. dist. et c. Omnis 22. dist. Tum quia uerba formaliter sunt intelligenda.

genda l. in delictis §. extraneus ff. ad l. Aquil. quæ habet quod non dicitur seruus fecisse sciente domino, qui fecit antequam fieret seruus eius, et testamentum non dicitur factum à milite quòd fuit factum ante militiam l. Titius ff. de milit. testam. Tum, quia ut Dialectici tradunt, non vidit Papam, qui non uidit eum qui est Papa, postquam factus est Papa. Tum, quòd qui appellat ab eo qui est Dux, et Rex, tanquam à Duce, non uidetur appellare à Rege, iuxta Bart. in l. si quãdo C. de appell. et in l. prima §. si quis appellationis ff. de appell. sic igitur qui facit aliquid apud eum, qui præest Sed. Apostolicæ spirituali, et regno temporali, quatenus præest regno, videtur facere apud Regẽ, et præsidentem regno temporali, et non apud Papam, et præsidentem Sed. Apostolicæ, nec consequenter apud Sed. Apostolicam.

Secundo, prædicta resolutio fundatur in eo, quòd tanto magis peccant violantes Iurisdictionem spiritualem quam uiolantes temporalem, quanto maior est illa, quæ æquiparatur Soli, ista, quæ æquiparatur Lunæ c. Solitæ de maior. et obed. et quanto sublimius est aurum plumbo c. duo 96. dist.

Ex quibus infertur primo, quòd actiones huius Extrauag. factæ pro iustitia, vel gratia tẽporali obtinenda apud Gubernatorem Vrbis, uel Burgi, uel Iudices Capitolii, uel delegatos eorum, imo et apud ipsum Papam quatenus est Rex, malæ quidem, et peccata mortifera esse possunt, sicut et actiones similes factæ coram aliis Regibus, per dicta in notab. 3. et 9. per eas tamen non incurruntur pœnæ huius Extrauag.

Secundo, quòd actiones similes factæ Auinionæ, An-

conæ,

conæ, vel in aliis terris subiectis Papæ & Sed. Apostolicæ apud legatos & Iudices earum, quatenus sunt temporales, absente ab illis Papa, & Curia eius, duplici nomine à pœnis prædictis eximuntur, putà quòd non fiunt authoritate Papæ quatenus Papa est, & non fiunt intra Curiam vel vbi est Papa.

Tertio, quòd actiones prædictæ factæ coram Legatis, Nunciis, uel Collectoribus missis extra Curiam, uel delegatis Sed. Apostolicæ, uel spiritualibus delegatis, & subdelegatis eorum, non includuntur in hac Extrauag. quia non fiunt apud Sed. Apostolicam, nec vbi Papa est præsens, per prædicta.

Quarto, quòd includantur actiones factę pro iustitia, uel gratia obtinenda apud Pœnitētiarium, vel Vicarium, Auditores Rotæ, Contradictarum, uel Cameræ, & alios quoscunque ministros Papæ, vel sedis Apostolicæ, Iurisdictione, auctoritate, potestate munitos, quatenus sunt tales, infra Curiam Papæ, uel in loco vbi est ipse, quia uidentur esse factæ apud Sed. Apostolicam.

XIX. nota in uerbo [obtinenda] quòd non incurruntur pœnæ huius Extrauag. per pactionem, promissionem, acceptationem, dationem, uel receptionem pro iustitia vel gratia iam obtenta, quòd mox in notab. 21. post Io. Mon. probabitur, nisi fortè eo animo tantum daretur vel promitteretur, vt ad aliam iustitiam vel gratiam faciendam aliiceret, ut ibidem dicetur.

27 XX. nota sextam, et septimam actiones, quæ hic puniuntur, quæ sunt promissio et acceptatio. De quibus dico primò eas colligi ex vers. [et eam] ibi [promittentes et acceptantes.]

Secundo, quòd cogimur dicere illas differre à prioribus ſcilicet pactione, promiſſione, & acceptatione, quia uerſ. ille [& eam] qui continet illas, extendit textum loquentem de prioribus, ad illas duas, quòd non poteſt eſſe uerum, niſi hæ duæ differrent ab illis, nihil enim extenditur de ſeipſo ad ſeipſum, ut palam eſt.

Tertio, quod ex mente prædicti Io. Mon. in d. Extrauag. prima de ſent. excom. in uerb. (& hanc) ubi mouet hanc difficultatem, reſponderi poteſt quòd hic uerſ. loquitur de promiſſione facta tertio, ueluti Proxenetæ, & mediatori, & acceptatione facta ab eodē ueluti Proxeneta & mediatore, in quo non eſt remanſurum lucrum promiſſionis uel acceptationis, ſed eſt tranſiturum ad alium: Tres uero priores ſcilicet pactio, promiſſio, et acceptatio eiuſdem, de illis, quæ fiunt inter daturum, & eum in quem venturum, & permanſurum eſt lucrum.

Ex quo infertur, quòd non ſolum paciſcens & promittens de dando alicui, in quo lucrum pactum, uel promiſſum eſt permanſurum, incurrit has pœnas, ſed & qui promittit tertio, per quem tanquam per Canalem, eſt tranſiturum illud ad alium, et non ſolum acceptans pactionem, uel promiſſionem in ſuum lucrum, & recipiens illud retinendum ſibi, incurrit hanc pœnam, ſed etiam tertius, cui fit promiſſio, uel à quo fit acceptatio in utilitatem alterius.

Quarto, quòd hæ duæ ſunt intelligendæ, & reſtringendæ, ad promiſſiones, & acceptationes illicitas et mortiferas tantum, per ſupradicta in notab. decimo.

28 XXI. nota actiones octauam, & nonam hic punitarū, quæ ſunt datio, & receptio pro iuſtitia uel gratia. Circa quas dico primo, illas colligi ex prædicto uerſ. [& eam]

ibi

ibi [dantesque & recipientes.]

Secundo, quòd cogimur etiam dicere illas differre à datione & receptione, quæ ſunt quarta, & quinta, eò quòd uerſ. prædictus habet, ſententiam, quæ de illis loquitur, extendi ad has, et nihil de ſeipſo ad ſeipſum extenditur, ut prædictum eſt.

Tertio, quòd quicquid inuoluat Io. Mon. in prędicta ſua gloſ. differunt in hoc, quòd illæ loquuntur de datione & receptione, uirtute pactionis uel promiſſionis, hæ autẽ abſolutè de datione & receptione.

Ex quo ſequitur, quòd quicunque dat uel recipit aliquid pro iuſtitia uel gratia &c. etiam nullo pacto, nulla promiſſione, nulla acceptatione præcedente, incurrit has pœnas.

Quarto, quòd hoc eſt intelligendum de datione & receptione illicita etiam mortifera, per dicta ſupra in notab. 9. & 10.

Quinto, quòd facilè cuipiam uideri poteſt, non licere alicui dare, vel accipere pro iuſtitia uel gratia iam facta, etiam nulla præcedente promiſſione, nec pactione, nec acceptatione: Primo quidem, quia generaliter & indiſtinctè puniuntur hic dantes & recipientes, At non ſolũ qui dant uel recipiunt ante iuſtitiam, uel gratiam factam, ſunt dantes & recipientes, ſed etiam qui poſt eam factam dant uel recipiunt: ergo indiſtinctè dicere debemus eos omnes incurrere, Nam ubi lex non diſtinguit, nec nos diſtinguere debemus, ut ait gloſ. l. de pretio per illum textum & alios multos de publ. in rem act.

Secundo facit inductio, qua D. Ioannes à Portugalia, non ſolum regio ſanguine Illuſtriſſimus, & Epiſcopatu

Egitanen. amplissimo Reuerendissimus, sed etiam de conditione gentis Lusitanæ, acumine ingenii, & iudicii, & prudentiá, uaria eruditione, piis sanctisque moribus ornata, clarissimus, multisque aliis nominibus mihi obseruantissimus, induxit, uerba illa huiusmet Extrauag. [Quidam etiam talium operam atque industriam pretio & muneribus quæsisse affingant] per quæ significatur: damnandos esse, qui pro iam quæsita pro alio gratia uel iustitia, accipiunt aliquid ab illo, & communiter non licere quicquam etiam pro iustitia vel gratia facta recipere.

Tertio, facit c. Eos in fin. 1. q. 1. quatenus habet non licere dare aliquid ordinanti, etiam post datum ordinem, Sed hiis non obstantibus contrarium credimus: Tum quia hoc tenet quoad dantem Io. Mon. in prædicta gloss. super uerb. [generalibus;] & eadem ratione tenuisset idem de recipiente, si de illo meminisset, arg. l. illud ff. Ad l. Aquil. Tum, quia licèt iura per eum citata præter cap. Dilectus, secundum, de Simon. parum id suadeant, quia loquuntur in materiis, in quibus non vetatur datio, uel acceptio: Illud tamen satis urget, quia disponens in Simoniæ materia, in qua vetatur datio vel acceptio, habet: Monasterium posse à recepto in monachum, recipere id, quod ipse sine taxatione præcedenti, gratis obtulerit: præsupponens consequenter, quòd etiam iustè dari potest: Tum efficacius, quia hæ pœnæ imponuntur danti & accipienti ad obtinendam iustitiam uel gratiam, & nos agimus de dante & accipiente post eam obtentam, qui longè alii sunt ab illis, & ideò lex pœnalis disponens de illis, non est ad hos extendenda, per prædictum cap. Pœnæ, cum aliis, de pœn. distin. prima.

Tum, quia nec eadem, nec similis ratio militat in istis, nam dare uel accipere antea, tendit ad corrumpendum Iudicem, uel gratiæ authorem: dare autem postea non tendit ad illud, sed potius ad insinuandam animi gratitudinem: Aliqua item compensatio de honestate debetur ei, qui benefecit, quę non debetur ante benefactum, iuxta legem illam naturalem, vt benefacienti benefaciamus l. Si non sortem §. libertus iunct. glos. de cond. indeb. & ei, qui gratiã fecit, non facturo, gratia, obligatione antidorali debetur: l. Sed etsi §. consuluit ff. de petit. hæred. & c. Cũ in officiis de testam. cũ traditis à Thom. post Senecã 2. 2. q. 106. art. 3. supra in aliud propositum citat. notab. xi.

Ad primum oppositorum respondeo, illud dictum gl. in oppositum citat. [subi lex non distinguit, non esse distinguendum] limitandum, cum alia lex distinguit, ut ait eadem glos. uel cum ratio ex illa uel aliis legibus desumpta id efficit, vt affirmat Bald. ibidem recept. Et in nostro casu non solum prædictum c. Dilectus 2. distinguit, sed etiam rationes prædictæ, distinguendum esse persuadent.

Ad secundum respondeo, quòd uerba illa in eo inducta, probant quidem malè facere illos, qui affingunt se operam & industriam aliorũ, pretio & muneribus consecutos fuisse, imò etiã insinuant, peius facere, qui ob illam causam factam, recipiunt, & pessimè qui ob eandem exigunt, non tamen probant malè facere eos, qui post gratiã factã, aliquid sponte & gratis in signum gratitudinis recipiunt.

Ad tertiũ, respõdet Io. Mon. ubi supra, illud esse speciale ob criminis Simoniæ atrocitatẽ, sicuti & alia specialia, quæ ipse dinumerat, inueniuntur in ea, quæ non est idonea solutio: Tum, quia potest replicari, ibi non esse

Simo-

Simoniam, per ea quæ nos diximus in Man. Conf. cap. 23. num. 101. verſ. xi. Tum, quia etiam in hoc propoſito eſſet ſimonia, ſi daretur vel acciperetur ad obtinendum aliquid ſpirituale. Quare reſpondeo primo, illud cap. Eos, agere de dato vel recepto, tanquam pretio eius. Deciſio autem iſta de dato et accepto ob gratitudinem et meram liberalitatem.

Secundo, quòd licet ſit peccatum dare et accipere pro ſententia et gratia (quæ ſunt inuendibiles) facta, tanquam pro pretio illarum, tamen pœna huius Extrauag. non includeret eum, qui id faceret, quoniam, vt prædictũ eſt, imponitur, danti et accipienti pro obtinenda, et cum ſit pœnalis, non eſt extendenda ad dantẽ vel accipientem pro obtenta, propter diuerſitatem caſus et rationis, licet eſſet peccatum. Quod tamen videtur limitandum in eo, qui refert valde maiorem gratiam, quam leges gratitudinis requirunt, principaliter intendendo mouere Donatarium, ad faciendam aliam iuſtitiam vel gratiam ſpe retributionis ſimilis faciendæ ſibi, poſt aliam factam: Quia fraus et dolus nemni prodeſſe debet cap. Sedes Apoſtolica de Reſcrip. & l. Itaque fullo ff. de furt. Dixi [principaliter] quia ſecus eſſet, ſi minus principaliter hoc intenderet, qualiter uidetur intendere is, qui iuſtitiam vel gratiam factam, longè copioſius vltrà quàm debet per leges gratitudinis, refert, ea mente principaliter, vt augeat inter ſe dantem et accipientem amicitiam, ſperans minus principaliter & ſecundariò ex ea ſibi euenturam aliam iuſtitiam vel gratiam, argumento eius quod Thom. 2. ſecundę q. 100. art. 15. ab omnibus recept. & à nobis citatus in d. Manual. cap. 23. num. 100. ait: Eum qui dat aliqua Epiſco

po

po,aut beneficiorum collatori principaliter ad ineundam cũ eo amicitiam, ſperans tamen fore, vt ille poſteà motus ea,det aliquod beneficium, non incurrere ſimoniam.

29 Sexto,quòd ex hoc infertur una ratio, quare non incidant in has pœnas,qui ea quæ uocant propinas (quæ ſunt quædam ſtipendia & honoraria incerta) etiam indebitas, uel maiores quam debitas accipiunt, quia non dantur nec accipiuntur pro iuſtitia facienda,ſed facta: Altera & aptior ratio, quòd non dantur pro iuſtitia facienda vel facta, ſed pro quodam ſalario vel ſtipendio incerto.

An autem decenter ſoluantur in tota vrbe, et toto orbe, delegatis à Sed. Apoſtolica vel legatis eius,et quæ quãtitas ſit debita, et quæ maior debita, et an deceat eo maiorem dari, quo cauſa, ſuper qualis tractatur, eſt maior, præſertim quando minor eſt difficilior decisu quàm maior? non eſt locus hic tractandi. Quid autem ſit dicendũ de deponentibus de more propinas ante ſententias latas? dubitari poteſt,& dici primo. Quod propter conſuetudinem, & ſtylum Curiæ non incurrunt eas, quando utraque pars, iubente Iudice, deponit rationabiles, et moderatas quantitates.

Secundo, quòd pars quæ eas deponit, antequam iubeatur à Iudice, notabiliter maiores debitis, quò Iudicem inclinet in partem ſuam, incidere videtur in illas.

Tertio, Quod Conuentiones inter Iudices, & partes, ut deponatur propina maior iuſta, ſunt illicitæ, licet de rigore Iuris hic non videantur cõprehendi, quia non dantur pro iuſtitia,ſed pro propina, ſiue ſalario,ſeu ſtipendio licet iniuſto, vt in ſimili mox dicemus de ſalario nimio, Notario, uel Aduocato præſtito.

Quarto,

Quarto, Quod deponentem propinam multò maiorem iusta quam aduersarius deponit, vt Iudex magis moueatur ad ferendam sententiam pro se, non solùm arbitramur malè facere, sed etiam incidere in has pœnas, quia tacitè videtur pacisci vel promittere aliquid pro iustitia facienda, nisi, quoad forum interius saltem, excusaretur ob opinionem probabilem de inconstantia Iudicis, in suæ causæ rectitudine, quam probabiliter certam putat: per dicta supra notab. 9.

30 Septimo, Ex proximè dictis infertur, quòd licet nemo incurrat pœnas huius Extrauag. ob actiones in ea contentas, quæ ante illam non fuerunt illicitæ, (omissio enim denunciationis intra triduum, quæ anteà non erat illicita, non est de actionibus sordidis, ut sup. dictum est) non tamen omnes qui agunt eas, quæ ante illam fuerunt illicitæ, incurrunt illas, nam datio et receptio pecuniæ vel muneris, in pretiũ iustitię vel gratię factæ in spiritualibus, etiã post illas obtentas, semper est illicita, per eam tamen pœnæ huius extrauag. non incurruntur, quòd per solutionem proximè datam ad c. Eos prima q. 1. comprobatur, et eadem ratione idem dicendum est de receptione pecuniæ in pretium sententiæ etiam latæ, etiã iustæ, circa temporalia, est enim illicita: l. vænales C. quando pro. non est neces. c. Qui, rectè et c. Non licet xi. q. 3. et c. Pœnale 14. q. 5. quibus expresse probatur, non licere vendere sententiam etiam iustam, et eam vendentem annumerandũ esse vendentibus in tẽplo per Euangeliũ reprobatis, ait Greg. in c. Vendentes prima q. 3. & tamen per eam non incurruntur hæ pœnæ. Idem maiori ratione dicendum est, de receptione pecuniæ in pretium sententiæ iniustæ, quæ du-

plici

plici nomine illicita eſt, eò quod uenditur quòd non eſt uænale, & quòd effectu malum dicit eſſe bonum, contra illud Eſaiæ c. quinto. [Væ qui dicitis bonum malum, & malum bonum,] relatum in c. Væ qui dicitis xi. q. 3. Idem de datione & receptione pro gratia iam facta præſertim iniuſta etiam in temporalibus, ab eo qui eam uendere, ſeu commutare pro temporalibus non poteſt, quales ſunt ferè omnes inferiores Monarchis, quoad gratias de Iuriſdictione procedentes, & etiam ipſi Monarchæ quoad iniuſtas, & iuſtas quoad aliquas, quæ tamen ſint illæ, ea ratione hic non tracto, qua notab. 8. omiſi quiddam ſimile tractare, remittendo lectorem quoad aliqua ad cap. 25. à n. 1. in 11. noſtri Manual. Confeſſ. Licet enim omnes prædictæ dationes & receptiones ſint ubique terrarum, & gentium illicitæ, & quidem magis apud Sed. Apoſtolicam factæ, non tamen per eas incurruntur pœnæ in hac Extrauag. ſtatutæ, Cum non dentur, nec recipiantur pro obtinendis, ſed tantum pro obtentis.

31 Octauo, Rectè dicere Io. Mon. in prædicta gloſ. quòd nec Aduocatus, nec Procurator, nec tabellio petẽs ſalaria, & conueniens de eiſdem, ligatur hac ſanctione: per c. Nõ licet xi. q. 3. Cuius ratio vera, omiſſa ſua parum apta, eſt: Quia quòd datur Aduocato, uel Notario, non datur principaliter pro obtinenda iuſtitia, pro qua nil dari uel promitti poteſt, per c. Non ſanè 14. q. 5. & d. c. Non licet, quã rationem ſenſit idem Io. Mon. determinando paulò poſt utiliter, ferè in hæc uerba. [Sine parabola, ideſt promiſſione præcedente, poteſt dari aliquid promotori, ideſt Authori iuſtitiæ uel gratiæ, completo negocio arg. ff. de orig. iur. l. 2. §. fin. de donat. l. Aquilius. & de var. & extraor. co-

gnit.l. prima.§.perinde extra de Simon.c.Dilectus 2.in fin. 1.q.1.c.Si quis Episcopum] hæc ille, Per quæ omnia iura licet nõ probetur efficaciter, vt diximus supra eod.not.illat. 5.probatur tamen per d.c. Dilectus 2. & alia ibi adducta.

IX. Quod hanc rationem consequitur, Eum incurrere has pœnas, saltẽ in foro interiori, qui daret Aduocato, uel Notario plus iusto salario, non tam pro salario, quàm ut ipse tanquam amicus Iudicis, & multum apud eum ualens amore uel precibus, flecteret eum ad ferendam sententiã pro ipso, siquidem ipse illud plus uerè principalius, dat pro iustitia, siue sententia consequenda, quam pro salario, licet nomine, vel specie salarii illud operire, siue palliare simulet, & constat, præsertim in foro interiori, magis esse attendendum, quòd uerè agitur, quàm quod simulatè: iuxta Rubr. C. plus valere quòd agitur quam quod simulatè concipitur. c. Ad audientiam de empt. & vend. Quod etiã eadem ratione est dicendum de Aduocato & Notario accipientibus, quòd eò magis memorandum uidetur, quo magis est quotidianum iuxta l. legaui.ff. de liberat.legat.

SVMMARIVM.

Xeniorum datio Judici, quæ ante hac erat illicita, punitur hic, non autem quæ antea licebat, qualis est dari solita in urbe ad Natale Domini, modo animo recto, & ob meram liberalitatem, intra quantitatem permissam fiat. num.32.

Xeniorum etiam permissorum datio, non licet, si principaliter fiat ad Justitiam obtinendam, licet autem, si principaliter ob merã liberalitatem et honestam

stam gratitudinem fiat, quamuis minus principaliter fiat ad iustitiam obtinendam num. 32.

Donatio ob aliam causam, quam ob meram liberalitatem non est proprie donatio. num. 32.

Liberalitas mera quæ dicitur. num. 32.

Finis principalis actus uirtutis non potest esse bonum temporale, sed bene minus principalis. num. 33.

Horas ad Canonicas iens principaliter ob lucrum peccat. num. 33.

Xenia ita dari, uel non dari possunt gratiarum Authoribus, & Protectoribus, ac Iudicibus. num 33.

Xenia quæ nimia, arbitrio boni viri definiendum. n. 33.

32 X. non abs re interrogare quosdam. Quid dicendum sit de datione & receptione Xeniorum & munerum, quæ circa festum Natalis Domini dantur Reuerendissimis in Vrbe Auditoribus, & aliis Iudicibus? Nam pro parte negante quod non licet illa dare nec accipere, facit primo, hæc Extrauag. quatenus punit dationem, & receptionem rei etiam antea non pactæ uel promissæ.

Secundo, quod illicitum est dare uel accipere munera pro Iustitia obtinenda uel facienda, per illud Esaiæ. [Beatus qui excutit manus suas ab omni munere,] relatum in cap. Sunt nonnulli 1. q. 1. & c. Etsi quæstiones de Simon. & alia in hoc citat. supra notab. tertio, & negari non potest, Xenia esse quædam munera.

Tertio, Quod illa Xenia eo fine dantur, ut ad minus recipientes sint gratiores dantibus, & faueant eis in arbitrariis, & tandem ferant sententiam pro ipsis, & citius eam

ferant, etiamsi non habeant probabilé timorem de inconstantia Iudicum in recto, nec certum de sua Iustitia conceptum, quod esse illicitum diffinimus supra notab. 9.

Pro contraria tamen parte facit illud late probatum supra notab. tertio, Corell. quarto, Quod pœnas huius Extrauag. non incurrit quis, ob actiones in ea contentas, quæ ante illam erant licitæ: At huiusmodi Xeniorum datio & receptio modesta, licita erat ante hanc Extrauag. ob consuetudinem publicam à Papa, toto clero & populo scitam, & approbatam, & nulli iuri naturali uel diuino contrariam, Imò & humanæ legi consonam, secundum quam licitè possunt dari esculenta & poculenta, quæ paucis diebus consumantur, Iudicibus delegatis, quales sunt Reuerendissimi Auditores à Papa in Curia deputati, c. Statutũ § Insuper de Rescript. lib. 6.

Secundo, Quod prædicta consuetudo non est contraria iuri naturali uel diuino, & ita potest ualere etiam quoad Ordinarios argum. cap. fin. de Consuetud. modo non dentur principaliter ad Iustitiam uel gratiam faciendam: sed in signum gratitudinis pro studio & labore, quæ in cognoscendo de causa suscipiunt, per ea quæ de gratitudine supra eod. notab. num. 28. & latius in notab. 11. tradita sunt, & modo non dentur tam grandia, ut inspecta qualitate personarum, inducant periculum probabile flectendi animum Iudicis à recto, argum. tex. memor. in l. solent ff. de off. Procons. & aptius in cap. Etsi quæstiones de Simon.

Tertio, Quod ad opposita responderi potest: Ad primũ quidem, quod huic Extrauag. non est locus in actionibus quæ ante illam erant licitæ, ut sæpe prædictum est.

Ad

Ad ſecundum autem, quod in eo aſſumpta, procedunt in muneribus datis malo animo, corrumpendi Iudicem, uel quæ præ magnitudine ſolent corrumpere, ut exponit d. c. Etſi quæſtiones.

Ad tertium, quod procedit ſolum in hiis quæ principaliter dantur ad corrumpendum Iudicem, uel in pretium iuſtitiæ, non autem in hiis, quæ dantur principaliter in ſignum gratitudinis, licet minus principaliter reſpiciatur gratificatio iuſta & honeſta.

Ex quibus ſubinfertur primo, Incidere in vtroque foro in pœnas huius Extrauag. illos; qui dant vel accipiunt, aliqua Xenia notabiliter maiora, vel plura, vel alia, quam iure ſcripto uel conſuetudine honeſta & præſcripta, liceat: & conſequenter ſi darentur alia quam eſculenta & poculenta, uel hæc in maiori quantitate, quam paucis diebus conſumi poſſit, attenta qualitate perſonę, iux. prædictum §. Inſuper & ei annot.

Secundo, Quod uidentur incidere in eas quo ad forum interius, dantes uel accipientes etiam iure uel conſuetudine iuſta permiſſa, qui principaliter dant uel accipiunt ea ad corrumpendum, uel tanquam pretium iuſtitiæ obtinendæ: Tum, quia id ubique gentium eſt et erat illicitum coram Deo, etiam ante hanc extrauag. cum per id effectu ematur et uendatur quod non eſt uænale iux. prædicta capitula, Qui recte, et Non licet xi. q. 3. et cap. Non ſane 14. q. 5. et cap. Vendentes 1. q. 3. et d. l. Vænales. Tum quia prædicta Iura non permittunt dare uel accipere illa, ob aliam cauſam quã ob meram liberalitatẽ, ut expreſſit prædictus §. Inſuper, et datio uel donatio ob aliam cauſam quam uirtutis, non datur uel accipitur ex mera liberalita

te.

te. Donatio enim ob aliam causam quam liberalitatem facta,non est donatio proprie, ut expresse ait I.C.in l.prima ff. de donat. determinans donationes ob alias causas factas, non esse proprie donationes. Non obstat quod glossa in d.§. Insuper uerbo (mera liberalitate) uisa sit aliquibus significare, quod omne quod non est exactum uel petitum,directè uel indirectè, dicitur datum ex mera liberalitate: Non enim hoc dicit, sed quod ad hoc ut aliquid censeatur merè liberaliter datum, requiritur ne sit exactũ uel petitum, quod tam longe aliud est, quam est requiri aliquid à sufficere aliquid,quæ esse alia, probat gloss. sing. in c. Statutum in princ.uerb. (Canonicis) de Rescript. lib. sexto,dicens textum illum requirere quidem ut delegatus sit saltem Canonicus, non tamen sufficere, Ita glossa prædicta significans requiri ne sit exactum uel petitum,ut aliquid dicatur liberaliter datum, non significat id sufficere: Et consequenter datum uel acceptum principaliter pro iustitia obtinenda etiam sine ulla exactione, non est uerè coram Deo merè liberaliter datum.

Tertio, Quod non incurrunt eas, dantes uel accipien-
33 tes ea quæ iure licet dare uel accipere ob meram liberalitatem,si dent uel accipiant ob eam principaliter,quamuis minus principalis respectus habeatur etiam ad breuiorẽ uel fauorabiliorem expeditionem: Tum, quia quod principaliter & non quod minus principaliter agitur, est attendendum.l. Si quis nec causam ff. de reb. cred. c. Quamuis pactum iunct. gloss. de pact. lib. sexto. Tum quia non peccat,qui mutuat principaliter ob charitatem & amicitiam, licet minus principaliter speret gratitudinem, iux. gloss. recept. in c. Consuluit de vsur. & tradita in Manual. Confess.

teff. cap. 17. num. 109. Nec qui uadit ad horas Canonicas principaliter ut placeat Deo, uel suo muneri satisfaciat, licet minus principaliter id faciat ob distributiones quotidianas, iux. gloss. sing. in c. primo de cler. non resident. lib. 6. glos. pen. & traditur in d. Manual. cap. 23. num. 100. Tum quia generaliter omnis actus uirtutis, directus principaliter in debitum finem, est bonus, licet minus principaliter dirigatur in aliquod temporale commodum, quamuis nullus actus uirtutis, directus principaliter in finē acquirendi bonum temporale, sit bonus; Per ea quę nuper late tradidimus in Comment. c. Cum Minister 23. q. quinta a num. 30. post Adrian. ibi citatum & quæ addimus infra notabili 27. num. 37. ad simile propositum.

Non obstat dictio [mera] quæ significat puram, iuxta glos. memorab. uerb. [mero] in princip. Instit. de diuis. stipul. quia pura dicitur liberalitas, quæ ob nullam aliam causam fit principalius, quam ob illam, neque æquè principaliter ac ob illam, quamuis minus principaliter & secundariò fiat ob aliam uel alias, puritas enim non excludit minus principalem respectum, sicut merè & purè gratis dicitur mutuum, quod datur principaliter ob liberalitatem uel amicitiam, licet minus principaliter & secundario aliquid speretur, iuxta d. gloss. solenn. & recept. in d. c. Consuluit de usur. quæ habet, illud Euāgelii: [Mutuum dantes, & nihil sperantes] uerificari in eo, qui nihil sperat principaliter, licet minus principaliter et secundariò sic: faciunt ad hoc illa multa, quæ de fine principali et minus principali ad praxin quotidianam utilia, scripsimus in d. c. Cum minister 23. q. 5. a num. 30.

Quarto, Quod hæc eadem omnia quæ dicta sunt de

datione et receptione Xeniorum, et munerum Iudicum, Iudicibus facienda, dicenda ſunt etiã de datione et receptione Xeniorum uel munerum, facienda uel non facienda Authoribus gratiarum et eas impetrantibus:Et conſequenter Protectoribus Regum, Principum, Nationum, Prouinciarum, Eccleſiarum, Ordinum, Monaſteriorum, et aliorum apud ſedem Apoſtolicã ſibi commendatos;ſua cura, ſtudio, uigilia et labore, protegentibus: De Xeniis et muneribus, inquam, non ſolum per contractum uel quaſi contractum debitis, quæ nomine ſalarii & ſtipendii iuſtificantur, vt dictum eſt ſupra eod. notab. num. 32. ſed etiam de aliis quæ ultra illa dantur uel recipiuntur: Nam ſi principaliter id fiat in ſignũ gratitudinis, amoris, & debitæ cuiuſdam obſeruantiæ,erunt licita, licet minus principaliter dentur ad mouendum & animandum ut citius & feruentius agant, aut impetrent, modo non fuerint nimia uel inſolentia, quod pro uaria dantium & recipientium conditione,uariè eſt boni uiri arbitrio definiendum, arg. l.primæ ff. de Iur. delib.cap.de cauſis de off.deleg. Si uero contra principalius vel ęquè principaliter dantur uel recipiuntur pro gratia facienda uel impetranda, quam uel ac pro gratitudine, uel fuerint boni uiri arbitrio nimia uel inſolentia,erunt illicita.

SVMMARIVM.

Denunciandi præceptum hoc intra triduum, nouum, ſolos præſentes in Curia ligat, et eos ſalua correctione fraterna, a qua facta, incipit triduum. num. 34.

XXII. Nota ibi [non renunciarent] causam decimam ob quam incurruntur hæ censuræ, quam supra notab. 3. diximus, non esse de actis ante hac prohibitis, sed de non actis, siue omissis, quæ ante hac licebat omittere, et non facere; et consequenter nouum casum in quo iubetur denunciatio criminis intra triduum. Cui addo primo, quod soli existentes in Curia, sub eo includi uidetur: Tum quod sic restringit Syluester in uerbo Excommunicatio 7. cas. 43. Extrauag. 2. de Simon. quatenus iubet denunciationem excommunicatorũ ob Simoniã, quantocyus fieri Papæ, uel cui id ille commiserit: Tum per rationẽ eius in hæc uerba: scilicet [quod aliter irrationabilis fuisset cõstitutio, quæ uoluisset pauperes ab extremis terræ adire] Curiam, pro deferenda Simonia hæc ille, Tum quia tanto maior occurrit ratio restringendi hanc Extrauagantem, quam illam, quanto maiores pœnæ inferuntur in hac, quam in illa, et quanto breuius tempus præstituitur ad denunciandum in hac, quam in illa, quum in hac iubeatur denunciatio fieri intra triduum, in illa autem quantocyus fieri potest.

Secundo, Quod dubitari potest. An correctio fraterna debeat præcedere huiusmodi denunciationem? et uidetur quod non, quia iubetur fieri intra triduum, intra quod rarò posset fieri cõmoda fraterna correctione præcedẽte, sed contrarium arbitror uerius, saltem si crimen est occultum. Tum propter illa uerba Thom. communiter recept. 2.2.q.33.art. septimo. ad ultimũ scilicet [Prælato nõ est obediendũ cõtra Præceptũ Domini] Iuxta illud Actuũ septimo, [Obedire oportet Deo magis &c.] et ideo quãdo Prælatus præcipit ut ei dicatur quod quis sciuerit esse corri-

gendum, intelligendum est præceptum sane, saluo ordine fraternæ correctionis, siue præceptum fiat generaliter ad omnes, siue ad aliquem specialiter. Sed si Prælatus præciperet expressè contra hunc ordinem à Domino institutum, & ipse peccaret præcipiens, & subditus ei obediens, quia contra præceptum Domini, unde non est ei obediendum, quia Prælatus non est Iudex iudiciorum occultorũ, sed solus Deus, unde non habet potestatem præcipiendi aliquid super occultis, nisi inquantum per aliqua indicia manifestantur, puta per infamiam, uel aliquas suspitiones, in quibus potest Prælatus præcipere, sicut & Iudex secularis, uel Ecclesiasticus potest exigere Iuramentum de veritate dicenda.] Hęc ille, Quæ ad literam transcripta, sequitur Adrian. in quarto, de correct. frater §. Ostenso uers. tertium principale: Quibus omnes fere assentiuntur: & ad argumentum oppositum responderi potest, triduum incipere debere a fraterna correctione facta, & non secuta emendatione.

SVMMARIVM.

Excommunicatio noua maior, reseruata Papæ. n.35.

Extrauag. hic innouata, olim reuocata fuit. num.35.

Restitutio hic iussa, non tollitur partis remissione. num.35.

Audens non dicitur hic omnis faciens, sed tantum præsumens. num.35.

Præsumentem quæ lex punit, non includit bono animo facientem. num.35.

Ordinatus bono & simplici animo ante iustam ætatem,

tem,

tem, non ſuſpenditur. num. 35.

Pœna nullitatis huius Extrauag. in foro conſcientiæ ſubeunda. num. 35.

35 XXIII. Not. ibi [nullus &c.] nouum caſum in quo Excommunicatio reſeruata Papæ, ipſo iure incurritur, quem nos poſuimus in d. Manual. c. 27. num. 106. referendo prædictam Extrauag. primam de ſent. excom. ſuper qua nihil aliud diximus, quàm quod, ut ſupra num. 1. dictum eſt, Palud. Angel. Sylueſt. Adrian. & Caiet. atteſtantur reuocatam fuiſſe per Clem. v. Cui addi nunc oportet. Primo, eam eſſe innouatam per S. D. N. Gregor. XIII. Secundo, quòd in utraque eſt adiectio, ne abſoluatur priuſquam malè accepta, benè reſtituat pauperibus, Tertio, Quod huic eſt conſequens, non ſufficere partis, quæ dedit remiſſionem, uel donationem, quamuis impotẽtia reſtituendi excuſaret, ſicut et ab aliis reſtituẽdis iuxta tradita a nobis in d. Man. c. 17. n. 56. Quarto, Quod hic eſt caſus in quo turpiter datũ, et turpiter acceptũ debet reſtitui pauperibus, quod facit ad limitationẽ & declarationem eorum, quæ diximus in Man. cap. 17. n. 92. Quinto, Quod S. D. N. adiecit in hac Sex. actiones [de quibus infra] cõtẽtis in illa, ob quas perinde incurrũtur pœnæ, ac ob illas. Sexto, Quod in hac extẽſione S. D. N. Greg. XIII. qua Extrauag. Bonif. extendit ad faciẽtes aliquã prædictarũ ſex actionum, ponderandũ eſt uerbũ [Audentes] quod non includit facientes quolibet modo, ſed tantum temerario & præſumptuoſo: Tum quod audacia utplurimum ſumitur in malã partem pro nimia confidentia: iuxta illud Cic. Nec uires eis, nec audacia, nec tela defuere:

Tum per tex. sing. in Extrauag. Cum primum Pii V. contra blasphematores &c. in §. Nullus ibi [Audeat, siue præsumat] iuncta significatione propria illius coniunctionis [siue] quæ est disiungere verba & coniungere sensum, ut diximus in Comment. cap. Statuimus 19.q.3. num.62. post Panor. communiter receptum in cap. Inter cæteras de rescrip. & quod consequenter hæc extensio non includit illos, qui eas agunt bono animo & simplici, absque dolo & temeritate, quia lex puniens præsumentem facere aliquid, non includit tali modo facientem iuxta determinat. Cardinalis communiter recept. in Clem. prima q.38. de priuil. qua nos sæpè usi sumus, & prçsertim in relectione cap. Acceptam oppos. 8. de rest. spol. ad excusandos à pœna suspensionis ipso iure inflicta per Extrauag. Pii Secundi, præsumentibus ordinarii ordine sacro ante legitimam ætatem, eos, qui bona fide præcepto superiorum, uel suasione aliorum, uel sua bona intentione simplici, sine dolo, ignorantes malè facere, ordinantur ante illam.

XXIIII. Nota ibi [Iustitiæ uero, siue gratiæ] omnia obtenta per actiones hic punitas, esse ipso iure nulla, licet antehac multa essent ualida, ut dictum fuit supra notab. 3. num.4. Quam pœnam etiam in foro conscientiæ seruandam probat notab. sequens.

X X V. Nota ibi [& scienter illis vtentes &c.] alium nouum casum, in quo ipso iure incurritur excommunicatio Papç reseruata, uidelicet actio utēdi impetratis per sordes, hic puniri iussas. Ex quo infertur, pœnam nullitatis inductam per hanc Extrauag. esse in foro cōscientiæ subeundam, quamuis in d. man. c. 23. num. 118. & latius in Comment.

ment. cap. fraternitas xii. q. 2. & alibi sæpe probabiliorem putauerimus opinionem eorum, qui afferunt gloss. d. cap. Fraternitas, quæ habet, pœnam non deberi in foro conscientiæ, habere locum regulariter etiam in pœna ipso iure incursa, Non inquam id obstat, quia id limitandum est, ut ibi dixi, quando constat de contraria intentione legislatoris, hic enim utentes impetratis quæ ob pœnam nullitatis ipso iure latam sunt nulla, excommunicantur excommunione maiore, quæ præsupponit peccatum mortale c. Nemo & c. Nullus 11. q. 3. quod non peccaret si illa pœna nullitatis ipso iure incursa, in foro conscientiæ non ligaret, ut palam est.

SVMMARIVM.

Actiones hic punitæ etiam antehac fuerunt illicitæ. num. 36.

Sollicitationem iustitiæ gratiæque faciendæ qui quærentes has pœnas incurrunt. num. 37.

Mercede sua dignus mercenarius, et stipendiarius stipendio. num. 37.

Ambitio siue allectio præstantium gratia per munera hic punitur, sed est restringenda ad munera insolita &c. num. 38.

Actio qua fingitur datum quid intercedenti, est una de hic punitis, etiam non secuta obtentione. num. 39.

[Hoc] pronomen præsentia oculo corporis uel mentis demonstrat. num. 39.

Consi-

Consilium, auxilium, & fauor principaliter uetita puniuntur non secuto effectu, secus si accessoriè uetentur. num. 40.

Consilium, auxilium, & fauor puniuntur secuto eo, in quod dantur, licet non sequatur obtentio. num. 40.

Pœnæ huius Extrauag. innouantis & innouatæ sunt octo, quarum tres primæ proculdubio ligant in foro conscientiæ, & ultima non, & quatuor reliquas non obligare in illo est probabile. num. 41.

Pœna etiam ipso iure imposita regulariter non ligat conscientiam. num. 41.

36 XXVI. Not. in uerb. [scelus] adiunct. uerb. [pessima] infrà posito, quod actiones per hanc Extrauag. punitæ, erant scelera, & pessima peccata etiam antę hanc Extrauag. quatenus enim ait hoc scelus ante illã inoleuisse, palã præsupponit exercitium illarum ante illam scelus fuisse, & quatenus ait, illa esse pessima, quando hæc Extrauag. fiebat, præsupponit ea ante illam fuisse talia, non enim hæc antequam fieret et promulgaretur, poterat illa facere talia, cum lex non extendatur ad præterita, cap. secundo, & fin. de constit. In quod ipsum faciunt etiam sequentia uerba, quibus asseritur: [Existimationem Curiæ per ea offendi] & rursus [in eos qui talia agunt animaduertendum fore] quæ relata ad omnia præcedentia præsupponunt ea digna fuisse animaduẽrsionẽ, & punitione, antequam per hanc punirentur, per quæ omnia corroboratur notabile tertium, sicut & hoc per illud.

37 XXVII. Nota ibi [nundinentur] n. actionẽ hic punitarum

rum et consequenter, q̄ quærere quē sibi onus vel mandatum impetrandi iustiam vel gratiam, accepto, pacto, vel promisso sibi in id pretio, est graue peccatum, Quod tamē limitandum est; non vendicare sibi locum in pretio quod ei datur vel promittitur pro mercede, salario, vel honorario laboris, industriæ, et solicitudinis ob id subeundorum, nā illud iustè datur et accipitur: Tum per illud Lucæ 10. [Dignus est mercenarius mercede sua] probat in c. primo 13. q. 1. Tum per illud eiusdem Lucæ cap. tertio: [Estote contenti stipendijs vestris] relatum in cap. Militare 23. q. prima. Tum quia id non datur pro iustitia vel gratia, sed pro labore, industria, et solicitudine remunerandis, etiamsi paulò plus iusto in signum gratitudinis detur: Si verò datur multū exuperans, præsertim cum pro magnitudine gratiæ impetrandæ augetur, et pro paruitate munuitur, cū tamen fortè maior labor debeat impendi pro parua quam pro magna, merito potest iudicari in foro exteriori potius datum in pretium gratiæ impetrandæ, quàm in remunerationem laboris, industriæ, & solicitudinis. In foro autem interiori, ipse qui dat vel recipit esto Iudex, pro quò principalius det vel recipiat, & si principalius det uel recipiat pro iustitia, vel gratia obtinenda quàm pro labore, industria, & solicitudine, incurret istas pœnas, & si contra principalius pro illis quàm pro hac, non incurret, quia attendendum est, quod principaliter agitur l. si qu... causam ff. de reb. cred. cum multis ibi cumulatis per Iasonem et l. si non sint §. perueniamus ff. de aur. & arg. leg. & per dicta supra notab. 21. num. 32. et tradita à nobis in d. man. cap. 23. num. 100. & profundius aliis in c. Cum minister 23. q. quinta à num. 39. ubi tamen clare cōcludimus

con-

contra Bart. & aliquot alios, ibi citat. non omnem causam sine qua nõ fieret actus, dici principalẽ. Ex quibus colligitur responsio danda cuidam misso vel venienti à Regno Indiæ maris Oceani [quòd vocãt del Peru] dato sibi mãdato vnà cum aliquot centenis ducatis, ad impetrandum quasdam gratias Apostolicas.

58 XXVIII. Nota ibi [donis pollicitationibusque ambiũt] actionem ob quam incurruntur istæ pœnæ, et consequenter esse graue peccatum, ambire, siue adire alliciendo donis et pollicitationibus, valentes gratia, apud illos, qui facturi sunt gratiam vel iustitiã, pro illa, medio illorum obtinẽda; nec est hæc eadem quæ sexta, quam secuti Io. Mon. collegimus ex illis verbis [promittentes et acceptantes] quia illa est de promittente tertio quasi proxenetæ, apud quem lucrum promissum non est remansurũ: hæc autem est de promittente vel dante tertio apud quem lucrum est remansurum, et ita longè differunt, vt palam est. hæc tamen restringenda est ad allectionem per munera illicita, & in eiusmodi rogationibus & flagitationibus inter probos insolita, per dicta supra in notab. 9. 11. & 21.

XXIX. Not. ibi (quidam &c. quæsisse affingant) actionem 12. de punitis hic, uidelicet fictionem qua mendaciter quis fingit se dedisse pretium uel munera pro opera præstanda uel præstita per ualentem gratia, apud iustitiæ uel gratiæ Authorem; Super qua sumus interrogati, An per eam incurrantur pœnæ, etiam non secuta obtentione gratiæ? & uidetur respondendũ affirmatiuè, per ea quæ supra not. 9. & 10. diximus eas incurri per pactionem & promissionem uel acceptationem, etiam non secuta datione, nec iustitiæ, uel gratiæ obtẽtione, hæc enim actio æquè prohibetur

betur ac illæ, & ſicut illas includit Extrauag. Bonif. hic innouata, ita hanc includit hæc illam innouans, quatenus illam ad hanc extendit: Quod autem ad hanc extendat, colligitur primo ex eo, quòd ea relata cum contentis in Extrauag. Bonifacii, & aliis duabus in duobns proximis notab. collectis, ſubdit ea eſſe peſsima, quod intelligi debet de omnibus contentis in innouante & innouata, & quamuis alicui uideri poteſt, non referri ea ad contenta in innouata, quia ſunt paululum remota, nemo tamen negare poteſt referri ad tres proximas per innouantem additas quarum una eſt hæc.

Secundo, quòd præmiſſo ꝙ ſunt peſſima, & quòd æſtimationem Curiæ grauiſſimè offendant, ad id in eos, qui talia agunt animaduertendum fore, intelligendum per uerbum [Talia] ea omnia quæ prædixit, uel ſaltem ea, quæ proximè præcedunt arg. c. Secundo requiris de appel. & citatorum per gloſſas eius.

Tertio, quòd adiungit innouationem extrauagantis Bonif. viii. & eius pœnarum, extendendo eas per illa uerba [eaſdemque omnes extendimus ad audentes qualecunque horum facinorũ, quæ aſcripſimus] in quibus pondera uerbum [extendimus] per quod apparet uelle ſe, ut habeat locum etiam in aliquot aliis, quam contentis in d. Extrauag. Bonif. & non ſunt aliæ, quàm proximè relatæ, quarum una eſt hæc, de qua hoc notabile, ergo etiam ea eſt una de actionibus in hac Extrauag. punitis: pondera etiam illa uerba [qualecunque horum facinorum] in quibus illa dictio demonſtratiua [horum] aptius refertur ad tres proximas; Tum quia ſunt præſentiores quia proximiores, & illud pronomen demonſtratiuũ reſpiciens præ-

ſentia oculo corporis vel mentis iuxta textũ, et ibi notat per Bar.& alios in l.hoc edicto,quæ eſt prma ff.de nou.op. nunc.aptius reſpicit præſentiora: Tum quia non ſunt alia præſentia,nec abſentia, quę demonſtrentur, et in quæ fiat extenſio, niſi prædicta tria, de quorum tertio eſt hoc notabile. Pondera item uerbum [quæ adſcripſimus] ideſt adiecimus, quæ ſola tria prædicta ſunt, ergo etiam illa includuntur.

Quarto, per illa verba [illis et aliis ſupradictis] poſita in verſ. ſequenti [Audentes] per quæ clarè diſtinguendo illa,quæ ipſemet adiicit ab aliis contentis in Extrauag.Bonif. pœnas eius extendit ad conſulentes,auxiliantes, et fauentes ea facientibus.

XXX. Not. ibi(dantes &c. conſilium, auxilium vel fauorem]tres alias actiones, quæ ſunt 14. 15. 16. quas adiicit S. D. N. Circa quas dubitari poteſt: An per eas ſolas non ſecuto effectu conſilii, auxilii vel fauoris, incurrantur pœnæ huius Extrauag? Nam pro parte affirmante facit primo id, quod dictumeſt ſupra not. 8. videlicet: quòd prædictæ pœnæ incurruntur per pactionem, promiſſionem, dationem et receptionem pro obtinenda iuſtitia vel gratia,licet non obtineatur.

Secundo,ꝙ c.primũ de homicid.lib.6.cum ei annotatis habet: Mandantem occidere per aſſaſinos perindè incurrere pœnas illius c. non ſecuto homicidio, ac ſecuto illo, et l. Quiſquis C. ad leg. Iul. maieſt. perindè punit ineuntem fœdus contra principem, ac bellantem contra eum,et volentem occidere ſenatorem eius, ac occidentem illum.

Tertio, quòd conſulens alicui ut appellet à Papa ad futurum Concil. cenſetur excommunicatus etiam appellatione

tione minimè ſecuta, per extrauag. Pii Secundi, & Iulii Secundi not. 8. citat. licet non per Bullam Cœnæ S. D. N. Greg. XIII. ut diximus in Manual. c. 27. num. 58.

Pro parte uerò negante, quæ verior uidetur, facit efficaciter id, quod latè probamus in d. man. c. 27. num. 51. citato ſupra notab. 8. num. 12.

Ad oppoſita reſpondetur, ea procedere, quando pœna non acceſſoriè, ſed principaliter imponitur contra conſulentem, iuuantem, uel mandantem, non autem cum principaliter imponitur contra facientem, & acceſſoriè contra conſulentem, auxiliantem, vel mandantem, Et cum hic non exprimatur, An principaliter, an acceſſoriè puniri iubeantur conſulentes, iuuantes, et fauentes, nec alterũ eorum neceſſariò ex eo inferatur, videtur dicendum eos acceſſoriè, et non principaliter prohiberi et puniri, per regulam illam, quòd in dubio mollienda eſt conſtitutio pœnalis ad pœnam minorem, cap. pœnæ de pœn. diſt. prima et l. ſi de interpretatione et l. ſi præſes ff. de pœn.

Aduertendum tamen, ꝙ interdum datur conſiliũ, auxilium, vel fauor ſolum ad obtinendum gratiam vel iuſtitiã, et interdum ad paciſcendum, vel promittendum, vel dãdum, vel recipiendum &c. Et in priori caſu non incurritur, niſi obtineatur, nec in poſteriori, niſi pactio, promiſſio, datio vel receptio quæ conſulitur, ſequatur, non tamen oportet in hoc, quòd obtentio ſequatur, quia non ponitur acceſſoriè ad obtentionem, ſed ſolum ad pactionem, promiſſionem &c. Quòd valdè notandum eſt, & confirmat, declaratque poſita in d. not. 8.

41 XXXI. Not. ibi [Quinetiam, uſque ad fin.] quinque pœnas nouas, Quatuor quidem extraordinarias ipſo iure

incurrendas, & quintam ordinariam, quas addit S. D. N. tribus impoſitis à Bonif. puta pœnæ excommunicationis ipſo iure incurrendæ, & nullitatis obtentorum, & reſtitutionis malè acceptorũ, quæ uerè non eſt pœna, Quinque prædictarum nouarum: Prima eſt priuatio à beneficio Ecclesiaſtico & ſeculari perpetuo uel temporali.

Secunda priuatio ſimilis ab officiis, Tertia incurſiò infamiæ, Quarta inhabilitas ad prædicta beneficia, & officia, Quinta, quæ ordinaria eſt, ut pro rei qualitate extra ordinẽ puniatur. Circa quas octo pœnas dubitari poſſet. An etiã in foro Conſcientiæ habeant locum, Ita ꝙ abſq; alio ſuperioris vel Iudicis præcepto uel monitione teneatur quis ſub pœna mortalis peccati eas pati?

Ad quod reſpondeo primo affirmatiuè procul dubio, quoad tres pœnas Bonif. ſcilicet excommunicationis, reſtitutionis, & nullitatis obtentorum, Quoad excommunicationem quidem, & reſtitutionem, ſecundum ſententiã omnium, tam eorum, qui opinantur non teneri, nos regulariter in foro Conſcientiæ ad ſubeundas pœnas ipſo iure incurſas; quàm eorum, qui contrarium affirmant, eò ꝙ excommunicatio ſecum fert executionem, & reſtitutio nõ eſt omnino pœna. Quoad pœnam nullitatis autem, quia id ex mente Authoris clarè collectũ eſt ſupra not. xxv. Negatiuè autem procul dubio, quoad octauam, ſcilicet pœnã ordinariam, quæ extra ordinem à Iudice imponenda eſt, ſecundum ſententiam omnium poſt gloſ. in d. c. Fraternitas 12. q. 2. & Thom. recep. 2. 2. q. 62. art. 3. dicentium neminem teneri ſubire pœnam in foro Conſcientiæ à Iudice imponendam, donec imponatur.

Secundo, ꝙ (licet dubitari poſſit) tamen probabiliter di-

ci potest aliis prædictis 4. extraordinarijs pœnis non esse locum in prædicto foro, attento quòd adeò magnæ sunt, & quòd, ut supra dictum est, magis sunt additæ ad terrendum & in exemplum, quo multis grassantibus opus erat, iuxta l. Capitalium, §. famosos ff. de pœn. quàm pro qualitate culpæ, & quod difficillimum est, quòd quis contra semetipsum, tam grandes pœnas exequatur, & quòd priuationes, de quibus hic, expresse extenduntur, ad beneficia & officia secularia, quoad quæ, certò puto non esse locum eis in foro Conscientiæ, & quòd (ut latius demonstro in Comment. cap. Fraternitas 12. q. 2.) frequentior (cui & ipse adhærere soleo) habet indistinctè nullas pœnas etiam ipso iure incursas, obligare in foro Conscientiæ delinquentem, ad eas contra se exequendas, nisi Author legis expresse uel tacitè id iubeat. Quod rarissimè faciendum est propter ibi adducta, præsertim propter cap. Erit autem lex 4. dist. declaratum per Thom. secunda 2. q. 95. art. tertio quatenus habet legem debere esse possibilem moraliter seruatu, qualis uix esset lex statuens, ut quis magnas pœnas contra se exequeretur.

SUMMARIUM.

Datio & acceptio hic punitæ, etiam extra Sed. Apostolicam, non licent pro spiritualibus, num. 42. nec pro inuendibilibus. num. 43. nec pro officijs malis, uel malè præstitis, uel præstandis, uel bonis, sed debitis modo mediocri, præstitis, uel præstandis n. 46. nec pro bonis tanquam de iustitia debitæ, sed sic pro officiis

officijs non debitis, uel modo meliori, quàm debito, præstitis uel præstandis. num. 47.

Simoniacus mediator, collator, uel præsentator tenetur restituere fructus malè perceptos à Simoniaco, in subsidium illius. num. 42.

Restituere tenetur dans causam damni etiam mediatam, modò sit propinqua. num. 42.

Causam qualem damni dans restituere teneatur. n. 42.

Argumentum à contrario, Qui dicit de uno &c. Sic limitandum. num. 42.

Vendibilia non esse omnia, quæ non sunt spiritualia, in quibus est locus Simoniæ. num. 43.

Scientia & omnis uirtus intellectualis, est inuendibilis, quia inæstimabilis. num. 43.

Doctor docens pecunia non uendit scientiam, sed laborem, & onus eam docendi? num. 43.

Virtus moralis & Theologa est simpliciter uirtus, & tam illa, quàm suus actus fortius inuendibilis, quã intellectualis, quæ secundum quid, & cum adiectione intellectualis est uirtus. num. 43.

Iustitia & actus eius Iudicium, et consequenter sententia cur inuendibilia? num. 44.

Virtutum ad actus exercendos obligatio uendibilis, licet ipsa non sit talis. num. 44.

Iuris dicendi officium uendibile est, licet uetetur uendi. num. 44.

Iurisdi-

Iurisdictio temporalis uendi, permutari, in feudum, & dotem dari potest. num. 44.
Vendibilia esse de se multa Iuris publici, etiam qua uendi vetantur. num. 44.
Intellectus, siue ratio noua l. 2. & 3. ff. de cond. ob turp. causam. num. 45.
Iustitiam et iudicium uendens, etiam Monarcha cur peccet? num. 45.
Vendere, & principaliter pro temporali re dare, paria in hoc proposito. num. 45.
Iurisdictio vendi potest ab Inferiori, sed non officium iudicandi. num. 45.
Iudicandi officij obtentio, tacita pecunia data mediatori, cur surreptitia, nisi & c. num. 45.
Tacitarnitas non omnis ueri, quod retraheret à concedendo, nocet. num. 45.
Lucrum quod, non turpe acceptum pro officio debito. num. 46. & melius num. 48.
Beneficium nemo tenetur de suo praestare gratis. n. 47.
Medicus non tenetur curare diuitem gratis, etiamsi aliter nolit curari. num. 47.
Intellectus huius Extrauag. & l. 2. 3. & 4. de cond. ob turp. caus. quoad data pro officio indebito. nu. 47. Et quoad aliud num. 49.
Familiares & officiarij pro quo modo faciendi officia debitè aliquid capiunt num. 48,

Peccant

Peccant qui non pro officio debito mercedem accipientes. num. 48.

Beneficus est etiam qui confert quæ sibi retinere nequit, & qui debita soluit. num. 49.

Donatio non desinit esse merè liberalis, eò quòd fiat ob causam minus principaliter. num. 49.

Peccata sunt quædam per accidens ob speciem mali, quæ de se licent: num. 49.

Dare licet ministris Iudicũ ab aditum faciliorem &c. num. 50.

Datum Thesaurarijs & debentibus soluere quod iustum. num. 50.

Lucrari datum a militibus uel alijs Principum uel aliorum creditoribus, pro intercessione recuperandi stipendia, uel alia debita, utplurimũ turpe. n. 51.

Franciscus ab Erasso laudatus. num. 51.

42 XXXII. Not. hic locus admonet præstare id, quod cõposito iam Commẽtario, cũ imprimeretur tertiũ notabile in eo nu. 6. promisimus, nempè decidere: An, et quantũ peccet, qui alibi quã apud sedem Apostolicã, Regibus, Principibus, Magnatibus, et aliis primæ notæ, vel inferioris, uiris uel fœminis, assistentes, aut inseruiẽtes gratè à secretis, vel aliis ministeriis magnis vel paruis, et alii amicitia, et gratia apud eos multũ valentes, accipiunt munera interdũ conuenta et promissa, interdum absque conuentione, ante vel post Iustitiam vel gratiam obtentam? et An obtentio valeat? et aliquam censuram et obligationem restituendi incurrant? et An idem

idem ſit dicendum de dantibus vel promittentibus eis? Ad quam prætermiſſis gratia breuitatis decẽ fundamẽtis, quę pro parte negante, et duodecim, quæ pro affirmante formaueram: Reſpondeo primo, Quod grauiter peccant, qui id ita faciunt circa ſpiritualia, vt committatur Simonia, etiamſi ſint Principes, et Monarchæ, Eccleſiaſtici, vel ſeculares, et etiam incurrunt cenſuras, et actus eſt nullus, ſi Simonia fuerit realis in ordine, vel beneficio: iuxta Extrauag. 2. de Simon. et tradita in Manual. Confeſſ. cap. 23. num. 100. excepto Papa, per dicta ſupra notab. 9. n. 14. et prius in Manual. Confeſſ. cap. 23. num. 106. Reſtituere autem tenentur ea, quæ ſibi retinenda acceperunt cap. De hoc de Simon. non autem illa, quæ pro aliis acceperunt, et eis tradiderunt, quia ad illa reſtituenda ipſi tenebuntur iuxta ibidem notata, An autẽ teneãtur reſtituere fructus, quos virtute talis collationis ſimoniacæ, et nullæ, perceperit beneficiarius, in ſubſidium illius nolẽtis vel non potentis reſtituere? quęſtionis grauis fuit, incidẽtis in ſummo pœnitentiariæ Prætorio, de patre, qui per ſimoniam quæſiuit filio beneficium, An teneretur reſtituere fructus perceptos ab eo? quæ tamen non fuit deciſa, quia ex alio capite res propoſita fuit expedita. Nam pro parte negante facit primo, quod prædicta Extrauag. quatenus agens de mediatore et beneficiario, et tantum ſtatuens hunc teneri ad reſtitutionem fructuum, videtur de illo ſignificare cõtrarium arg. cap. Nonne de præſump. et l. Cum Prætor de Iudic.

Secundo, Quod non fuit cauſa immediata damni, de qua tantum videri poteſt intelligendum cap. fin. de iniur. Tertio, Quod alioqui oporteret dicere omnes mediato-

res simoniæ realis in beneficiis, et collatores, præsentatores, et electores simoniacos, teneri ad restitutionē fructuū malè à simoniacis perceptorum: Oporteret item dicere eos qui conferunt, vel conferri procurant excommunicatis, suspensis, illegitimis, irregularibus, et aliis inhabilibus, teneri ad restituendos fructus ab eis percipiendos, quæ insolita videntur et absurda, et ita non dicenda l. Nam quod absurdum ff. de oper. liber. et cap. Dudū de præben. lib. sexto, Quarto, Quod dans causam remotam mortis non est irregularis iuxta glos. sing. et recept. in cap. De cætero de homicid.

Pro parte affirmante facit primo, Quod omnis qui dat damnū, tenetur restituere illud secundū omnes : Et quod, qui causam damni dat, videtur dare illud cap. fin de iniur.

Secundo, Quod non iuuat aduersam partem, dicere illud c. esse intelligendum de dante causam, ex qua immediatè sequatur damnum ; et quod mediator simoniæ, non videtur dare causam, ex qua immediatè sequitur dānum male capiendi fructus: Tum quia d. c. fin. nòn distinguit inter causam mediatam, et immediatam nec Thom. 2. 2. q. 62. art. septimo, Imò significat sufficere, vt sit causa sine qua non: Tum quòd l. Qui occidit ff. ad l. Aquil habet, eū qui occidit seruum pignori datum, teneri ad restituendum vsq; ad valorem serui, quod debetur creditori, si debitor non est soluendo, & tamen non uidetur occisor fuisse causa immediata illius damni, sed ualde mediata, & quod qui furatur sartori acum, uel alii operario Instrumentum, sine quo non potuit operari, & cum quo operatus fuisset, tenetur ad restituendum, ut concludimus in Manual. cap. 17. num. 3.

Tertio,

Tertio, Quod qui conſulit, iubet, uel opitulatur alicui ad faciendum Inſtrumentum teſtamenti, uel debiti falſum: Qui ſuo teſtimonio defendit illud, & qui teſtatur quempiam eſſe capacem hæreditatis, legati uel muneris, cuius non eſt capax, tenetur reſtituere hæreditatem legatum, debitum malè exactum, munus, uel officium alteri ademptum: Attamen non conſequitur hæreditatis ablatio, nec debiti exactio, nec muneris, uel officii collatio immediate ex prædicto conſilio, iuſſu uel opitulatione: Nam prius oportet interuenire teſtamenti apertionem, ſignorum recognitionem, hæreditatis aditionem, legati acceptationem, debiti petitionem, incapacis ad munus electionem, uel optationem, & id genus alia, & mediatoris ſimoniaci actio, tam dirigitur in malam acceptionem fructuum beneficiarii ſimoniaci, quàm actiones prædictorũ falſariorum, in fructus per illa falſa quærendos.

Quarto, Quod non obſtant pro parte negante adducta. Ad primum enim reſpondetur, Quod ut ait Dom. recept. in c. Qualis 25. diſt. illa regula: Qui de uno dicit, de alio negare uidetur, intelligenda eſt de alio diſſimili, non de ſimili, pro quo facit l. Non poſſunt ff. de leg. & c. Si tibi abſenti iunct. gloſ. quæ addit idem, ſi præſenti de præb. lib. ſexto, Et tam qui dat pecuniam pro beneficio, quàm beneficiarius, ambo ſunt ſimoniaci, & in hoc ſibi ſimiles.

Ad ſecundum autem colligitur reſponſio ex vltimo argumento pro hac parte formato.

Ad tertium uero, Quod, ut Dialectici dicunt, multiplicatio inconuenientium non ſoluit argumentum, & quod non minus ardebit, qui cum multis ardebit, ut ait Aug.

in cap. Multi 3. q. 1.

Ad quartum nego prædictum mediatorem non dare causam propinquam, tam enim propinquam dat, quàm qui furatur acum sartori, & qui mutuat ensem occisori, credens, uel credere debens eum occisurum, & mutuans schalas alicui, quem credit, uel credere debet ascensurum per eas in domum causa furandi. Sit itaque conclusio, licet terribilis omnibus, de quibus quæstio est proposita, quique simoniaco modo dant uel accipiūt circa beneficia spiritualia, quorum numerus (proh dolor) magnus est; Arbitror autem, quod licet accepta immediatè propter simoniam, debeant restitui Ecclesiæ, cui facta est iniuria per d. c. De hoc: fructus tamen simoniacè percepti, possunt restitui etiam pauperibus, uel successoribus Canonicis in beneficio: Imò etiam sibi ab eis remissionem, uel condonationem eorum in opera pia quærere, iuxta ea, quæ ad simile propositum scripsimus in Comment. c. Non liceat 12. q. 2. §. 12. num. 4. Possunt item excusari procurando ut ipsi beneficiarii restituant illos pauperibus, uel se modo licito cum Camera Sed. Apostolicæ componant, quoniam illi tanquam facientes principalius tenentur ad illam restitutionem, quàm illi consentientes, qui tenentur tantum in eorum subsidium, iuxta dicta in d. Manual. cap. 17. à n. 17.

43 II. Principaliter dico, Quod idem uidetur dicendum de datis & acceptis pro his quæ suapte natura, idest: Iure Naturali uel Diuino sunt inuendibilia, præterquam quod in his non committitur Simonia, & in spiritualibus sic: Sintne autem ulla talia? quæstionis est, Nam pro parte negante facit, Quod omnia temporalia uidentur competere, ac regi Iure humano, c. Quo iure 8. dist. & l. Benè à

Zenone C. de quadriénn. præscrip. cui non subest princeps l. Princeps ff. de leg. imo quod in hiis placet Principi, legis habet vigorem §. Sed & quod Principi Instit. de iur. nat. gent. & ciu. desumpto ex l. 1. ff. de Constit. Princip. Vnde & Romani Pontt. appellantur Canones animati in c. Ipsi sunt Canones 9. q. 3, iuxta mentem glos. quæ pro ei concordanti citat fin. Auth. de Consul. eo quod habet Imperatorem esse legem animatam; & quòd Thomas ad Duciss. Brab. ait: Officia Iudicum, quibus datur temporalis potestas, iustè uendi posse, modò uendantur idoneis, & pretio, quod sine grauamine populi recuperari possit, & consequenter Iurisdictio ipsa, quæ cũ tali officio traditur.

Sed pars affirmans tenenda est, primò quidem: Quòd sapientia, scientia, & prudentia, & omnis alia uirtus intellectualis & naturalis, modo naturali, quæsita, non est res spiritualis, in qua committitur Simonia, ut diximus in Manual. Confess. c. 23. núm. 100. uers. Ex qua (contra mentem glos. c. Non licet 11. q. 3. & Host. & Card. in c. Quia nonnulli de Magistr. sentientes committere simoniam, illos, qui docent aliquam scientiam pecunia) attamen est inuendibilis, quia inęstimabilis: Tum, quia est altioris ordinis bonorum, quam sint pecuniaria, imo & honoraria, quia sunt bona animæ, quæ omnibus corporeis, & fortunæ bonis præstat c. Si habes sub finem 24. q. 3. & c. Ille 22. q. 5. cuiusque bona, fortunas præcellunt arg. c. Deteriores 6. q. 1. Tum per illud. Sap. 7. [Omne aurum comparatione sapiētiæ, est arena exigua.] Túm, per illud l. prima ff. de uar. & extraor. cognit. [Res sanctissima est ciuilis sapiētia, quæ pretio nummario non sit æstimanda] Tum, quod non obstat, Quod doctor potest accipere salarium ad docendum

ſcholaſticos,ex publico ærario, vel contributione, ſeu collecta ſcholaſticorum,ut pulchrè determinat Panor. cõtra ſcrupulos Hoſt.& Anton.in d.c. Quia nonnulli, & ante illum gloſ. ibidem, & ante illam, gloſ. Ioh. in cap. De quibuſdam 37. diſtin. & melius Bartholom. Brix. in additione eius,quia,ut ipſe reſpondet,Doctor non uendit ſcientiam, quæ eſt inæſtimabilis, ſed locat laborem & operas ſuas ad eam docendam. Pro qua locatione,& obligatione faciendi,etiam ſpiritualia,& ad morandum alicubi,ut illa faciat, poteſt recipi,& promitti pecunia, licet non pro ipſis ſpiritualibus faciendis: iuxta doctr.ſing.Innoc. in c. Quoniam in 2. ſub fin. Ne Præl. vic. ſuas.

II.Quod etiã omnis uirtus moralis, & à fortiori Theologa, & omnis actus eius eſt inuendibilis, quia inæſtimabilis: Tum, quòd ſapientia, ſcientia, & omnis alia uirtus intellectualis eſt inæſtimabilis, ut iam dictum eſt, ergo à fortiori erit talis uirtus moralis, cùm hæc ſimpliciter ſit uirtus,illa verò ſecundum quid, cum adiectione (intellectualis) ut docet Thom. 1. 2. q. 58. artic. 1. Tum, quia hæc eſt ratio radicalis, & noua, cur ſententiæ vænales ſint nullæ l. Vænales C. quando prou. non eſt nec. tranſlat. in §. vænales 2. q. 6. Tum, quia hæc etiam eſt ratio, Quòd nullum bonum pecuniarium poſſit eſſe finis aptus ullius actus quantulecunque virtutis, ut poſt Adrian. Quod lib. 11. tradimus in cap. Cum miniſter 23. q. 5. num. 30. & in Manual.præl.7.n.22.Ratio enim eſt, Quòd omne bonum pecuniarium eſt quoddam æſtimabile, & minus virtute & actu virtutis inæſtimabilibus, & finis quatenus talis, debet eſſe maior medio, quatenus tale: & ita non poteſt eſſe aptus finis eorum.

Quæ

Quæ conſequitur, Quòd etiam iuſtitia & Iudiciũ, de quibus in propoſito agitur ſunt inæſtimabilia, et inuendibilia: Tum, ꝙ iſtæ duæ Extrauag. hoc ſignificant: Tum, ꝙ Iuſtitia eſt uirtus ex Ariſt. 5. Ethic. et Thom. 2. 2. q. 58. art. 3. et Iudicium actus eius ex eod. Thom. ibidem q. 60. art. primo, et ut prædictum eſt omnis uirtus, et omnis actus eius eſt inæſtimabilis, et inuendibilis. Nec obſtat his quòd tributa ſoluuntur Regi, ut prudenter gubernet, qui eſt actus prudentiæ, et conſtat prudentiam eſſe uirtutem ex Thom. 2. 2. q. 47. artic. 4. et prudenter gubernare actum eius ex eod. Thom. ibid. art. 10. et 12. et quòd penſio penditur Iudici, ut iuſtè iudicet: Et conſtat Iuſtitiam eſſe uirtutem et Iuſtè iudicare actum eius ut prædictum eſt.

Nec quòd Cantori datur ſalarium, ut religioſè canat, Et conſtat Religionem eſſe virtutem ex Thom. q. 81. art. ſecundo, et cantum diuinum actum eius ex eod. q. 91. art. 1. Nec quod ſtipendiũ ſoluit militi vt fortiter pugnet, et pro pugnet, cũ tñ cõſtet fortitudinẽ eſſe uirtutẽ ex eod. Thom. 2. 2. q. 123. art. primo, et fortiter pugnare actũ eius ſecundũ eund. ibid. art. quinto. Nec quod præſtituit reditus monialibus, vt honeſtè et caſtè uiuãt, cum tñ cõſtet temperantiam eſſe uirtutẽ ex eod. Thom. 2. 2. q. 141. art. primo, et honeſtatem pertinere ad illam ex eod. q. 145. art. 4. et caſtè uiuere eſſe actum caſtitatis temperantiæ attributæ ex eod. q. 151. Nec quòd aliis, aliis uirtutibus et operibus earum incumbentibus præmia præſtituuntur. Non inquam hæc obſtant, quoniam non dantur in pretiũ uel in finem principalem prædictarum virtutũ, et artiũ earum, ſed in calcar, ſiue incitamentum et ſuſtentationem laboris, quem incumbentes eis ſuſtinent, et in recõpenſam obligationis,

qua

qua se ad eum ferendum astringunt, ut paulo ante diximus, Quod Doctoribus non dantur stipendia in pretium doctrinæ, quam docent, sed laboris quem in docendo suscipiunt, & in recompensam obligationis, qua se ad illud faciendum astringunt, quod & dari, & accipi posse etiam pro obligatione, qua se quis astringit ad faciendum spiritualia, licet non pro ipsis spiritualibus, uel actibus, quibus illa fiunt, ibidem dictum fuit, ex Innoc. in c. Quoniam 2. Ne Prælat. vic. suas.

Non obstat secundo, prædictum responsum Thomæ ad Ducis. Brab. quod licebat ei duobus seruatis uendere officiũ publicæ potestatis quia aliud, est uendere, uel emere officium dicendi Ius, quod ipse ait: et aliud, uendere uel emere Iustitiam, quæ uirtus est, uel actum eius, qui est Iudicium, quo Ius dicitur, quæ sunt inuendibilia, quod nos dicimus.

Non obstat tertio, Quod Fabian. de Monte in tractatu de empt. et uend. q. 2. uers. Sexto quæritur, secutus Baldũ in tit. de Pac. iuram. firm. in usib. feud. cap. 1. determinat Iurisdictionem uendi non posse, nec consuetudinem eam uendendi ualere: eo quod diffinitur esse: Potestas de publico introducta cum necessitate Iuris dicendi et æquitatis statuendæ a glos. ab omnibus recepta l. primæ ff. de Iurisd. omn. Iudic. Tum, quia cõtradicit omniscio Thomæ ab omnibus recept. in præfato resp. ad Duciss. Brab. Qui asserẽdo officium cũ potestate temporali Ius dicendi esse uendibile, consequenter significat Iurisdictionem ipsam uendi posse. Nec potest excusari Fabian. intelligendo eius dictum tantum de Iurisdictione spirituali, quam certum est nec uendi, nec locari posse, eo quod id esset Simonia-

cum cap. primo et c. Quoniã 2. Ne Prælat. uit. ſuas: quoniam palam eſt eum loqui de ſeculari quæ eſt temporalis, et pecunia æſtimabilis, ut Thom. ſupra ſignificauit: Tum, quia conſuetudo, quæ optima eſt legum interpres cap. Cũ dilectus de conſuetud. ubique gentiũ recepit, Iurisdictionem temporalẽ, et vendi, et permutari, et locari, et in præmiũ rerum bene geſtarum, et dotem, et feudum dari poſſe: Tum, quod nulli legi naturali vel diuinæ eſt contrariũ, imò conſonum legi ex hoc Iure ff. de iuſt. et iur. c. Ius gẽtium prima diſt. quatenus cum ſuis glos. ſignificant Regnum, et conſequenter Iuriſdictionem eſſe poſſe in dominio alicuius, et ita, vt diximus, ea poſſe locari, permutari, donari, et in hæredes et legatarios trãſmitti, et cõſequenter vendi, argumento l. primæ ff. de contrah. empt.

Tum, quia (non vt ille inſinuat) omnia publici Iuris ſunt ex ſe inuendibilia, ſed ſola ſupernaturaliter data, vel poteſtate ſupernaturali conſtituta, et ſacrata, vel ſuapte natura inæſtimabilia, licet naturaliter quæſita, quorũ de numero non ſunt dominia rerum, nec perſonarum temporalium, nec oppidorum, ciuitatum, et regnorum, quæ Iure gentiũ, donatione, ſucceſſione, permutatione, et aliis contractibus quæri et perdi poſſunt, vt prædictũ eſt, imò nec bona immobilia Eccleſiarum, licet iure humano vendi vetentur c. Nulli de reb. Eccl. non alien.

Non obſtat Quarto, quod per Auth. Vt Iud. ſine quoque ſuffrag. grauiſſim è multis rationibus vetatur, ne quod munus iudicãdi pro pretio detur. Quia et ante illam cautum fuit l. Sancimus C. Ad l. Iul. repetund. relata in cap. Sancimus 1. q. 7. in hæc uerba [Prouincias recturi non debent aſſumi ambitione ſed teſtimonio probatæ uitæ et iu-

rati inter gesta depromant se pro administrationibus sortiendis, neque dedisse quippiam, neque daturos unquã postmodum fore, siue per se, siue per interpositam personam in fraudem legis, sacramentique, aut donationis, uenditionis ue titulo aut uelamento cuiusque contractus, et ob hoc (exceptis salariis) nihil penitus tam in administratione positos, quam post depositum officiũ, pro aliquo præstito beneficio tempore administrationis, quam gratuito meruerunt, accepturos) Non inquam hoc obstat.

Tum, quia non loquitur de Iurisdictione, neque illius venditione, sed de munere et officio Iudicãdi: Tum, quia non probant munus, et officium iudicandi esse inæstimabile, et inuendibile de se Iure naturali, vel diuino, sed tantum non expedire ut uendantur, et ideo iure illo humano iussum, vt gratis detur: Tum, quia nõ probant talia mũnera, et officia non posse uendi à Principe, qui tali iuri humano non subesset: iuxta l. Princeps ff. de leg. Tum, quia Duciss. Brab. (siue quod iura imperii et regalia sui Ducatus haberet, siue quod ille Ducatus tempore Thomæ non suberat plus legibus Romanis quam reliqua Gallia) licitè potuit vendere talia munera, duobus seruatis, vt ipse Thom. respondit: Quod passim apertè à Regibus Galliarum, seruatis duobus, quæ ipse requirit, fieri olim vidimus. In Hispania, licet non væneant pretio aperto, frequenter tamen vidimus dari in dotem, et in compensam obsequiorum propriorum, vel Patrum magno pretio valentium: Tum quia etiam, vt dictum est, prohibitum est, ne bona immobilia Ecclesiarũ vendantur, non tamen ob id dicuntur de se inuendibilia, quia sunt æstimabilia, vt sunt et ipsa iudicandi officia et munera.

Ex

45 Ex quibus infertur primo, Noua ratio l. secundæ. & tertiæ ff. de cond. ob turp. caus. quatenus habent: offendere legem, qui dat, uel accipit aliquid, ut rectè iudicet: Ratio enim cõmunis, & antiqua est: Quod qui dat, uidetur dare ad corrumpendum Iudicem, & qui accipit, uidetur accipere pro eo, quod tenetur facere, quorum utrunque est turpe: Ratio autem noua ex prædictis collecta, est, Quod res inuendibilis & inæstimabilis uenditur aut emitur, aut bonũ pecuniarium, & æstimabile, pro actu Iustitiæ uirtutis, qui est inæstimabilis, datur uel accipitur.

II. Infertur, Non solum peccare Iudices Ecclesiasticos, sed etiam seculares, non solum Pedaneos, & mediocres, sed etiam supremos & Monarchas, qui etiã circa prophana emunt uel uendunt, uel uolunt emere, uel uendere Iustitiam (assumendo eam pro uirtute, vel actu eius, qui est Iudicium, quo ius redditur, ut in hac Extrauag. & in l. Iustitia ff. de iust. & iur. accipi diximus sup. not. 16.) aut dare vel accipere aliquid pecuniarium, in pretium vel finem principalem eius: Offendunt enim legem naturalem et diuinam, qua vetitum est inuendibilia, et inæstimabilia vendi, aut (quod in effectu idem est) pro illis in pretiũ uel finem principalem aliquid pecunia æstimabile dari uel accipi: Et constat omnes eos legi naturali, et diuinæ subiici c. Non liceat 10 dist. c. Sunt quidam 25. q. 1. c. 1. de probat.

Tertio Infertur, munera Iudicandi non posse iustè uendi vel pro pretio dari à recognoscentibus superiorem, in terris, in quibus prædicta Auth. Vt Iudices &c. et prædicta lex Sancimns uigent, esto Domini directi et utiles pagorum, et oppidorum, illa cum suis Iurisdictionibus libere uendere possint.

Quarto, (quæ nouissima conclusio est) Impetrationes, & prouisiones munerum iudicandi, quas Reges & Principes faciunt, ignorantes esse malè datam uel promissam pecuniam mediatoribus, vt ea eis obtinerēt, esse surreptitias, & nullas, quia tacetur quiddam verum, quod expressum retraheret Principem à tam facile concedendo: Nec obstat resolutio inserta Man. Confess. c. 22. num. 86. post Rot. decis. 32. de rescrip. in nou. & alios quos citat, & sequitur Felyn. in cap. Postulasti de rescript. Quod licet omnis expressio falsi, quod expressum redderet Principem difficiliorem ad faciendam gratiam, eam annullet, non tamen omnis taciturnitas veri, quod expressum redderet difficiliorem ad concedendum, idem facit, sed tantum illius, quod Iura iubent exprimi: Non inquam id obstat, quia prædicta Iura prohibendo, ne quisquam pretio ad illa munera assumatur; expressè uel tacitè significant in impetratione illorum, id non esse tacendum, sicut l. 3. C. de episc. aud. statuens, ne crimen pluries quàm semel remittatur, tacitè uidetur exprimere, ut in impetratione remissionis secundæ, prima exprimatur, quæ est uera, & à nemine hactenus, quod sciam, reddita ratio illius dicti Guilielmi recept. à Bald. & aliis ibi, & alibi communiter, scilicet: Quod remissio secunda pœnę homicidii nō ualet, non facta mentione de remissione alterius præhabita: Nā ratio, quæ à Bald. & ab aliis redditur, quod Princeps difficilius concessisset secundā expressa prima, nihil valet, per resolutionem supra dictam, quam latè probat Felyn. ubi supra, eo præsertim, quod collatio facta à Principe multis criminibus irretito valet, si illa crimina non inducant irregularitatem, uel inhabilitatem ipso iure ad beneficia,

ficia, & tamen certum eſt Principem difficilius eam facturum fuiſſe, ſi id ſciuiſſet. Quæ illatio non ſolum uidetur procedere in terris, in quibus prædicta iura ſeruantur, ſed etiam in quibus Principes, & Reges eiuſmodi officia uendunt, ſeu in compenſam aliorum obſequiorum, & obligationum conferunt: Nam licet in illis licitè vendantur à Principe pretio ſibi noto, nõ tamen licitè uenduntur alio maiori ſibi ignoto, Quia etiam ipſi nequeunt iuſtè vendere, niſi ſeruatis duobus à Thoma requiſitis, quorum Alterum eſt, ut pretium pro eis datum ſine grauamine populi recuperari poſſit: et ita iniuſtè uenderetur pretio maiori ſibi ignoto, quod difficilius, quam ipſi putant, recuperari poſſet ſine populi grauamine: & proinde grandia peccata peccare, qui pro interceſſione ad huiuſmodi officia impetranda, grandia pretia, ignorante id Principe, contra legem inanimatam, et animatam capiunt, meritoque teneri ad reſtitutionem, licet cenſuras non incurrant.

46 III. Principaliter dico, Quod non poſſunt etiam accipere circa ſecularia, et de ſe uendibilia, pro officiis malis, uel male præſtitis, uel præſtandis, ad corrumpendum vel decipiendum Iudicem, uel gratiæ Authorem: Iudicem quidem, quò ferat ſententiam iniquã uel nullam, uel abnuat, aut differat ferre æquam: Gratiæ uero authorem, quò faciat eam, quæ ſuam poteſtatem excedit, uel quæ Reipub. uel priuato præiudicet, uel quæ ſit ſcandaloſa, uel uetita Iure naturali, uel diuino, uel humano, cui non poteſt ipſe derogare, uel non ſubeſt cauſa id faciendi, Quia nemo ex iniquitate ſua debet reportare commodum l. Itaque fullo ff. de furt. c. Sedes Apoſtolica de reſcrip. neque ob turpem cauſam quærere l. prima, et per tot. tit. ff. et

C. ob turp. cauſ, Non autem poſſunt accipere aliqua pro officiis, quæ non præſtiterunt, & mentiuntur ſe præſtitiſſe, quod hæc Extrauag. in uerbo [affingunt] grauiter ſignificauit, ut ſupra not.29. diximus. Idem facit illa parœmia [fumos uendere] quæ pro re apparenti, & non exiſtenti, aliquid accipientes damnat, ut etiam Budæus lib. tertio de Aſſe annotauit, & probatur l. prima. ff. de condic. ſine cauſ. Nec etiam poſſunt aliqua accipere pro officiis etiam iuſtis præſtandis, quæ tamen non intendunt præſtare: Et ſi acceperunt iuſtè pro iuſtis præſtandis, quę intendunt præſtare, & poſtea non præſtant, tenentur accepta reſtituere, quia in priori caſu, accipitur ſine uera cauſa, & cum fallacia, ac mendacio pernicioſo, & ita ſine iuſta, uel cum turpi cauſa. Poſteriori uerò, quamuis acciperetur ob iuſtam cauſam, ea tamen non præſtita, redit ad non cauſam, ut habet d.l. prima ff. de cond. ſine cauſ. Non etiam poſſunt aliquid accipere pro officiis, quæ tenentur facere, factis, uel faciendis eo modo & tempore, quibus ad id tenentur, quia, ut prædictum eſt, turpiter accipit, qui pro eo quod tenetur facere, accipit.

IIII. Principaliter dico, quod circa ſecularia pecunia æſtimabilia, & ideo uendibilia, & locabilia, poſſunt prędicti in quæſtione contenti, accipere, quantùm illa uerè valent, (non ſolum tanquam donatum merè liberaliter, & tanquam debitum obligatione antidorali, ſiue in gratiarũ actionem, ſed & tanquam debitum lege propriæ iuſtitiæ) pro officiis, obſequiis, uel operis iuſtis præſtitis, uel præſtandis, quæ non tenentur præſtare, uel præſtitis, aut præſtandis modo longè utiliori, eo quo tenentur præſtare, & pro intereſſe maximè damni emergentis: Nam quibuſli-

bet

bet magnis, et paruis debetur etiam lege iustitiæ merces, præmium, honorarium, lege, consuetudine, conuentione iusta statuta, vel boni viri arbitrio statuenda, pro labore, industria, et studio, quæ suscipiunt in procuranda alteri Iustitia uel gratia, nisi alias ad id gratis faciendum teneantur: Tum, quia nemo tenetur facere beneficium de suo c. Precariæ 10. q. 2. per quod glos. mem. 83. dist. in summa dicit: Non teneri medicum ad curandum gratis infirmum diuitem, ideoque petere posse mercedem, etiamsi infirmus noluisset curari, ergo nec gratis impendere laborem, nec industriam, nec operam suam, adeundo Regem, uel alium Magnatem, vel herum, vel amicum pro alio, intercedendo pro illo: Tum, quia potest quis accipere mercedem pro assistentia, quam alteri facit, et pro fideiussione, et pro vsu gratiæ, qua ualet apud alium, et opera sua, ut habet exprésse l. Hoc iure §. primo ff. de donat. et etiam pro defensione l. Metum §. Licet ff. quod met. caus. Quæ cõmunis sententia est, ut tradit Dec. in l. Culpa caret ff. de reg. iur. ergo potest quis petere mercedem laboris et industriæ, intercedendo apud alium Summatem, mediocrem, vel infimum adhibitę: Tum, quia potest quis pro suo interesse præsertim damni vitandi accipere recompensam, l. 3. ff. de eo quod cert. loc. l. Vinum ff. de reb. cred. l. vnica C. de senten. quæ pro eo quod interest, etiam in mutuo, glos. in c. Conquestus de vsur. At multi prædictorum intercedentes pro alijs apud Reges, Principes, et alios, perdunt obligationes antidorales, et suas spes, siue expectata ab eis beneficia ob cognationes, amicitias, et obsequia præstita, eo quod in compensationem eorum concedunt eis sic illa, ut satisfaciant illis obligationibus: Ergo rectè possunt accipere

pere iustam recompensam ab eis, quibus cum hoc damno gratiam vel iustitiam impetrauerunt: Tum denique, quod lege naturali, diuina et humana, dignus est mercenarius mercede sua Luc. 10. et 1. ad Corinth. 9. & c. 1. 13. q. 1. vnde & Aduocatus, et Procurator, Negociorum gestor, exercitor, Institor, Professor literarum, Medicus, Assessor, Tutor, Curator, et id genus alii, possunt petere sua honoraria, salaria, et iustas remunerationes iuxta l. primam §. primo et per tot. ff. de var. et extraord. cog. et not. in l. Salarium, et l. Qui mutuam. §. salarium ff. mandat. et latius per Spec. in tit. de salar. et titulo de magistr. (vbi ponit formas petẽdi) At ii de quibus quæstio proposita est, dici possunt Aduocati, Procuratores, Negociorum gestores, vel Opitulatores eorum, quibus procurant quærere iustitiam vel gratiam, ergo iustè possunt recipere, Tandem quod Thom. tam vsu, quã Theoria recept. vbi supra ad Duciss. Brab. rñdit ei licere accipere pecuniã pro officiis publicæ potestatis, duobus seruatis, nempe vt emens sit habilis, et pretium tale, quod sine grauamine subditorum possit recuperari. Per quæ omnia idem esse dicẽdum quoad officia præstita circa spiritualia diximus in Manual. Confess. cap. 23. n. 106. videlicet: Non incurrere Simoniam illum mediatorem, qui etiam circa spiritualia accipit iustũ aliquid pecuniarium pro labore, cura, et studio quæ impendit pro alio, in honeste adeundo, rogando, et alias curando, aut aliquod interesse lucri emergentis uel damni cessantis subeundo, quò aliquod beneficium Ecclesiasticum alteri conferatur, neque qui iustum pro tali labore ante uel post eũ susceptum, soluit.

Dixi supra in hoc dicto 4. (Quantùm illa uere ualent] quia

quia non possunt plus accipere tanquam debitum de iustitia, et ita non tantum quod notabiliter excederet ualorē laboris, industrię, studij, curæ, et interesse subitorū uel subeundorū, Tum, quia hoc dictū fundatur in lege Iustitiæ cō mutatiuæ et in omnibus contractibus, siue nominatis, siue innominatis, qui ea nituntur, seruanda est æqualitas dati et recepti iux. illud Ad Thessal. 4. [Ne quis supergrediatur fratrem suum uel circumueniat] Quæ regula est perspica cissimi Scoti in 4. dist. 15 q. 2. art. 2. quam ad utile propositū in materia Cambiorum retulimus in Manual. Confess. c. 17. n. 283. C. quamque late significat Thom. 2. 2. q. 61. art. 2. quæ etiam colligitur etiam ex Aristotele 5. Ethicorum.

Dixi etiā in prædicto dicto [quæ nō tenētur præstare] quia nemo potest honeste accipere quicquam tanquā debitum de iustitia, pro eo quod tenetur gratis facere iux. l. 2. 3. et 4. §. ult. ff. de condict. ob turp. caus.

Addidi tamen [gratis] quia qui tenetur facere aliquid sed non gratis, iuste potest accipere quod meretur: arg. l. Metum §. licet ff. Quod met. caus. et eorum quæ adduxit Decius in Reg. Culpa caret ff. de reg. iur.

Addidi item [eodem modo quo tenetur præstitis uel præstandis] quia qui tenetur facere aliquid aliquo modo, & facit illud longe meliori et utiliori quā teneatur, posset percipere tantum quantū modus ille meretur, verbi gratia: Tenet quis ex officio, mediocri affectu & prōptitudine ad deferendā aliquā petitionē scriptā uel uerbalē ad Principē, uel Iudicē, uel quemuis alium non tamen tenetur maximo affectu et promptitudine id facere, nec instare pro expeditione, nec rogare ut sic uel sic expediat, uel respondeat, neque ut petita concedat, præsertim cumulate et co-

piose: Et facit eo modo ampliori, certe pro illo ampliori officio aliquid meretur, quam si mediocri tantum modo, quem officium suum requirit faceret, non mereretur: quia quod Iuris est de toto quoad totum est de parte quoad partem l. Quæ de tota ff. de rei uend. & modus faciendi, est circunstantia, seu pars actus, & ita, ut potest capi pro actu non debito, potest capi pro modo non debito, actus debiti, Summopere tamen caueant, ne insitus amor habendi, persuadeat ei, se plura, & utiliori modo præstare, quam præstant, cum aliqui nec tot, nec tam benè, quã debent, id faciant.

Addo idem esse dicendum de dante quod dictum est de accipiente, scilicet: Quod licet dare alteri quod licet ei de iustitia accipere, eisdem rationibus.

Non obstat huic dicto hæc Extrauag. quia illa intelligenda est de dante et accipiente nullo iure debita, pro ipsa Iustitia uel gratia, debitis fieri, et factis uel faciendis eo modo quo debentur: hoc autem dictum de dante et accipiente debita de Iustitia, et non pro ipsa iustitia, sed pro labore, industria, et studio uel interesse, quæ de iustitia non debent subiri, saltem gratis et eo modo quo subeuntur.

Non obstant etiam l. 2. 3. et 4. §. fin. ff. de condict. ob turp. caus. Quia illæ intelligendæ sunt de accipiente pro eo quod tenetur facere gratis, & eo modo quo ita tenetur facere, & de dante malo animo ad corrumpendum iustitiæ uel gratię authorem, quo animo præsumitur dare qui dat pro eis faciendis: per prædictam l. 3. quæ præsumptio cessat in foro conscientiæ per dicta supra notab. 9. num. 14.

Ex

48 Ex hoc dicto 4. & in eius probatione & declaratione dictis infertur primo. Quod qui mediatores & opitulatores lege, uel consuetudine, partium impensis sunt sustentandi, ut hodie frequentius Aduocati, Procuratores, & Notarii, possunt stipendia taxata uel boni uiri arbitrio taxanda petere, & accipere: Quia licet ad suam operam impendendam teneantur, non tamen tenentur eam impendere gratis, Imo & ultra stipendia sibi præstituta, quæ mediocri modo fungentes officio suo merentur, possent aliquid amplius accipere si longe meliori & utiliori modo id facerent, putà eundo aliquo, monendo aliqua, instando, rogando, & diligentius, & breuiori tempore quam ex officio tenentur, expediendo.

II. Infertur, Cubicularios, Secretarios, & alios familiares Principum, Magnatum, & Iudicum, qui ex officio suo tenentur mediocri modo facere copiam ingrediendi supplicaturis, uel precaturis eis, uel supplices libellos ad eos referre, & responsa eorum ipsis reddere, nihil tanquam de Iustitia debitum posse ab illis accipere, si ea tantum mediocri modo, quem officium eorum requirit, præstent: Quia id tenentur gratis facere, posse tamen si longe plus, & longe utiliore modo, quam ex officio tenentur, id præstarent: Quod multi præstant, humanissime excipiendo, docendo, & monendo partes supplicantes, quid facere & quomodo se gerere debeant, quò cupitis potiantur, quique instant, & rogant pro breui & commoda expeditione, ultra quam officium eorum requirat: Qui si hoc plus non accipiunt, gratiam facere, & de Iure suo partibus remittere, ob idque gratia, & remuneratione digni censendi sunt.

Contra uerò, qui nolunt facere, & expedire mediocri ſaltem modo, ea quæ officium eorum requirit, niſi prius eis aliqua Xenia uel dona mittantur, quique gratias à Principe factas, uel ſententias à Iudice latas nolunt expedire, donec eis fiat uel præbeatur aliquid pecuniarium, ultra iura ſibi debita, & ita ſupplicantes, & litigantes, in Curiis Principum, & Iudicum, cum multa impenſa morantur & detinent, non ſolum peccant, ſed etiam reſtituere tenentur, non tantum impenſas, ſed etiam ea quæ receperunt: Impenſas quidem, quia qui cauſam damni dat damnum dediſſe uidetur, cap. ſin. de iniur. l. Qui occidit ff. ad leg. Aquil. Accepta verò ob hanc cauſam, quia turpiter pro hiis, quæ tenebantur facere, ſunt accepta: iuxta prædictã l. 2. 3. & 4. §. fin. de cond. ob turp. cau. ſine ullo iuſto titulo, & cauſa, & ita non ſolum tenentur reſtituere in foro interiori tanquam turpiter accepta, & non turpiter data, iuxta ea quæ ponimus in Man. Confeſſ. cap. 17. n. 33. et 34. ſed etiam in foro exteriori poſſent condici, & repeti condictione ob turpem cauſam iuxta prædictas leges, imo & condictione ſine cauſa, tanquam ſine iuſta cauſa data iuxta l. primam ff. de cond. ſine cauſ.

49 V. Quod licet prædicti de quibus eſt quæſtio propoſita, non poſſint capere pro ſpiritualibus, ut primum dictum habet, neque de ſuapte natura inuendibilibus, ut habet ſecundum, neque pro officiis malis, uel malè præſtitis, uel præſtandis, ut habet tertium, neque pro bonis, & benè præſtitis, uel præſtandis, tanquam debitum de Iuſtitia, ſi ea eo ſolo modo, quo præſtant, præſtare tenentur, ut habet quartum, licitum tamen eſt de ſe accipere donatum merè liberaliter, propter officia bona, benè

iam

iam præſtita, uel præſtanda, etiam talia, quæ de officio præſtare tenentur, non quidem tanquam debita lege iuſtitiæ, ſed tanquam antidora, & remunerationem antidoralem eorum: Tum, per citata ſup. notab. 11. num. 18. Tum, quia iura naturalia, diuina & humana, dictant benefacienti benefaciendum eſſe: l. Si non ſortem §. Libertus ubi id gloſſ. not. ff. de cond. indeb. & cap. Cum in officiis de teſtam. Et qui dat bona debita dari alicui, & dando ea bene facit, licet non debeatur ei tanta gratia, quanta donanti: Non enim ſolum qui donat, ſed & qui ſoluit, et non etiam ſolum qui donat propria, quæ ſibi retinere poteſt, ſed etiam qui dat publica uel aliena de conſenſu Domini, quæ ſibi retinere non poteſt, dicitur beneficus, nam iuſti, qui faciunt iuſta & debita, dicuntur boni ſecundum Tull. 1. off. relat. à Thom. 2. 2. q. 58. artic. tertio, quod etiam ex Ariſtot. quinto, Ethic. ſatis colligit lect. 2. Et Principes Eccleſiaſtici, & ſeculares, conferentes beneficia Eccleſiaſtica, uel ſecularia, quæ ſibi retinere non debent, dicuntur benefici in eos, quibus illa conferunt, cap. Relatum iunct. gloſſ. verb. (liberaliter) de præb. Imò, et Eleemoſynarii eorum, et miniſtri quorumlibet aliorum, qui largiuntur Eleemoſynas eorum, ſunt benefici, et habentur pro talibus, et gratiæ aguntur iis ab eis, quibus eas largiuntur, ut palam eſt: Addo, quod cum accipere poſſint ob iuſtam remunerationem, à fortiori ob cognationem, vel amicitiam, uel amorem Dei, ſeu Eleмoſynam, uel aliam ſimilem cauſam gratuitam, per diſpoſitionem inter uiuos, uel ultimam voluntatem. Nec obſtat hæc Extrauagan. per ea quæ reſponſa ſunt ſupra numero 47. Et quia

quatenus

quatenus ad huiuſmodi merè liberaliter donatorum dationem, uel acceptionem extenderetur, ſolum præſumptiuè extenderetur ad illas, præſumendo non eſſe merè liberales, ſed factas ex conuentione iniuſta, uel in pretium actuum inuendibilium, ita quoad forum Conſcientiæ non includeret illarum dationem. Aduertendum tamen, quòd non otioſè ſupra dixi, prædictam dationem & acceptionem eſſe licitas [per ſe vel principaliter ob illas] quia per accidens poteſt eſſe (ut frequenter eſt) peccatum, ob ſpeciem mali, à qua abſtinendum eſt ſecundum Apoſtolũ primæ ad Theſſal. 5. relatum in hoc ipſum propoſitũ in c. Cũ ab omni ſpecie mali de uit. & honeſt. cler. & ob ſcandalũ infirmorũ, quod uitandũ eſt Math. 18. & c. Nihil cum ſcandalo de præſcrip. & c. 2. de nou. oper. nunc. quia tamen huiuſmodi peccatum non eſſet contra iuſtitiam, ſed ſolum contra charitatem, non obligaret ad reſtitutionem per trad. in Manual. c. 24. num. 19. nec faceret incidere in ullas cenſuras in foro conſcientiæ per dicta ibi & ſupra not. x. Hæc autem mali ſpecies tolleretur ſaltem quoad Authorem iuſtitiæ, uel gratiæ, ſi illo ſciente & conſentiente fieret: Qua cautela multos frequenter uſos fuiſſe audiui, quæ tamen non ſufficeret quoad alios, quibus eiuſmodi conſenſus eſſet ignotus, & ii, quibus eſſet notus facile præſumerent parum honeſtam participationem rei donatæ, inter Authorem, & mediatorem, niſi ſcirent, & dantem illud noſſe, Quod arbitror fuiſſe in cauſa, cur S.D.N. Greg. XIII. iuſtitiæ, & decoris obſeruantiſſimus, cum in minori gradu eſſet, me in vrbe præſente magno aliorũ exemplo renuit quandam penſionem grandem, ſibi à Rege noſtro Catholico oblatam, eo quod in multis eiſdemque

magnis

magnis pro eius, et aliorum Regum Maieſtate expediendis, officia præſtiterat, præſtiturusque erat, donec fœl. recor. Pius V. non ſolum conſentiret, ſed etiam vt eam acceptaret, rogaret, idque Regia maieſtas reſciret. Aduertendum item quod dixi [merè liberaliter] non ad excludendas omnes dationes, quæ etiam minus principaliter, & ſecundario fiunt ob alias cauſas, quam liberalitatis, & liberalis donationis, nam non ſolum includuntur donata et relicta ob prædictas cauſas grauitas, ſine vllo reſpectu etiam minus principali officiorum præſtitorum, uel præſtandorum, ſed et quæ donantur in uita, uel relinquuntur in morte principaliter ob prædictas cauſas gratuitas, licet habeatur aliquis minus principalis, et ſecundarius reſpectus ad officia præſtita, uel præſtanda: Per ea enim quę diximus ſup. not. 11. et 21. probatur, quod huiuſmodi minus principalis reſpectus non efficit, quò minus dicatur datum uel relictum ob meram liberalitatem et gratiam.

50 Ex quibus omnibus infertur primo, Rectè ante triginta annos reſpondiſſe nos, non peccaſſe quendã litium ſolicitatorẽ, qui miniſtris Prætoris, Prætorij, et Auditorũ eius frequenter dabat aliquot argenteos, ientacula, et merendas, non quidem pro Iuſtitia vel gratia habenda, ſed alijs, vt facerent ei aditum ad eos faciliorem, frequentiorem, et importuniorem, quam ex officio tenebantur, alijs autem vt eius mãdata ad eos deferrent, memoreſque ſui negotij facerent, expeditionẽque illius procurarent amplius quam ex officio tenerentur, et eadem ratione neque accipientes ab eo, ob id peccaſſe, neque reſtituendi obligationẽ incurriſſe, per dict. ſup. in 4 dicto num. 48. ſi uero accepiſſent pro eo ſolo miniſterio, et eo ſolo modo faciendo, quod et

quo,

quo tenebantur, non solũ peccasse, sed etiã ad restituendũ obligatos fuisse, nec dantem à peccato excusari, nisi vidisset nolle illos id quod tenebantur, et eo modo quo tenebantur præstare, per dicta in not. 9. num. 13.

Secundo infertur, non solum malè facere receptores et Thesaurarios Principum, et alios, qui mandata de soluẽdo vel dando ab eis suscepta differunt exequi, mentientes se non habere pecuniam Dominicã, donec eis detur, vel promittatur aliquid, aut remittatur ex quãtitate recipienda, sed etiam teneri ad restitutionem accepti, vel remissi, Idemque eadem ratione dicendum esse de mercatoribus, quibus mittuntur literæ Cambij, vel alijs debitoribus, quibus mittuntur literę creditorum de soluendo portantibus illas id, quod erat eis soluendum, allegantibus aliquas excusationes corã Deo falsas, vel iniustas: Dixi tamen [mentientes] et [allegantibus excusationes falsas, vel iniustas] quia si receptores vere tunc non haberent, nec deberent suo domino pecuniam Dominicã, et debitores haberent iustam causam non soluendi tam citò creditoribus, non incurrerent peccatũ non soluendo tempore in hiis præstituto: An autem licitè possint accipere aliquid vt statim de suo, vel alieno mutuato, satisfaciant literis, priusquam tenerentur, ne latores earum ob dilationẽ perdant vel desinant lucrari aliquid? satis magnæ, et quotidianæ quæstionis est: et certũ est non posse, si darent illa mutuando usq; ad tempus, quo tenerentur illa soluere, quia esset peccatũ vsuræ c. Consuluit et tot. titulo de vsur. possent autẽ accipere ratione interesse, si verè coram Deo ob huiusmodi solutionem tantũ perderent, vel lucrari cessarent, vel si soluenda caperent ab aliis, soluto eis pro interesse tanto,

quantum

quantum à latoribus reciperent, argumento eorum; quæ de Interesse damni emergentis et lucri cessantis tradimus in Man. Confess. c. 17. num. 211.

51 Tertio, Quod non videntur iusta lucra illa magna, quæ aliqui eorum, de quibus hæc quæstio proposita fuit, faciunt ex donariis, quæ multi milites et alii, non valentes consequi solutionem stipendiorum, et aliorũ sibi debitorum à Regibus, Principibus, et aliis, aliter, quã intercessione illorum, dant eis: aliquando dimidiam, aliquando tertiam, aut aliam partem grandem sibi debitorũ: Quin et aliquando soluunt aliquid amplius, quo pars illa reddenda sibi post solutionem, statim reddatur: Tum, quia nonnunquam illorum solutio obtinetur sola intercessione, quam ex officio debent: Tum, quia non debetur eis de iustitia pro officiis quæ vltra debita præstant, tantum, quantum accipiunt: Tum, quod non donantur illa eis ob meram liberalitatẽ, quia principalius dantur eis ob necessitatẽ, incõmoditatẽ, defectũ impensæ necessariæ ad petendum et manendum in Curiis vsque ad solutionis cõsecutionẽ, quàm ob amicitiam vel aliam causam, cum in necessitatibus nemo præsumatur liberalis l. Rem legatam ff. de adim. leg. Tum denique, quod nõ possunt satis excusari titulo emptionis, vel alius contractus Innominati, do vt facias, vel facio vt des, qua se dicunt emere actionem recipiendi, quæ minoris valet: quàm res ipsa actu recepta Iuxta l. Minus est habere actionẽ quam rem ff. de reg. iur. et ea quæ nos tradidimus in Manual. Confess. cap. 17. num. 283 I. Quia esto liceat actionem emere minoris quàm ualeat res ipsa per eã consequenda, non tamen tanto minoris, quanto ipsi illas actiones minoris emunt: Nec possunt excusari, dicendo

quod accipiunt titulo contractus Innominati do ut facias, uel facio, ut des, Quia accipiendo longe plus, quàm labor, industria, et occupatio suæ intercessionis meretur, contrauéniunt Iustitiæ commutatiuæ, quæ in omni contractu, siue nominato, siue innominato, iubet seruari æqualitatem rei datæ, et acceptæ, et facti unius, et facti alterius, ut sup. dictum est num. 48.

Quarto Infertur, quot et quæ fuissent consideranda in eo responso, quod ante 15. annos dedimus Madrici, cum aliis de causis in Curia Regia essemus, super actione ex lege Iul. Repetun. intenta contra clarissimum eundemque prudentissimum, & Regiæ maiestati multis nominibus Commodum, eiusque Regiæ rei seruandæ, custodem fidissimum, & augendæ, maximè industrium, Franciscum ab Erasso, maximum, dum uiueret, Caroli V. & Philippi II. Regum Hispaniarum Secretarium, ad repetenda 13. uel 14. millia ducatorum aureorum, sibi, tum à Serenissima Lotharingiæ Duce, cum in matrimam unius filii sui inuitata fuisset: Tum ab aliis multis Magnatibus Hispaniæ, Germanię, & Belgiæ intra 30. annos uariis occasionibus oblatis, donata: Quando ante prædictos 15. annos insolito ad illum diem Castellæ more, iussus fuit reddere rationem quadraginta, & amplius miriadum, seu milionum ducatorum auri, retrò 30. prædictos annos suis schedis impensorum: Considerandum enim erat, An essent accepta ob causam spiritualem, uel temporalem inuendibilem? An ob officia debita uel gratuita, debito modo uel gratuito facta, uel facienda? & si gratuito, An bona, & bene præstita, uel præstanda, An mala, uel male præstita uel præstanda? & An ut debita de Iustitia, uel ut merè donata,

nata? & An ſciente, & probante Regia maieſtate, An ignorante, uel nolente? & An clam, An manifeſtè? & quæ qualitas erat perſonarum donantium, & quæ neceſſitas, uel utilitas, quibus ad id moti fuerunt? Prætermiſſo autem quod prædicta conſideratione præmiſſa, de ſingulis ſingulariter reſpondendum fuit, memini me reſpondere in genere, magnæ laudi uertendum ei fuiſſe illius actionis intentionem, Eo quod tot adeo potentes, & adeò magnis muneribus fungentes cum multis maleuolis, egregie in inquirendo aliena peccata induſtriis, non inueniſſent plura, quæ opponerent uiro, qui tot miriadas tot annis, in tot Regnis, & innumeris vicibus impendiſſet, & ea quidem non accepta ex Regia pecunia, ſed ex donariis Summatum, quibus palam erat varia officia maiore animi affectu & ſolicitudine, quàm de Iuſtitia tenebatur, apud Imp. & Regiam maieſtatem eis præſtitiſſe.

F I N I S.

INDEX EORVM, QVAE IN HOC COMMENTARIO CONTINENTVR.

A.

Actiones promittendi, dandi, &c. facta pro alijs, ita nocent, ac facta pro seipsis. n.24.

Actiones omnes ab hac extrauag. punitæ sunt prohibitæ iure ipso antiquiore. num.5.

Actiones hic punitas antehac & ubique gentium fuisse & esse malas, significat hæc extrauag. quod tacitè & utiliter monet Confessarios; solas autem apud Sed. Apostolicam post eam factas, pœnis eius punit. num.6.

Actiones has faciens per alium, incurrit has pœnas. num.10.

Actiones ob quas incurruntur pœnæ huius extrauag. sunt hæ 16. & una omissio num.11.

Actiones prædictæ non secuto effectu hic puniuntur. num.11.

Actio nulla quæ principaliter non fit pro obtinenda iustitia vel gratia, hic punitur; & ita eximitur datio salarij uel honorarij dati Assessori, Aduocato, Notario, Procuratori, & similibus. num.23.

Actiones hic punitæ etiã antehac fuerunt illicitæ. n 36.

Actio quæ fingitur datum quid intercedenti, est una de hic punitis, etiam non secuta obtentione. num.39.

Actus nullus est simul bonus et malus etiam diuersa ratione,

ratione, licet quis possit recte de eodem diuersa ratione bene dolere & gaudere. num. 21.

Ambitio siue allectio præstantium gratia per munera, hic punitur, sed est restringenda ad munera insolita &c. num. 38.

Anathema qua ratione dictio Græca simul et Hebræa. num. 7. & duo significat & est species excommunicationis, quia est maior & nunquam minor, & omnis excommunicatio maior est Anathema. num. 8.

Appellans à Papa ad futurum Concilium, excommunicatur Bulla Cœnæ, & id consulens excommunicatione Papali, sed non Bulla Cœnæ, & ratio eius. num. 12.

Apostolicam apud sedem factis quibusdam quædam specialia, apud quam vt dicantur contenta hic facta, duo requiruntur. num. 26.

Argumentum à contrario, Qui dicit de uno et c. Sic limitandum. num. 42.

Audens non dicitur hic omnis faciens, sed tantum præsumens. num. 35.

B

B*Eneficium nemo tenetur de suo præstare gratis. num. 47.*

Bullæ Innouationis extrauag. Bonif. VIII. tenor. nu. 1.

Beneficiis est etiam qui confert, quæ sibi retinere nequit, & qui debita soluit. num. 49.

Cardi-

C

Cardinalium Collegium præsens, omnium, quæ à multis sæculis se præcesserunt, neuis purgatissimum, & pietate, prudentia, iustitia, temperantia, & omnigena eruditione ornatissimum. num. 4.

Cardinales & Episcopi incurrunt tres pœnas huius extrauag. non autem 4. reliquas num. 9.

Cardinales non ligant, regula Cancellariæ odiosa, licet lex generalis sic. num. 9.

Cardinales sunt patritij scripti in Diademate Principis, & pars corporis eius num. 9.

Carolus V. cum filio suo Philippo Secundo, & Iohannes Tertius Rex Lusitaniæ, de abstinentia a Iustitiæ impedimentis laudati, & imitatione digni. n. 24.

S. Catharina studiosorum patrona clarissima. num. 1.

Causa cur Curiæ aliquot florescant, est cura Regentũ, se suosque purgantium. num. 4.

Causa finali dispositionis cessante, cessat illa. num. 6.

Causam qualem damni dans restituere teneatur. n. 42.

Conatus ad delictum non secuto illo, punitur, sed non pœna illud facientis, nisi cum illa etiam contra conantem imponitur. num. 12.

Consulere quis dicitur. num. 10.

Consilium, auxilium, et fauor principaliter uetita puniuntur non secuto effectu, secus si accessoriè vetentur. num. 40.

Consi-

Consilium, auxilium, & fauor puniuntur secuto eo, in quod dantur, licet non sequatur obtentio. num. 40.

Consulens uel mandans aliquid mali, non incurrit pœnam contra illud statutam, nisi secuto illo, uel nisi principaliter prohibeatur consulere uel mandare sicut facere. num. 12.

Constitutio interpretans uel roborans aliam, terminis illius concluditur. num. 6.

D

D*Are licet ministris Iudicum ob aditum faciliorem &c. num. 50.*

Datio omnis ex promissione uel pactione illicita, etiam post obtentam iustitiam uel gratiam, meretur has pœnas num. 22.

Datio post iustitiam & gratiam obtentam non nocet, nisi intentione principali ad aliam obtinendam dirigatur. num. 27.

Datio & receptio post iustitiam, uel gratiam obtentam non sufficit nisi principaliter id fiat ad aliam obtinendam, etiam cum peccatur, num. 28.

Dationes & receptiones pro iustitia & gratia, non omnes, etiam illicitæ, nec ulla licita puniuntur hic. n. 30.

Datum pro iniusta sententia uel gratia dicitur datum pro iustitia uel gratia. num. 23.

Datio & acceptio hic punita, etiam extra Sed. Apostolicam, non licent pro spiritualibus, num. 42: nec

pro

pro inuendibilibus. num. 43. nec pro officijs malis, uel malè præstitis, uel præstandis, uel bonis, sed debitis modo mediocri, præstitis, uel præstandis. n. 46. nec pro bonis tanquam de iustitia debitæ, sed sic pro officijs non debitis, uel modo meliori, quàm debito, præstitis uel præstandis. num. 47.

Datum Thesaurarijs & debentibus soluere quod iustum. num. 50.

Denunciationis omissio; de qua hic non est propriè actio, sed non actio. num. 5.

Denunciandi præceptum hoc intra triduum, nouum, solos præsentes in Curia ligat, & eos salua correctione fraterna, a qua facta, incipit triduum. n. 34.

Doctor docens pecunia non uendit scientiam, sed laborem, & onus eam docendi? num. 43.

Donatio ob aliam causam, quam ob meram liberalitatem non est proprie, donatio. num. 32.

Donatio non desinit esse merè liberalis, eo quod fiat ob causam minus principaliter. num. 49.

E

EXcommunicantur omnes, qui aliquam istarum 16. actionum agunt pro iustitia uel gratia obtinenda apud Sedem Apostolicam, & scientes, & non reuelantes intra triduum eas, et utentes per eas obtentis, Absolutione Papæ reseruata, & omnia per eas obtenta sunt inualida, & perdunt ipso iure sua beneficia

neficia & officia, & infames, ac inhabiles ad ea et qualibet alia fiunt. num. 2.

Excommunicatio huius extrauag. est maior, & unde id clarè colligitur. num. 7.

Excommunicatio ex vi uerbi, et propriè maiorem & minorem includit. num. 7.

Excommunicatio absolutè prolata, interdũ pro minori, Anathema uero semper pro maiori accipitur. n. 7.

Excommunicatio est genus ad Anathema & minorem excommunicationem. num. 8.

Excommunicatio & Anathema differunt num. 7. non ut disparata, sed ut genus & species. num. 8.

Excõicatio nulla nec irregularitas uel alia pœna ipso Iure ĩposita pro aliquo facto, incurritur a conãte facere illud, nisi faciat, uel ẽt pro ipso conatu imponatur. n. 12.

Excommunicatio noua maior, reseruata Papæ. n. 35.

Exẽpla regẽtiũ et maiorũ, recti et minores imitãtur. n. 4.

Extrau. Bonif. hic ĩnouata à quo fuit olim reuocata. n. 1

Extrauagans hæc, est quadantenus magis propriè constitutio, quàm regula Cancellariæ. num 3.

Extrau. hæc nõ includit illa, q̃ erãt iure antiq. licita. n. 6.

F

FAmiliares et officiarij pro quo modo faciendi officia debitè aliquid capiunt. num. 48.

Finis principalis actus uirtutis non potest esse bonum temporale, sed bene minus principalis. num 33.

Franciscus ab Erasso laudatus. num. 51.

G

GRatia hic etiam signaturæ tantum, & uerbalis continetur. num. 25.
Greg. xiij. dignissimus, qui primis Pontificibus Maximis à Gregor. Primo, annumeretur. num. 4.

H

HOc] pronomen præsentia oculo corporis uel mentis demonstrat. num. 39.
Horas ad Canonicas iens principaliter ob lucrum, peccat. num. 22.

I

D. Ioannes à Portugalia laudatus. num. 28.
Intellectus c. Eos prima q. prima. num. 28.
Intellectus, siue ratio noua l. 2. & 3. ff. de cond. ob turp. causam. num. 45.
Intellectus cap. Etsi quæstiones de Simon. num. 1.
Intellectus huius Extrauag. & l. 2. 3. & 4. de cond. ob turp. caus. quoad data pro officio indebito. nu. 47. Et quoad aliud. num. 49.
Intentio & finis Authoris ex proœmio colligitur. nu. 6.
Iudicandi officij obtentio, tacita pecunia data mediatori, cur surreptitia, nisi & c. num. 45.
Iuris dicendi officium uendibile est, licet uetetur uendi. num. 44.

Iurisdi-

Iurisdictio vendi potest ab Inferiori, sed non officium iudicandi. num.45.
Iurisdictio temporalis uendi, permutari, in feudum, & dotem dari potest.num.44.
Iusta cur dicitur sententia Iudicis iniusta. num.16.
Iustitia & actus eius Iudicium, et consequenter sententia cur inuendibilia? num.44.
Iustitiam et iudicium uendens, etiam Monarcha cur peccet? num.45.

L

LEx generalis ligat omnes species, etiamsi maior ratio militet in una.num. 9.
Lex debet esse possibilis moraliter, et conformis consuetudini, pijs & eruditis probata.n.19.
Lex non distinguens quando distinguenda. num.28.
Lex non includit id, ad quod mens & ratio authoris eius non se extendit.num.6.
Liberalitas mera quæ dicitur.num 32.
Ludouicus Infans Portugaliæ laudatus. num.15.
Lucrum quod, non turpe acceptum pro officio debito. num.46. et melius.num. 48.
Lucrari datum à militibus uel alijs Principum, uel aliorum creditoribus, pro intercessione recuperãdi stipendia, uel alia debita utplurimum turpe. nu.51.

M

MEdicus non tenetur curare diuitem gratis, etiãsi aliter nolit curari.num. 47.

Mercede sua dignus mercenarius, & stipendiarius stipendio.num.37.

O

OBligatio ad Antidora, lege naturæ inest beneficiario erga benefacientem.num.18.

Ordinatus bono & simplici animo ante iustam ætatem, non suspenditur. num.35.

P

PActio pro Iustitia uel gratia obtinenda quatuor de causis fit, & quã ob causam facta, hic puniatur; et est contra ius nãle, uel humanũ antiquius isto. nu.13.

Pactio pro Decreto arbitrario Iudicis, punitur hic. num.14.

Pactio pro Iustitia uel gratia facta cum Papa, interdum mala ut simonia, sed semper immunis à pœna sicut illa. num.14.

Pactio pro auferenda uel differenda Iustitia, includitur sub pacto de obtinenda illa.num.16.

Pactiones cum Monarchis pro gratijs faciendis An semper licitæ? num.15.

Promissio de dando pro iustitia &c. regulanda, ut pactio: & ita nec licita, nec illicita uenialiter tantum, neque mortifera secundum intentionem tantum, meretur has pœnas.num.18.

Pactio licita non meretur has pœnas, nec illicita uenialiter tantum, nec mortifera ob solam intentionem tantum, si facta sit de re adeo parua, quæ non solet mouere

mouere notabiliter recipientem.num.17.
Papa & Curia eius non semper in eodem loco. nu.26.
Papa summus Christi Vicarius & Rex duplicitsr suspicitur.num.26.
Peccata sunt quædam per accidens ob speciem mali, quæ de se licent. num. 49.
Peccatum ne sit mortiferum, facit paruitas in omni materia.num.17.
Peccant qui & qui non pro officio debito mercedem accipientes.num. 48.
Pœna nullitatis huius Extrauag. in foro conscientiæ subeunda.num.35.
Pœnæ huius Extrauag. innouantis & innouatæ sunt octo, quarum tres primæ proculdubio ligant in foro conscientiæ & vltima non, et quatuor reliquas non obligare in illo est probabile. num.41.
Pœna etiam ipso iure imposita regulariter non ligat conscientiam.num. 41.
Preces pro pretio raro fieri, & ita rarius quam quidam putant Simoniam & has pœnas inducere, quod Confessarijs notandum. num. 24.
Præsumentem quæ lex punit, non includit bono animo facientem.num.35.
Præcepta decẽ legis ueteris, sunt Iura naturalia, et durãt, licet Ceremonialia et Iudicialia expirarint. n.11.
Promissio gratitudinis eo tantũ modo, quo inest, expressa, et ita hijs uerbis facta, non includitur hic.n.19.
Promis-

Promissio non omnis generalis, est hic uetita. num. 4. & qua. num. 18.

Promissio generalis gratitudinis Antidoralis, non addens ullam obligationem ciuilem, non meretur has pœnas. num. 18.

Promissio ad complacentiam, non obligat, cum exemplis. num. 20.

Promissio vel pactio dandi, tacita, sufficit, sed non sola intentio promittendi vel paciscendi, non facta promissione vel pactione, expressa uel tacita. num. 20.

Promissionis acceptatio licita, uel illicita uenialiter tātum, non meretur has pœnas, nisi fiat in finem se uel alium notabiliter corrumpendi. num. 21.

Promissioni de dando & dationi, an æquetur in hoc promissio de faciendo, & eius impletio? num. 24.

Promissio & acceptatio tertij, non lucraturi sufficit. num. 27.

Propinarum datio post sententiam, non punitur hic, & quid de soluenda ea prius facta num. 29.

R

Receptio facta ex promissione uel pactione, perinde nocet, ac datio ex illis. num. 22.

Receptio uel conuentio Aduocati, Notarij &c. pro salario, non nocet, sicut nec datio, nisi &c. num. 31.

Restitutio hic iussa, non tollitur partis remissione. n. 35.

Restituere tenetur dans causam damni etiam mediatam, modò sit propinqua. num. 42.

Scientia

S

SCientia & omnis uirtus intellectualis, est inuendibilis, quia inæstimabilis. num. 43.
Simonia mortifera potest esse secundum intentionem, datio rei minimæ, licet non præsumatur talis. n. 17.
Simoniacus mediator, collator, uel præsentator tenetur restituere fructus malè perceptos à Simoniaco, in subsidium illius. num. 42.
Sollicitationem iustitiæ gratiæque faciendæ, qui quærentes has pœnas incurrunt. num. 37.
Species sub genere propriè includuntur. num. 7.
Stipulatio, & obligatio dandi & faciendi alias impares, in hoc pares. num. 25.

T

TAciturnitas non omnis ueri, quod retraheret à concedendo, nocet. num. 45.

V

VEndibilia esse de se multa Iuris publici, etiam quæ uendi vetantur. num. 44.
Vendibilia non esse omnia, quæ non sunt spiritualia, in quibus est locus Simoniæ. num. 43.
Vendere, & principaliter pro temporali re dare, paria in hoc proposito. num. 45.
Virtutum ad actus exercendos obligatio uendibilis, licet ipsa non sit talis. num. 44.
Virtus moralis & Theologa est simpliciter uirtus, & tam illa, quàm suus actus fortius inuendibilis, quã intelle-

intellectualis, quæ secundum quid, & cum adiectione intellectualis est uirtus num. 43.

Vrbs, aliarum orbis urbiū nunc reformatissima nu. 4.

Vti inualidis etiam ante hac malum, sed non erant antea tot inualida ac nunc num. 5.

X

XEniorum datio Iudici, quæ ante hac erat illicita, punitur hic, non autem quæ antea licebat; qualis est dari solita in urbe ad Natale Domini, modo animo recto, & ob meram liberalitatem intra quātitatem permissam fiat. num. 32.

Xeniorum etiam permissorum datio, non licet, si principaliter fiat ad Iustitiam obtinendam; licet autem, si principaliter ob meram liberalitatem & honestā gratitudinem fiat, quamuis minus principaliter fiat ad iustitiam obtinendam. num 32.

Xenia ita dari, uel non dari possunt gratiarum Authoribus, & Protectoribus, ac Iudicibus. num. 33.

Xenia quæ nimia, arbitrio boni uiri definiendum. n. 33.

FINIS.

ERRATA SIC CORRIGITO.

f. folium p. paginam l. lineam designat.

Fol. 25. p. 1. l. 25. lege, conniuet f. 28. p. 2. l. 16. lege, quod imponit f. 46. p. 2. l. 9. lege, sed tantum a pœna Simoniæ iure diuino prohibitæ & a culpa &c. fol. 122. p. 2. l. 2. lege, aliquid plus.